



Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

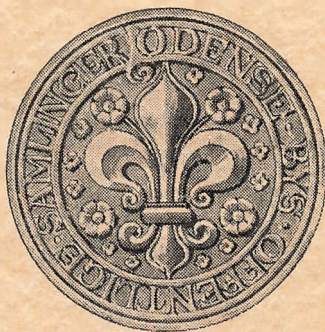
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SVEND LARSEN
ET
PROVINSMUSEUMS
HISTORIE

ODENSE BYS OFFENTLIGE SAMLINGER
1860-1935



UDGIVET AF UDVALGET
FOR ODENSE BYS OFFENTLIGE SAMLINGER
1935

ET
PROVINSMUSEUMS
HISTORIE

SVEND LARSEN

ET

PROVINSMUSEUMS

HISTORIE

ODENSE BYS OFFENTLIGE SAMLINGER
1860-1935



UDGIVET AF UDVALGET
FOR ODENSE BYS OFFENTLIGE SAMLINGER
1935

**I KOMMISSION:
HEMPESKE BOGHANDELS FORLAG**

Fyens Stiftsbogtrykkeri

Naar Udvalget for Odense Bys offentlige Samlinger har ønsket at udgive denne Bog den 19. April 1935, saa er Aarsagerne dertil flere. Først og fremmest selvfølgelig, at Fyens Stiftsmuseum paa denne Dag for 50 Aar siden fik sin Indvielse og overdroges til Byen, men det har ogsaa været Udvalgets Tanke ved denne Lejlighed at riste en Minderune for de Mænd, hvis Initiativ, Offervillighed og Fremsynethed har bevirket, at Odense nu har et af de bedste, righoldigste og interessanteste Museer i Landet.

Al Begyndelse er svær, og det vil man ved Læsningen af denne Bog faa et tydeligt Indtryk af. Men man vil ogsaa faa at se, at Offervillighed, Initiativ og Interesse kan føre til Resultater, der bærer Lønnen i sig selv.

Jeg vil gerne anbefale dette Jubilæumsskrift til almindelig Opmærksomhed. Det lægger intet til og trækker intet fra, men giver en nøgtern og interessant Skildring af Fyens Stiftsmuseums Tilblivelse og Historie, ligesom det ganske kort berører Byens andre Museer, der i Tidens Løb er bleven underlagt Udvalget for Odense Bys offentlige Samlingers Røgt og Pleje. Det er en Bog, som alle, ogsaa ikke særligt museumsinteresserede, vil have Glæde og Fornøjelse af at læse.

Og som Formand for Udvalget vil jeg her bringe en Tak til Museernes mangeaarige, utrættelige Inspektør, cand. theol. Chr. M. K. Petersen, og til Museumsassistent, cand. mag. Svend Larsen, ikke alene for deres daglige Arbejde for Museerne, men ogsaa for Udarbejdelsen af nærværende Jubilæumsskrift, som ikke alene tjener Museumsassistenten til Ære, men som ogsaa viser hvilket udmærket Samarbejde, der er mellem de to Mænd, der i det daglige vaager over Byens Museumsskatte

og paa en fortrinlig Maade har Forstaaelsen af at gøre dem seværdige baade paa den ene og paa den anden Maade.

Ved Læsningen af Bogen og ved Selvsyn af Samlingerne vil enhver jo kunne forstaa, at det Udvalg, som jeg i Øjeblikket har den Ære at være Formand for, ikke nærer noget større Ønske, end at vi maa faa mere Raaderum, saa alt det smukke og værdifulde, vi ejer, men som vi for Tiden mangler Plads til, maa kunne blive tilgængeligt for alle.

Det synes, som om der blæser en blid Bør for Museumssagen. Og den bedste Jubilæumsgave til Museumsudvalget vilde være den, at der blev givet os Midler til den stærkt fornødne Udvidelse. Der synes at være en Mulighed derfor, og man vilde derved ikke alene støtte et kulturelt, turistmæssigt og lokalpatriotisk Formaal, men det vilde ogsaa være den smukkeste Maade at hædre Mindet om de Mænd paa, der i sin Tid ved Initiativ, Interesse og Offervillighed lagde Grunden til det fyenske Stiftsmuseum, hvis 50 Aars Jubilæum vi nu kan fejre.

JØRGEN CHR. DREYER



Kong Frederik V's Ankomst til Odense 1747

INDLEDNING

Fyenboen Rasmus Nyerup foretog i det første Tiaar af det forrige Aarhundrede flere „antiquariske“ Rejser til sin Fødeø. Han travede fra Sted til Sted, og hvad han fandt af mærkelige Minder om Fortidens Liv, noterede han sig, og Mennesker med samme Interesser sluttede han Forbindelser med.

Han var utrættelig i sine Meddelelser om gjorte Iagttagelser. Han saa med Sorg Graabrødre Kirke i Odense ligge i Ruiner og en Runesten ved Flemløse ligge kløvet. „Ved Lykkesholm er Lindeskov Byes Marker i Ellested Sogn mærkelige formedelst en Del hedenske Begravelser“, berettede han. Paa en Høj i Nærheden, kaldet Æthøj, laa ikke mindre end fem Stenkister bekranset med Stene. I samme Egn var en Jordforhøjning 215 Skridt lang omgivet af 200 Stene, og den var 3 Alen høj, og paa Rastrup Bys Mark i Marslev Sogn paa venstre Haand, naar man fra Odense rejser til Ulriksholm, ligger en hedensk Begravelsesplads. Saaledes lyder eksemplvis hans Meddelelser.¹

Han nævner ogsaa Navnene paa de Mænd, der havde Sam-

linger af Oldsager. Der var Kancelliraad Lindegaard paa Lykesholm og Landsdommer Baden i Odense; Vedel Simonsen paa Elvedgaard og Johan Bülow paa Sanderumgaard. Han triumferede, naar han kunde faa dem til at afstaa nogle af deres Oldsager til sit Museum i København, thi Rasmus Nyerup var een af Fædrene til Planen om et National-Museums Oprettelse. Det skulde vise „den successive Fremgang i Nationens Kultur og Begreb, Sæder og Skikke“; det skulde være „et Tempel for Levningerne af Fortidens Aand og Sprog, Kunst og Kraft“.² Ved Samvirke med Professor Fr. Münter fik han 1807 Regeringen til at nedsætte den kongelige Kommission til Oldsagers Opbevaring,³ som meget snart søgte Forbindelse med Landets Præster og fra dem modtog Indberetninger om deres Sognes arkæologiske Mærkværdigheder. Saaledes blev Grunden til det oldnordiske Museum i København lagt; under C. J. Thomsens og J. J. A. Worsaaes Ledelse voksede det op til at blive Midtpunktet for dansk forhistorisk Forskning. Det fik et Forspring paa 50 Aar, før man ude i Landet oprettede tilsvarende offentlige Samlinger.

Rasmus Nyerup havde paa sine Togter set, at de fyenske Agre var rige paa Minder om Fortidens Liv. Mange fyenske Samlere sendte Gaver til Museet i København, men kun faa kunde i Energi maale sig med Vedel Simonsen til Elvedgaard. Allerede i Juni 1807 indsendte han sin første Samling Oldsager, og med visse Mellemlum fortsatte han denne Virksomhed til sin Død i 1858. Det er dog saaledes, at hans Indsamling væsentlig falder i de sidste otte Aar af hans Liv; det er rørende gennem hans Breve til Vennen Werlauff⁴ at følge den gamle Mands rastløse Arbejde paa en Tid, hvor Alderen ikke mere tillod ham at syse med større litterære Arbejder, og det er berettiget at kaste et Blik paa hans Arbejdes Resultat, thi derved faar man en Baggrund for Oprettelsen af det første Museum paa Fyen.

Da Vedel Simonsen i 1851 var fyldt 70 Aar, sad han inde med en Samling Oldsager paa 363 Stk. Den vilde han nødig se splitet efter sin Død, og derfor anmodede han Museet i København om at afhente den. Det skete, men aldrig saa saare var Samlingen afstaaet, før han begyndte at anlægge en ny. Han kunde

ikke undvære at se Oldsager, og da han ikke kunde rejse til København „saa er det mig om at gjøre, at jo fleere Oldsager des kiærere kunne gaae igiennem mine Hænder, paa det at jeg kan anstille mine Betragtninger i Stilhed over samme“,⁵ men aldrig saa snart havde han faaet en Samling, før han frygtede, at den efter hans Død igen skulde splittes, og derfor blev det en aarlig Begivenhed, at Museet i København sendte Worsaae over for at hente, hvad Vedel Simonsen havde samlet. Høsten indbragte gerne ca. 500 Stk. om Aaret, „og skiønt jeg endnu beholdt ligesaa mange tilbage, var jeg dog i mange Dage som en Høne, der har mistet de kiæreste af sine Kyllinger“, skrev han efter en saadan Udpumpning.⁶

Indsamlingen blev en fuldstændig Passion hos ham. Han foretog, ligesom Nyerup havde gjort, „antiqvariske Fodvandringere“ i flere Miles Omkreds, „men det er i Grunden at hente stægte Kastanier ud af Ilden med de blotte Poter, da man fyldes med Lopper paa disse Huus-visitationer“.⁷ Hans Indsamling begunstigedes efter hans egen Forklaring af, at Folk havde faaet Opmærksomheden vendt mere og mere mod slige Ting, og desuden gravede man Mergel paa flere Favnes Dybde og skar Tørv langt dybere end før. Endelig var hans Samlervirksomhed ikke indskrænket til nogle Miles Omkreds, men den ompændte som et Net hele Fyen ved en udbredt Korrespondance, ja strakte sig endog til Sjælland, Langeland, Jylland og Slesvig. Det var en Virksomhed, der i høj Grad undrede de gode Museumsfolk i København. „Gaves der en eller to Vedel Simonsener her i Sieland og 3 a 4 i Jylland, vilde Museumet her snart blive overfyldt. Man seer deraf, at en Enkelts Udholdenhed og Interesse for en Gjenstand kan udrette langt mere end hele Commissioner“, skrev Werlauff,⁸ og det er en Erfaring, som ofte er bekræftet.

Over 6000 Oldsager indsamlede og bortskænkede Vedel Simonsen, og dog var han ikke tilfreds. Han fandt, at Udbyttet af hans Anstrelgelses ikke var stort nok; andre Samlere gik ham i Bedene. Den arkæologisk interesserede Frederik VII lod sine Officerer indkøbe alt til sin Privatsamling, engelske Emisærer og Hamborger-Jøder købte alt for Fode; en Række fyen-

ske Godsejere fulgte i Kongens Spor og anlagde Privatsamlinger. Vedel Simonsen nævner Baron Holsten-Charisius til Holstenshus, Baron Blixen-Finecke til Dallund og Kammerherre C. A. Vind til Sanderumgaard og Bækkeskov,⁹ og endnu flere Samlere, „saa der ere mange og mangehaande Arbeidere paa vor lille bitte Høstager.“¹⁰

Og hvad Løn fik Vedel Simonsen for sin Møje. Kun en saare lille. Han blev ganske vist Konferensraad i Anledning af Afleveringen i 1851, men han nærede desuden det beskedne Ønske at se sine Gaver omtalt i Aviserne, og da det ikke skete tit nok, frabad han sig for Fremtiden yderligere Udmærkelser; men det gjorde ham bitter, og Werlauff forstod ham. Han havde flere Gange henstillet til højere Vedkommende, at man gav ham et Tegn paa Taknemmelighed, fordi han mere end nogen anden i de 50 Aar Museet i København havde bestaaet, havde bidraget til dets Vækst, og da det ikke frugtede, foreslog han Vedel Simonsen at ophøre med at sende Oldsager ind. Men den ensomme Gamle paa Elvedgaard gjorde beskedent sin Ven opmærksom paa, at han jo havde frasagt sig yderligere Hædersbevisninger; dog tilføjede han de bitre Ord, som senere Slægter kunde underskrive, at vel kunde det være, at „de Herrens derinde“ mente, at han kun havde fortjent liden Tak, „da det er saa høist sædvanligt at man stræber at nedsætte Værdien af det, som synes at ville hæve sig over det almindelige, for at man ikke selv derved skal fordunkles.“¹¹

Det er nu i denne Forbindelse værd at lægge Mærke til, at Werlauff, paa Grund af den manglende Taknemmelighed, foreslog Vedel Simonsen, at han for Fremtiden skulde skænke sine Samlinger „til Museet i Odense“, men Vedel Simonsen afslog det med den Motivering, at han vilde vide sine Samlinger anbragt et Sted, hvor han i det mindste maatte formode, at de blev opbevarede; og det blev formentlig ikke Tilfældet der.¹²

Det var i 1855. Havde Vedel Simonsen blot levet fem Aar endnu, vilde han have set, at de Tilløb, der fandtes til et Museum i Odense, skulde faa fastere Form.

Ophavsmanden til Tanken om et Museum i Odense var Johan



Johan Bülow

Bülow til Sanderumgaard. Ogsaa han var en Ynder af Antikviteter og Videnskabens Beskytter. Efter at han i 1793 havde faaet sin Afsked som Ordenssekretær, flyttede han til sin fyenske Gaard og ydede derfra rundhaandet Hjælp til Forsknings Fremme. Mange er de Forfattere, der med Tak mindes ham; mange velgørende Stiftelser og videnskabelige Institutioner har han hjulpet økonomisk. Ogsaa Odense By nød godt af hans Rundhaandethed.

Johan Bülow havde i 1807 været interesseret i Arbejdet med Oldsagskommissionens Oprettelse og havde selv skænket Oldsager til Samlingen i København. Bedre vilde det dog være, om man paa Fyen kunde faa et Museum, hvortil Fyenboerne kunde indsende deres Samlinger, og han tænkte sig en Forening af et Bibliotek og et Museum. Da Johan Bülow og hans Hustru Elisabeth f. Hoppe 1824 gjorde deres Testamente, indsatte de som § 12 en Bestemmelse om, at naar de forudgaaende Bestemmelser var opfyldt, skulde Overskudet samles og Renten lægges til Kapitalen „indtil der haves en Summa af 16000 Rbd. Sølv, skriver Sexten Tusinde Rigsbankdaler Sølv. Denne Capital anvendes paa følgende Maade: 14000 Rbd. Sølv, skriver Fjorten Tusinde Rigsbankdaler Sølv anvendes til at bygge et Huus i Odense, passende for et Museum, hvori Stifts-Bibliotheket kan opbevares, og i hvilket en Bibliothekar, der bør forskaffes 3 rummelige og anstændige Værelser forsynet med 2 Kakkellovne, kan anvises Bopæl. De øvrige 2000 Rbd. Sølv blive udsatte som en rentebærende Capital, hvis aarlige Renter anvendes til Bygningens Vedligeholdelse i Fremtiden og de offentlige Midlers Bestyrelse efter Omstændighederne bevares og anvendes til dette Brug.“¹³

Dermed var der lagt et økonomisk Grundlag for en Museumsbygning, selv om Muligheden for Planens Realisation var skudt noget ud i Fremtiden. Paa den anden Side havde man heller ikke noget væsentlig at anbringe i et Museum. Til Stiftsbibliotheket havde Johan Bülow skænket 69 Stykker Oldsager, som mest stammede fra Sanderumgaard; hertil føjede Fyens Guvernør, Prins Christian Frederik, den senere Christian VIII, 24 forskellige Stykker, og gennem Kommissionen for Oldsagers Op-

bevaring foranledigede Prinsen, at der 1818 blev sendt 106 Numre fra Samlingen i København; hertil kom enkelte Gaver fra forskellige.¹⁴ Derudover blev der ikke skænket den odenseanske Samling synderlig Opmærksomhed, og, som det fremgik af Vedel Simonsens Stilling til den, laa dens Fremtid i det uvisse. En Mindelse om, at Sagen ikke var ganske død, fik man derved, at Kammerherre Jens Benzon i sit Testamente 1834 bestemte, at en Haveplads langs Sct. Knuds Kirkes østlige Gavl skulde foræres til den paatænkte Museumsbygning.

Museumssagen laa brak i 25 Aar, men saa ser man pludselig det Fænomen, at der som med et Slag dannes et Museum i næsten hvert Stift i Landet, og det er ganske interessant at se, i hvor høj Grad de med Hensyn til Formen for Oprettelsen og Planen for Virksomheden stemte overens indbyrdes.

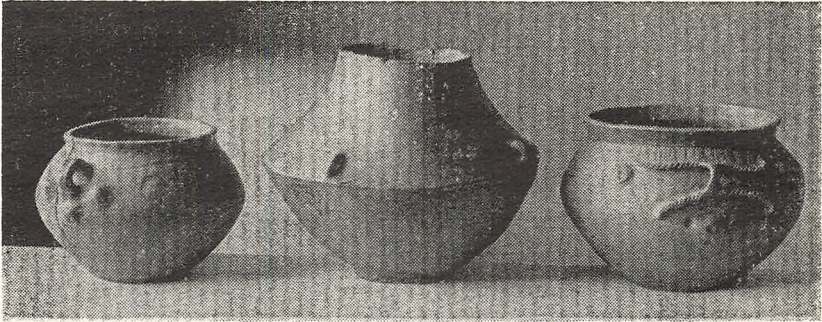
1855 stiftede „den danske Forening“ i Ribe en „antikvarisk Samling“, som Foreningen opretholdt, og som bl. a. fra det oldnordiske Museum fik en lille Samling Stenoldsager. I November 1860 stiftedes et Selskab i Aarhus, som oprettede et „Oldkammer“ der. Foreningen talte ca. 100 Medlemmer, som hver betalte 2 Rdlr. aarlig i Kontingent. I Juni 1861 konstitueredes et Selskab i Viborg til Oldsagers Indsamling og Opbevaring. Dets Formaal var dels at tilvejebringe en Samling i Viborg og besørge den forevist og forklaret for Publikum, for derved at bidrage til at sætte Folket i aandelig Besiddelse af dets gamle Fortidsminder. I sine Statutter havde det endvidere en Bestemmelse om, at hvis Selskabet kom i Besiddelse af sjældne og vigtige Genstande, som fortrinsvis egner sig til Opbevaring i den store nationale Samling i København, ansaa det sig for pligtig til at afstaa disse Sager. I det hele taget betragtede det sig som en Filial, en „Udligger“ af Museet i København og paatog sig som saadan at vaage over de Minder fra Oldtiden, der stod i Fare for at gaa til Grunde. Endelig udgik der i 1863 ogsaa en Opfordring fra Aalborg til at medvirke til Dannelsen af et historisk Museum. Der udsendtes et Cirkulære til Skolelærerne bilagt nogle Bemærkninger om Udgravning af Høje og Oldsagers Opbevaring, som havde en Afhandling af J. J. A. Worsaae til Grundlag. Ogsaa der blev dannet en Oldsagssamling.¹⁵

I al denne Frodighed dukker ogsaa Fyen op. Endnu før Aarhusforeningen var dannet, havde Odense sin Museumsforening og sit Museum.

Aarsagerne til den pludselige Oprettelse af Museer er flere. Den almindelige Interesse for Oldsager, som navnlig paa Fyen var stærk, gjorde sit; Frederik VII's arkæologiske Interesser forplantede sig til Folket. En af Medstifterne af Aalborg Museet, Dr. phil. Joh. Forchhammer, søgte imidlertid dybere Aarsager. Han gjorde opmærksom paa, at det samme Fænomen gentog sig i Norge, Sverige og Schweiz; det havde derfor sin dybere Grund i den aandelige Retning, der gik gennem Europa: Enevældens Tid var Centralisationens Tid, efter den kom Decentralisationens. Alle Landets Stæder er kaldede til Kamp mod København, en Vædekamp i Dygtighed og Dristighed, udtalte han. Ogsaa paa det videnskabelige Omraade maatte man rejse Kravet om Decentralisation, og Provinsmuseernes Oprettelse var et Skridt i denne Retning.¹⁶

Der er sikkert noget rigtigt i denne Betragtning, og det er givet, at den røde Traad i Provinsmuseernes Historie er den stadige Stræben efter at hævde sig overfor København. Overfor den Enevælde, der derfra er blevet udøvet, har saa det ene og saa det andet Museum Gang paa Gang søgt at protestere. Det har været en Tid fuld af Brydninger, og saaledes er der handlet i denne Sag, at man endnu ikke er naaet til en tilfredsstillende Løsning af Problemet.

Om Odense-Samlingernes Vækst og deres Deltagelse i Kampen for at hævde „Provinsen“ overfor Hovedstaden skal denne Bog berette.



Lerkar fra Broncealder og Jernalder

NORDISK MUSEUM I ODENSE

I Fyens Avis og Fyens Stiftstidende stod 14. Maj 1860 at læse en Bekendtgørelse, som indbød til Dannelsen af en Forening, der tilsigtede Oprettelsen af et nordisk Museum i Odense. Bekendtgørelsen var formet som et Opraab. Der indledes med, at den vaagnende Nationalfølelse vakte Trangen til at lære det Folks Fortid at kende, hvortil vi hører. Vi maa vide ad hvilke Veje vi har naaet det Trin, paa hvilket vi nu staar; det er i denne Henseende, at vor Historie og vore Fortidsminder faar deres store Betydning for os, hed det. Man erkendte, at man ikke kunde skaffe andre Byer saa rige Samlinger som de, der findes i København, „men da det dog kun er den mindste Deel af Folket, som faaer Leilighed til at besøge Hovedstaden saaledes, at de kunne høste Gavn af dens Samlinger, saa vil det være af væsentlig Nytte at gjøre, hvad der kan gøres, for at udbrede den Interesse, saadanne Samlinger vække, i saa vid en Kreds som muligt“. Man vilde dog ikke træde i Kappelstrid med Hovedsamlingen i København i den Forstand, at man vilde samle Sjældenheder, der saaledes berøvedes den københavnske Samling, „ligesom ogsaa Kostbarheder af Guld og Sølv kun undtagelsesvis kunne beholdes her“.

Opraabet var underskrevet af Adjunkt C. G. V. Faber, Boghandler Helm Petersen, Overlærer H. H. Lefolii, Apoteker G.

Lotze og Bestyreren for Albani Bryggeri Theodor Schiötz. I de følgende Uger arbejdede disse Mænd videre med Sagen. Da man ikke kunde regne med noget stærkt økonomisk Grundlag, indsendtes Andragende til Finansministeriet om Lokale paa Slottet, og saa vidt var man naaet, da man den 19. Juli mødtes til et Fællesmøde mellem Indbyderne og de Mennesker, der havde fulgt Indbydelsen.¹

Nogen stor Skare var det ikke, som Grosserer W. Petersen kunde byde Velkommen. Kun ca. 25 var mødt, men Lovene blev vedtaget og Bestyrelsen valgt.

Lovene var særdeles enkle. Det blev fastslaaet, at Foreningens Formaal var „at vække Sands for og udbrede Kjendskab til vore Fortidsminder, navnlig ved at tilveiebringe en Samling af Oldsager og andre mere eller mindre mærkelige Levninger fra Fortiden“.

Enhver, der vilde betale 2 Rdlr. om Aaret, kunde blive Medlem af Foreningen. Der skulde holdes et aarligt Fællesmøde af Medlemmerne, men karakteristisk nok fandt der aldrig aarligt Valg eller Omvalg af Bestyrelsesmedlemmer Sted; hvis noget Bestyrelsesmedlem gik af, skulde et nyt vælges i et Fællesmøde.

Med Hensyn til den Samling, der skulde tilvejebringes, bestemtes det, at den en Gang om Ugen skulde staa aaben for alle og forevises uden Betaling.

Endelig havde Lovene en Paragraf, som lød: „Skulde Samlingen komme i Besiddelse af saadanne sjeldne og mærkelige Stykker, som det oldnordiske Museum i Kjøbenhavn maatte ønske at faae udvexlede med andre Gjenstande, da bør en saadan Ombytning i ethvert Tilfælde finde Sted.“

Der synes at være en saa paafaldende Overensstemmelse mellem disse Love og de, der gjaldt for Viborg-Samlingen, at man maa tænke sig Muligheden af en Samvirken mellem de to Foreninger, saaledes at Odense Museets Love har været Stifterne af Viborg Museet bekendt.

Museumsforeningens første Bestyrelse kom til at bestaa af W. Petersen, Faber, G. Lotze, Lærer S. Harris Clausen og Redaktør C. Krabbe. Dens Medlemmer var initiativrige Mænd.

Faber blev valgt til Formand, og med sine stærke arkæologiske Interesser blev han i en Aarrække den drivende Kraft indenfor Museet; men han støttedes af Apoteker Gustav Lotze, en myndig, frodig og vidtfavnende Natur, hvis Interesser spændte fra Arkæologi og Historie til Numismatik, Kunst og Naturvidenskab, og som tilmed var saadan situeret, at han i Aarenes Løb ikke blot fortsatte Fabers Arbejde indenfor Foreningen, men videreførte det, saaledes at Museet helt fik Præg af ham. Den dygtige Kommunalmand, Grosserer W. Petersen, havde vel ikke nogen udpræget Interesse for Museet, men han dannede en Forbindelse mellem Kommunen og Foreningen, som ikke var uden Betydning. Lærer S. Harris Clausen blev Foreningens Kasserer, medens Redaktør Krabbe, der forøvrigt snart rejste bort fra Byen, ikke satte sig synlige Spor.

Det økonomiske Grundlag var spinkelt. I 1860 tegnede der sig 36 Medlemmer, hvoraf de 35 betalte 2 Rdlr. aarlig i Kontingent, medens et Medlem — Grev Moltke Hvitfeldt paa Glorup — gav Tilsagn om 20 Rdlr. aarlig, saaledes at Kontingentet udgjorde ialt 90 Rdlr. om Aaret.² Hertil kom, at man efter Andragende til Fyens Stifts patriotiske Selskab i 1860 fik Løfte om en Bevilling paa 20 Rdlr. aarlig i de første fem Aar.³ De 100 Rdlr. blev betalt, men heller ikke mere.

Paa den anden Side var Udgifterne ikke store. Finansministeriet resolverede 8. August 1860, at de to Værelser paa Slottet (Rosen og et tilstødende Værelse) maatte overdrages til Bestyrelsen, og 7. September var de istandsat, saa de kunde tages i Brug.⁴

Dermed havde man Rammerne i Orden, men hvorledes faa dem udfyldt? Det maa straks fastslaas, at der ikke var nogen direkte Forbindelse mellem Museumsforeningen og Ledelsen af Stiftsbiblioteket med den derværende Oldsagssamling. Man stod paa bar Bund. Derfor henvendte Bestyrelsen for Museumsforeningen sig til „Det kgl. Museum for nordiske Oldsager“; af dette Museums rige Samlinger maatte der vel kunne sendes nogle Dubletter til en betrængt Søsterinstitution. Sagen gik gennem Stiftamtet, men Svaret var ikke opmuntrende. Det oldnordiske Museum mindede om, at det allerede i 1818 efter

indtrængende Anbefaling af Prins Christian havde sendt 106 Stk. Oldsager over til Stiftsbibliotekets Samling. Men man havde gjort sørgelige Erfaringer. Efter den Tid havde forskellige af Museets Embedsmænd gentagne Gange haft Lejlighed til at se denne Samling, „men den Tilstand, hvori den stadig befandtes, nemlig liggende paa nogle Hylder i Biblioteket og tildækket med tykt Støv, var ingenlunde glædelig. Da Interessen for slige Ting imidlertid nu er ganske anderledes levende end dengang, vil den nye Samling udentvivl vise større Livskraft og gaa en bedre Skjæbne imøde“, men man kan ikke fortænke det oldnordiske Museum i, at naar det „allerede een Gang til liden Glæde har givet et ikke ringe Bidrag til Samlingen i Odense“ vilde det afvente Begivenhederne og se, om der denne Gang kom mere Drift i Museumssagen.⁵

Det oldnordiske Museum antydede imidlertid, at man maa- ske kunde bruge Stiftsbibliotekets Samling, og Faber var ikke sèn til at sende Andragende til dets Formand, Biskop Eng- stoft, hvis levende historiske Interesse havde givet sig værdi- fulde Udslag. Allerede 22. Oktober var Sagen i Orden. Samlin- gen i Stiftsbiblioteket, der i Tidens Løb var vokset til 243 Numre, blev overdraget Museet som et Laan paa ubestemt Tid, „navnlig indtil Stiftsbibliotheke selv faaer et Locale, der kan tilstede Anvendelsen af denne Samling efter dens Bestem- melse“; Genstandene skulde beholde deres særlige Nummere- ring, men kunde indordnes i de andre Samlinger.⁶ Saaledes kom Stiftsbibliotekets Samling til at danne Grundstammen i det nordiske Museum.

Inventar maatte ogsaa anskaffes. Man fik seks Skabe, og heri opstillede Adjunkt Faber Genstandene. Det har nok været tilsigtet at gennemføre en Inddeling i Sten-, Bronze- og Jern- alder, men den sidste Periode var ikke repræsenteret. Af en bevaret Inventarieprotokol kan man danne sig et Begreb om Opstillingen. I det første Skab laa Brudstykker af „brede Kiler med og uden Æg“, smalle Kiler, Kiler uden Slibning og med Slibning, samt Smalmejsler. I det andet Skab fandtes de slebne Flintøkser og „Flintknive“ — formentlig Flintblade — medens det tredie Skab væsentlig rummede Økser af Bjergart, samlede

Fund, Benprene, Pilespidser, Ravprydelser og Flintsave. Paa Bagvæggen af det fjerde Skab sad Broncesagerne; i de to sidste Skabe laa Genstandene fra historisk Tid.

Nogen imponerende Samling var det ikke, men i alle Tilfælde et Fremskridt fra Stiftsbibliotekets støvede Hylder. 2. December 1860 kunde Faber præsentere sit Arbejde for Bestyrelsen, og Søndag d. 9. December aabnedes „Nordisk Museum i Odense“ for en indbudt Kreds; derefter skulde det holdes aabent hver Onsdag Middag Kl. 12-1, første Gang d. 12. December, og for at vejlede Publikum skulde der hver Gang være et af Bestyrelsens Medlemmer tilstede.⁷



Uden større Interesse — i hvert Fald fra Pressens Side — var det nordiske Museum blevet til Virkelighed. Som økonomisk Basis havde det Medlemsbidragene, der indgik nogenlunde regelmæssigt. Medlemstallet steg i 1861 til 39, men derefter dalede det ganske langsomt. 1868 var det nede paa 30, 1872 paa 25 og i Foreningens sidste Virkeaar 1877 var der 22 Medlemmer.

Paa den anden Side var Driftsudgifterne beskedne. Bestyrelsen, der altsaa selv varetog Tilsynet, fik intet Honorar. Lokalerne var gratis; til Gengæld havde man nogle Kvaler med dem, idet de i 1864 maatte rømmes for at give Plads for et Lazaret, og Samlingerne maatte flyttes til et Par Værelser paa Graabrødre Hospital. Først i 1865 kunde man vende tilbage til de tidligere Lokaler paa Slottet,⁸ som vel var rummelige, men ogsaa fugtige.

Administrationen var delt mellem Faber, Harris Clausen og Lotze. Et Par Maaneder i 1860 havde Lærer Clausen ført Erhvervelsesprotokollen, men allerede i August overtog Adjunkt Faber den, og førte den til Slutningen af 1877. Efter Datidens Forhold maatte den sikkert betegnes som tilfredsstillende. Hver Genstand fik sit Nummer; Findested og Giver eller Sælger anførtes, men en Beskrivelse af Tingene findes i Almindelighed ikke. I Tidens Løb er Numrene forsvunden paa



Benkniv fra Stenalderen



Kvindefigur fra Broncealderen



Dupsko fra Broncealderen

flere Stykker, og deres Identificering er derefter ikke altid mulig. Kassererposten blev varetaget af Harris Clausen indtil hans Død i 1874, og derefter af Gustav Lotze.

Trods de snævre Rammer gjorde Bestyrelsen et godt Arbejde, i hvilket Adjunkt Faber var den drivende Kraft. Samlingerne voksede. Man kunde ikke købe Oldsager i større Stil, men Folk var glade Givere. Mennesker fra alle Samfundslag skænkede de Ting, de vilde have opbevaret i Museet, og der skabtes en Forbindelse mellem Befolkningen og Museet, som bar god Frugt. Det var slet ikke saa faa Ting, der kom ind som Gaver; alene i de to første Aar ca. 1000 Stk. Efterhaanden fik man en lille Kapital opsparet, og man begyndte at give Findeerne Dusører; i Slutningen af Tredserne kom man ind paa Køb af Oldsager, og saa tabte Folks Gavmildhed sig.

Museumsforeningens Formaal „at tilvejebringe en Samling af Oldsager og andre mere eller mindre mærkelige Levninger fra Fortiden“ var Ledetraaden for Indsamlingen. I topografisk Henseende var der ikke faste Grænser. Det gjaldt at faa en saa fyldig Samling som muligt, og naturligt nok kom de fyenske Oldsager i Flertal, men for at supplere den skaffede man Samlinger tilveje baade fra Jylland og Sjælland, og saa vidt strakte man sig, at der paa Lotzes Foranledning i 1876 tilbyttedes godt 100 Stk. Oldsager fra Pælebygningerne i Schweizer-Søerne og 1877 skænkede Lotze en Samling ungarske Bronceoldsager.

Ved denne glubske Indsamling indkom der mange Kuriositeter, mange Ting uden nærmere Stedsbestemmelse, mange Brudstykker, som en senere Tid maatte vrage, men ogsaa Genstande, som den Dag i Dag hører til Samlingernes bedste Stykker.

Blandt de sidstnævnte kan nævnes adskillige samlede Fund fra Jættestuer og Høje (Raagelund, Uggerslev, Skamby-Torup, Nr. Høirup, Lumby). De fleste er uden nærmere Oplysninger om Fundomstændighederne, blot triste Vidnesbyrd om den tiltagende Plyndring af Oldtidsmindesmærker. Ved andre har Faber imidlertid søgt at skaffe paalidelige Oplysninger om Fundet. Det gælder det interessante Fund fra Vejrugaard, hvor der i Randen af en Mergelgrav fandtes en stor Bronce-

kedel, som bl. a. indeholdt nogle smaa støbte Broncefigurer, som forestillede en And, en Due og en Ko.

Men Faber foretog ogsaa selv Udgravninger. Saaledes blev der i 1861 paa Fravdegaards Jord fundet en Del Lerkar og Fibulaer; Faber tilførte Protokollen en Beretning om Fundene og supplerede dem ved en stor Gravning i 1865. Udbyttet var vel ikke fremragende, men Fabers Beretning vidner om Iagttagelsesevne og Omhu.

Netop Udgravningerne bragte en Forbindelse i Stand mellem det oldnordiske Museum i København og det nye Museum i Odense, og det københavnske Museums tidligere skeptiske Indstilling blev ret hurtigt afløst af et særdeles venskabeligt Forhold.

Direktøren for det oldnordiske Museum, Worsaae, og Adjunkt Engelhardt havde med Interesse bemærket de talrige Jernsager, der Tid efter anden fremkom fra Vimosen ved Allesø, og som ogsaa indgik til Odense Museet i rigt Tal. Det fristede til en større Undersøgelse. Worsaae ventede sig meget deraf og saa med stor Velvilje paa Tanken om at dele Udbyttet med Odense. Han skrev til Lotze: „Kunde vi faae en storartet Udgravning istand, vilde det unægtelig være en stor Vinding for Oldtidsvidenskaben. Samlingerne i Odense og København ville ogsaa ganske sikkert kunne enes om Udbyttet. Det forekommer mig endog naturligt og smukt, at Fundet er repræsenteret i den Provinds, hvor det hører hjemme.“⁹ Allerede d. 18. Juni havde Odense Museet sluttet Kontrakt med Bønderne, der havde Part i Mosen, om Gravningerne og Vandafledningen blev foretaget.¹⁰ Snart efter begyndte Gravningerne, hvis Resultat Adjunkt Engelhardt publicerede i sin Bog om Vimosefundet. Faber og Lotze ønskede en Udstilling af Fundsagerne i Odense, og Worsaae imødekom ogsaa dette Andragende, ja anbefalede endog, at Udstillingen arrangeredes saaledes, at den kunde være i Orden til Kongefamiliens forventede Besøg i Odense. Ogsaa Løftet om en Deling af Udbyttet blev overholdt. Den Dag i Dag er de 300 Genstande, som Museet fik fra det oldnordiske Museum et smukt Vidnesbyrd om denne første Samvirken mellem de to Museer.

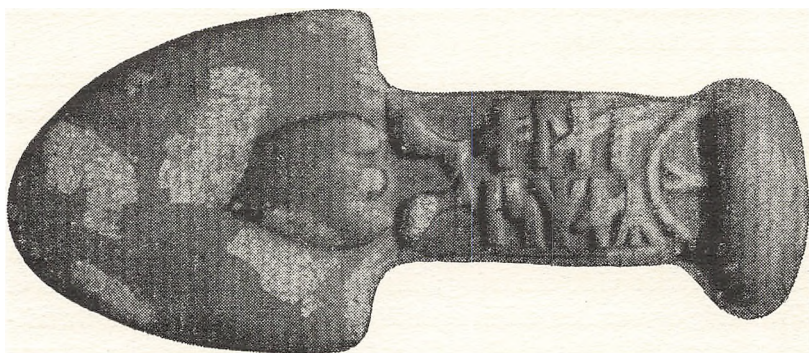
I det hele taget synes Worsaae at have været en Mand, der forstod Samarbejdets Betydning. Der ligger i Stiftsmuseets Arkiv en Rundskrivelse fra Worsaae til de antiqvariske Museer (20. Nov. 1866), hvori han foreslaar, at der i hver Stiftsby skulde oprettes Kommissioner for Bevaring af Stiftets Mindesmærker, og denne Kommission skulde ansætte en Inspektør til at varetage Tilsynet og de daglige Forretninger. Som det er gaaet mange gode Forslag, gik det ogsaa dette. Stiftsinspektøren skulde have Gage, og Pengene kunde ikke skaffes. Det er saa meget mere beklageligt, at Idéen ikke blev gennemført, som dens Virkeliggørelse sikkert havde kunnet afværge mange af de Vanskeligheder og Gnidninger, som Museerne siden fik at kæmpe med.

Af de større Indkøb fra denne Periode skal for Oldsagssamlingens Vedkommende blot et nævnes, ikke for dets videnskabelige Værdis Skyld saa meget som for dets Kvantitet og de kuriøse Omstændigheder, der knyttede sig til det.

I Fjellerup ved Fjelsted levede en gammel Læge Axel Frederik Lassen. Han var født i Kværndrup 1789, og havde i sin Ungdom faret vidt omkring; blandt andet havde han været i Frankrig og var der, uden egentlig Uddannelse, bleven Bataillonskirurg. 1819 havde han faaet Tilladelse til at praktisere under en Læges Tilsyn, men efter en mislykket Operation blev denne Licens taget fra ham. Det hed om ham, at „hans hele Dispensatorium har sit Locale i det ene af de tvende Patronhylstre, der ligge foran Sadlen, naar han er til Hest. Aareladning, Brækning og dernæst Purgering udgjøre overhovedet hans methodus curandi, og denne har staaet ham overordentlig bi i en Række Aar“. Siden havde han bosat sig i Fjellerup, og nød der sin Alderdom ivrigt optaget af at samle Oldsager. Hans Tilnavn var „den hvide Doktor“, fordi han i mange Aar klædte sig i hvidt og red paa en hvid Hest.¹¹ Fra alle Egne af Fyen skaffede han sig Stensager, han dyngede dem op, i Reglen uden at angive Findested, han kælede for sine Erhvervelser, og hvis han ikke fandt dem smukke nok, var han selv i Stand til at forbedre dem; „han former, danner, tilpikker og tilsliber alle Slags Stene paa den æventyrligste Maade og foregiver, at

de ere fundne i Jorden,"¹² ja han veg ikke tilbage for at lave Hamre af Sten med de nydeligste Runeindskrifter i Relief.

Med den Iver, som Lotze og Faber lagde for Dagen, maatte det være dem kært, om de kunde faa denne store Samling til Odense. Lassen var villig til at sælge, men Museumsforeningens Midler slog ikke til, og for første Gang rettede de direkte Henvendelse til Byraadet om Støtte. Det skete i Skrivelse af 28. Oktober 1870. Man henviste til, at Museets Samlinger nu udgjorde 2220 Numre, som opbevares i 11 Skabe og flere Montrer. Ved at erhverve Lassens Samling kunde Odense faa den righoldig-



Hammer med Runer og Duer udført af A. F. Lassen

ste Samling udenfor København. Man antydede, at Byen burde drage Omsorg for Aandslivets Trivsel, idet man fandt, at Byen i høj Grad savnede saadanne Samlinger, „som kunne virke oplysende, veiledende og styrkende ogsaa for det aandelige Liv, idet de faae ikke meget rige Bibliotheker nok omtrent er det Eneste af den Art“. For Købet fandt Lotze ogsaa at det talte, at Samlingen var fyensk, og at man ellers kunde risikere, at den alderstegne og meget eiendommelige Ejer af Samlingen vilde søge at faa den solgt andetsteds. Og Lotze var i Stand til at vise, hvor Pengene skulde komme fra. Betingelsen var, at Lassen fik en aarlig Livrente af 300 Rbdlr. samt „visse Udmærkel-sestegn“. Livrenten vilde koste 2092 Rd. 78 Sk. og dem kunde man tage af „Legat til Minde om den 1. Nov. 1828 til Odense

Bys Forskønnelse“, der blev oprettet til Minde om den højt-elskede Frederik VII's Formæling; det vilde være saa meget smukkere, som det derved blev et Minde om den Konge, der fremfor nogen interesserede sig saa levende for Fædrelandets Oldtidsminder. Lotze antydede ogsaa Muligheden af ligefrem at betale Lassen de 300 Rdlr. aarlig, men da han uheldigvis trods sine 82 Aar var rask og rørig, kunde der gaa mange Aar — og, som Lotze meget forsigtig bemærkede, det vilde blive en direkte Udgift for Skatteyderne.

Hele denne Skrivelse skulde ikke refereres saa udførligt, men det er det første Eksempel paa Gustav Lotzes Evne til at motivere sine Andragender, naar det gjaldt Museets Sag; det røber en varm Understrøm af Kærlighed til Samlingen, som aldrig siden fornægtede sig. Og allerede dette første Andragende bar Frugt. Byraadet bemyndigede 30. November 1870 Bestyrelsen til at forhandle med Hr. Lassen om Salget paa de af Lotze foreslaede Vilkaar. Salget gik i Orden og Lassen fik Fortjenstmedaillen i Guld.

Den 13. Juni 1871, som var den hvide Doktors 82-aarige Fødselsdag, saa Beboerne ved Vejen fra Sletterød til Aarup et mærkeligt Optog. Da blev Samlingen, som bestod af 19900 Numre, indpakket i 36 Kister paa 34 Bøndervogne kørt til Aarup Station og derfra sendt med Jernbane til det nordiske Museum. Som Løn for Bøndernes Umage gjorde A. F. Lassen et Gilde for dem paa Aarup Station, medens Toget rullede til Odense og der gav Museet en Forøgelse, som ganske sprængte de snævre Rammer, Lokalerne paa Slottet dannede.¹³

Worsaae havde anbefalet Købet, og det var vel utvivlsomt, at det meste var fra Fyen, men Forøgelens største Værdi laa vistnok i, at den dannede Basis for Kravet om at faa nye Lokaler.

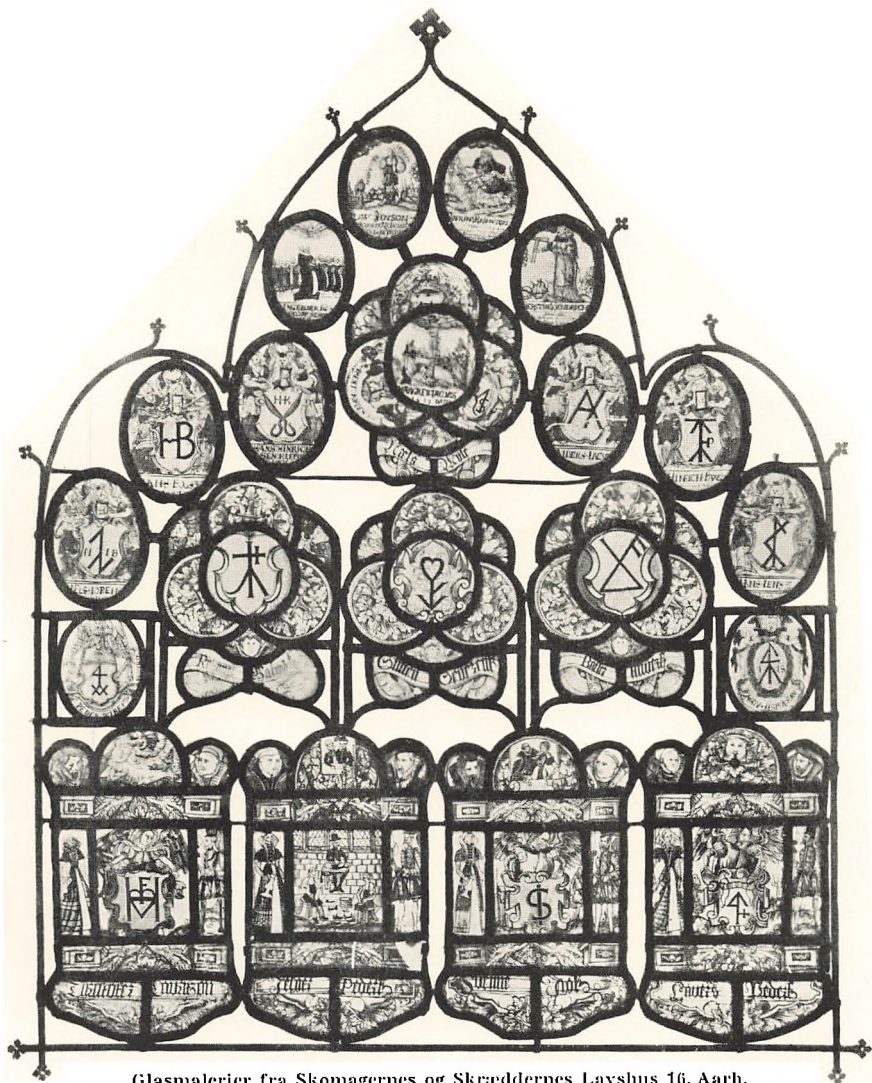
Det nordiske Museum var ikke for Oldsager alene, ogsaa andre „mærkelige Levninger fra Fortiden“ skulde indlemmes i dets Samlinger. Faber og Lotze havde tidligt Opmærksomheden henvendt paa de Minder om de gamle fyenske Lav, som Haandværkerforeningerne sad inde med, og før nogen andre begyndte de to Mænd at indsamle paa dette Felt. Derved lag-

des Grunden til en Samling, der er en af Museets største Skatte. Allerede 1861 fik det nordiske Museum den morsomme, drejede Træskaal, som „Erligh och Welacht Mand Hans Nielssøn Landtzthings Schriffver Raadmand y Otthense“ skænkede Smedelavet Aar 1600 „woris laugh til Ærre och hannem till Ihukommelse“, og paa Magistratens Foranstaltning blev Væverlavets Sager 1865 afgivet til Museet. Men den smukkeste Bedrift i denne Retning udførte Lotze i 1877. I Skomagernes og Skrædernes Lavshus havde der siddet 20 Glasmalerier fra det 16. Aarhundrede. De gamle, solbrændte Billeder viste i smaa Glimt Interiør af dagligt Liv i hine fjerne Tider; kun faa tilsvarende kendes. De var udbudt til Salg, og Lotze gik paany til Kommunen om Hjælp. Han fik de 200 Kr., der skulde betales for dem. Nu hænger de i Folkemuseet som et af dette Pragtstykker.



Det har vist sig, at i den her behandlede Periode fik af den nordiske Museumsforenings Stiftere og første Bestyrelse kun Faber og Lotze Indflydelse paa Museets Ledelse. I Foreningens Forhandlingsprotokol er der kun 1860 indført Meddelelse om Bestyrelsesmøder, og det kan ikke ses, om Foreningen nogen- sinde holdt Generalforsamling. Det betyder heller ikke væsentligt, thi det afgørende var, at Museet var kommet i Drift, og dermed havde Foreningen løst sin Opgave.

Mellem Faber og Lotze havde der været et udmærket Samarbejde, og det havde udviklet sig saaledes, at medens Faber i de første ti Aar havde præget Ledelsen, blev det Lotze, der i Halvfjerdserne takket være sin Stilling som anset Byraadsmedlem gennemførte de store Indkøb. Det er uden Tvivl ogsaa ham, der foranledigede, at Kommunen paa sit Budget for 1878 opførte 150 Kr., som Tilskud til Museet. Derefter blev der i Museets Kvitteringsprotokol under 28. December 1877 indført en Bemærkning om, at „Da Odense Commune har optaget et Beløb af 150 Kr. til det nordiske Museum paa sit Budget, og i Henhold dertil ønsker at overtage samme“, erklærede Medlemmerne, at de ikke havde noget imod, at Museet blev Kom-



Glasmalerier fra Skomagernes og Skræddernes Lavshus 16. Aarh.



Skomagernes Lade fra 1519

munens Ejendom, og at Foreningen opløstes. Erklæringen blev underskrevet af de tilbageværende 22 Medlemmer, kun Biskop Engelstoft tog et Forbehold som Værge for Stiftsbiblioteket, idet han hævdede Bibliotekets Ejendomsret med Hensyn til den Oldsagssamling, der i sin Tid var udlaant til Museet. Da der 1882 blev truffet en Overenskomst mellem Stiftøvrigheden og Odense Kommune frafaldt Engelstoft denne Reservation.

Naar Kommunen paa dette Tidspunkt vedtog at yde Tilskud til Museet, har det utvivlsomt været ud fra den Betragtning, at Bestemmelserne i Johan Bülow's Testamente nærmede sig Virkeliggørelsen, saaledes at Byen kunde faa en Museumsbygning. Nogen formel Overdragelse af Samlingerne fandt ikke Sted; de lededes fortsat af Faber og Lotze, men saaledes, at Faber helt traadte i Baggrunden. Det blev Lotze, der gennemførte de store Udvidelser af Samlingerne i de følgende Aar, det blev ham, der gennemførte Bygningens Rejsning, og derfor bærer det næste Kapitel i Museets Historie Gustav Lotzes Navn.



Medailler for Frederik I, 1530 og Christian III, 1559

GUSTAV LOTZE

1. FORBEREDELSE. 1877-1885

Gustav Lotze var født 1825 i København og havde 1853 overtaget Løveapoteket i Odense, der under hans Ledelse blev en baade omfattende og meget indtægtbringende Virksomhed. Ved Siden af at drive Apoteket deltog han i Byens Styre. Han var siden 1864 Medlem af Byraadet og indenfor det Tid efter anden Medlem af saa godt som alle Udvalg. Udenfor Byraadet sad han i Bestyrelsen for en Mængde betydende Virksomheder, og hans store Dygtighed satte sig overalt Spor. Med sine mærkeligt vidtspændende Interesser var der over hele hans Gerning noget frodigt, en Rigdom paa Initiativ og en Vilje til at naa de Maal, han satte sig, som gjorde, at han ragede op over Jævnmaalet.¹

For Museets Eksistens var det en Lykke, at Lotze mere og mere tog Tøjlerne i sin Haand.

Med Kommunens Tilskud var der sikret Museet en fast aarlig Indtægt. Det steg 1880 til 200 Kr. og 1884 til 800 Kr. aarlig. Af dette Beløb kunde i hvert Fald de beskedne Driftsudgifter afholdes. Der var 1870 bleven ansat en Opsynsmand, som fik 50 Øre for hver Aabningsdag. Det gav ham en Indtægt af mel-

lem 25 og 35 Kr. aarlig. Endelig havde Lotze en Bogholder til at passe Regnskabet. Hans Arbejde honoreredes med 10 Kr. aarlig. Resten af Pengene gik til Samlingernes Forøgelse, og til det Formaal rakte de ikke vidt. Der blev Aar efter Aar Underskud, men det dækkede Lotze. 1879 gav han saaledes 228 Kr., 1880 409 Kr., 1881 931,87 Kr. og 1882 1964,17 Kr.³ Men Lotze skyede ikke nogen Udgift, naar det gjaldt Museet. I Aarene fra 1878 til 1884 lagde han Grunden til alle de nye Samlinger, hvoraf navnlig Erhvervelsen af de store Møntsamlinger er bemærkelsesværdige, og han arbejdede bevidst hen mod det Maal, at naar Tiden var inde, og Museet fik sit eget Hus, da skulde det være en Institution, hvis Samlinger skulde være de bedste i Provinsen. Ud fra dette Synspunkt maa hele hans ivrige Virksomhed i disse Aar betragtes.



Grundstammen i Museet, Samlingen af Oldsager, havde haft Fabers særlige Bevaagenhed. Lotze specialiserede sig ikke paa dette Felt. Der blev ikke foretaget Udgravninger paa Museets Foranstaltning, man stræbte blot at øge Samlingen uden væsentligt Hensyn til, hvorfra Tingene stammede. Nutiden lægger Vægt paa Fordybelse i Egnsforskelligheder, men Lotze vilde have den fuldstændige Typesamling med Repræsentanter for hele Danmark, og vi saa, at han ikke veg tilbage for at skaffe Sammenligningsmateriale fra Udlandet. Oldsagssamlingen blev med andre Ord ikke en specielt fyensk Samling, men en lille Nationalmuseumssamling, og dens Opgave skulde i første Række være populært oplysende mere end en videnskabelig Materialesamling. Men det maa fremhæves, at denne Opfattelse af et Provinsmuseums Arbejdsfelt var ikke Lotzes alene, den deltes af Nationalmuseet, der lejlighedsvis sendte Oldsager, hvoraf kun et Faatal var fyenske. Selv om der ved denne Metode indkom værdifuldt Sammenligningsmateriale, gik man Glip af den intensive Opdyrkning af fyensk Arkæologi, som dog maatte være Museets nærmeste Opgave, og som vilde have skabt et bedre Grundlag for senere Tidens Arbejde.

Der indgik nemlig stadig værdifulde Gravfund fra forstyrrede Høje og Dysser, men de kom uden den omhyggelige Undersøgelse af Fundforholdene, der havde været karakteristisk for Fabers Arbejde, og som for Nutiden er saa overordentlig vigtig. Som Eksempel kan nævnes et Fund, der bestaar af 2 Broncesværd, en 11 Tommer lang Bronze Spiral Arming, en Haandletring, Fibula m. m. Men om det vides kun, at det er fra en Høj i Hjadstrup Sogn, og at Lotze har købt det hos en Antikvitethandler i 1881. I det hele taget begynder Antikvitethandlerne paa denne Tid at spille en ret fremtrædende Rolle, og for Oldsagernes Vedkommende har det ikke altid været til Museets Gavn. Ligesaa lidt Oplysning fulgte med det store Broncealderfund fra Magtenbølle, hvoraf den første Del kom 1878 og det øvrige 1880. Først ved Nationalmuseets Undersøgelser 40 Aar senere fik man lidt at vide om Fundforholdene.

Bedre kan Erhvervelserne til den historiske Samling staa for Eftertidens Kritik; thi de var aldeles overvejende fyenske. I Middeldaldersamlingen hænger den udskaarne Altertavle fra Rønninge Kirke, som Lotze fik til Museet i 1881 efter at have bekostet Restaureringen. Den var oprindeligt tiltænkt St. Hans Kirke, men da denne Kirke foretrak et Maleri af Carl Bloch, blev Rønninge-Tavlen overladt Museet, hvor den med sine Figurer og straalende Farver er et Minde om Middeldalderens Træskærerkunst.

Fra denne Periode fremdrager man ogsaa den lille Blyplade, som i 1883 blev funden paa Læseforeningens Grund, og som den Dag i Dag er et uløst Problem. Den blev fundet af den historisk interesserede Skolebestyrer H. Rasmussen, der senere kom til at spille en Rolle i Museets Historie. Rasmussen kom tilfældigt forbi Læseforeningen, hvor der var ved at blive gravet Kælder, da han hørte, at Arbejdsfolkene havde fundet en hel Klump af Blyplader, som imidlertid var kørt bort med Fylden. Kun een var bevaret. Det var en lille Plade sammenlagt i tre Lag, og paa dens Sider var ridset Runer.³ Hans Rasmussen krævede, at den skulde blive paa Museet i Odense; der ligger den endnu som et af Middeldaldersamlingens Klenodier. Flere har i Tidens Løb tumlet med dens Gaader; den blev

straks efter Fundet indsendt til Professor Stephens, der „Dag efter anden i Sol- og Lampeskin, med Briller og Louper granske(de) den prægtige Blyplade.“⁴ Tilsidst mente han, at han havde læst alt med Sikkerhed, og han offentliggjorde sine Resultater i Aarbøger for nordisk Oldkyndighed; men senere Tider har draget Rigtigheden i Tvivl. Sikkert er det kun, at Blypladen indeholder en Trylleformular og saaledes er et Vidnesbyrd om Middelalderens Overtro.

Forholdet til det oldnordiske Museum var nu som før det bedst mulige. Mellem Lotze paa den ene Side og Worsaae og



Blyplade med Runer funden i Læseforeningens Have

Justitsraad Herbst paa den anden bestod et Forhold, der nærmede sig til Venskab, og som byggede paa gensidig Agtelse. Det oldnordiske Museum sendte, som før nævnt, lejlighedsvis Kasser med Oldsager til Supplering af Odense Museets Samling, og til Gengæld afgav Lotze beredvilligt de Ting, det københavnske Museum ønskede. Saaledes købte Lotze i 1881 et Signet af Antikvitetshandler Hans Jensen. Det var udskaaret i en blød Stenart og bar Peder Schumachers (Griffenfeldt) Vaaben; det var ydermere fundet paa Odense Slot under et gammelt Trægulv. Der blev opstillet den Formodning, at Griffenfeldt under et Besøg i Odense havde tabt Signetet, og paa det oldnordiske Museums Begæring blev det afgivet hertil.

Et særligt Kapitel i Forholdet til det oldnordiske Museum baade dengang og siden danner Fortolkningen af Danefæbestemmelserne. Ordets Grundbetydning er „dødt“ eller hjem-

faldent Gods. Bestemmelserne bygger væsentlig paa tre Love. Den første er Danske Lov 5—9—3 og lyder „Guld og Sølv, som findes enten i Høje eller efter Ploven eller andensteds og ingen kender sig ved og kaldes Danefæ, det hør Kongen alene til og ingen anden.“ Den anden Bestemmelse stammer fra en Forordning af 22. Marts 1737: „Guld, Sølv, Metal og al anden Skat, som findes enten nedgravet eller forborget i Jord, Skov, Mark, Hus eller andensteds og ingen kender sig ved, det kaldes Danefæ og hører Kongen alene til og ingen anden.“ Den tredie Regeringsbestemmelse om den Sag er en Plakat af 7. August 1752: „Hvo, som maatte finde gamle Mønter og andet, som formedelst dets Ælde eller særdeles Beskaffenhed af nogen Rarhed kan anses, skal, imod at samme . . . behørigen indsendes, derfor . . . nyde efter dets Værd fuldkommen Betaling. Hvis nogen understaar sig, det som findes . . . at fordølge, skal de derfor være tilbørlig Straf undergivet.“ Vage, som disse Bestemmelser var, har de givet Anledning til megen Strid, men det er nu betegnende for Forholdet mellem Museerne i København og Odense, at der i denne Periode ikke var Gnidninger paa dette Punkt. Det oldnordiske Museum, til hvem Danefæ skulde indsendes, anerkendte Odense Museet som et naturligt Mellemed mellem sig og Befolkningen. Det blev jævnligen overdraget Lotze at udbetale Dusøren til Finderen, og saa vidt strakte det københavnske Museum sig, at det efter Lotzes Anmodning skænkede Odense Museet en, ganske vist ikke meget værdifuld, Sølv-Halsring funden ved Birkum, skønt det var Danefæ.⁵

I dette Forhold skulde der inden mange Aar indtræde en beklagelig Forandring.



I sit Arbejde med Oldsagssamlingen og den historiske Samling byggede Lotze paa ældre Samlinger. Men Museets værdifuldeste Samling: Mønt- og Medaillesamlingen, var ganske hans Værk. Den blev grundlagt i denne Periode.

Der var tidligere lejlighedsvis modtaget Mønter og Medailler,

men der var ikke samlet efter nogen bestemt Plan, og deres numismatiske Værdi var ikke stor. Da skete det i Sommeren 1880, at en meget stor og meget værdifuld Medaillesamling blev udbudt til Salg. Det var den saakaldte Simonsenske Medaillesamling. Samlingen udgjorde en større Del af en Mønt- og Medaillesamling, som Veksellerer Simonsens Fader havde købt af en Klædehandler Nielsen, der igen havde erhvervet den af Vinhandler Sandberg. Dens Historie gaar dermed tilbage til ca. 1800, og i Tidens Løb var den forøget betydeligt. Veksellerer Simonsen krævede nu 11000 Kr. for den,⁶ og Justitsraad Herbst anbefalede Købet.

Men Skæbnen vilde, at der paa samme Tid blev Mulighed for at erhverve afdøde Bankrevisor Ove Theodor Thomsens Samling af romerske Mønter, og skønt det nordiske Museum i Odense som bekendt ikke havde Penge, vilde Lotze dog prøve at rejse den fornødne Kapital til, at i hvert Fald den ene af Samlingerne kom til Odense.

Som ved Købet af Lassens Oldsagssamling fik Lotze nu paany Brug for hele sit taktiske Snille. Han forstod, at det ikke kunde nytte at komme til Byen med Andragende om at faa hele Beløbet, men han søgte andre Veje.

Først henvendte han sig til Justitsraad Herbst med Bøn om „en varm Opfordring til Erhvervelse af Samlingen“.⁷ Herbst vilde intet hellere, eftersom han paa en vis Maade var Fader til Idéen, og det er et nyt Vidnesbyrd om det venskabelige Forhold mellem Lotze og det oldnordiske Museum, at Herbst af al Magt støttede Lotze ogsaa i denne Sag. Han gennemgik omhyggeligt Samlingen. Den bestod af 7 Medailler i Guld, 725 i Sølv, 58 i Bronze og 20 i Tin, og indenfor de enkelte Konger fordelte det sig saaledes, at f. Eks. Christian V var repræsenteret af 146, Frederik IV af 113 og Christian VI af 56 Sølvmedailler, medens Broncemedaillerne væsentlig var fra Frederik VII's Tid.⁸

Paa Herbsts Foranledning blev Samlingen vejet; dens Metalværdi var 5557 Kr. 80 Øre, og Herbst mente derefter, at Samlingen kun var 9000 Kr. værd. Simonsen var selvfølgelig ikke særlig tilbøjelig til at give et Afslag paa 2000 Kr., i saa Fald vilde han hellere „smelte den eller sælge den til Sverrig,

Norge og Tyskland".⁹ Simonsen opstillede dog Kravet om 10000 Kr. som Forhandlingsgrundlag, og det lykkedes i Løbet af en halv Snes Dage at faa hans Fordring bragt ned til de 9000 Kr.¹⁰ Men det vanskeligste ved Opgaven var tilbage: at rejse Pengene.

Herbst sendte den lovede Opfordring til at støtte Sagen. Han betonedede, at Samlingen i Størrelse overgik alle hidtil kendte private Samlinger, og at den indtog den første Rang efter den rige Samling i den kgl. Mønt- og Medaillesamling, og han fandt, at Odense vilde være et passende Sted til Samlingen, fordi der allerede var en anselig Samling forhistoriske Oldsager, „til hvilken Medaille-Samlingen naturligt kunde slutte sig“.¹¹

Allerede før Prisen paa Samlingen var fastsat, havde Lotze tænkt sig Muligheden af, at han kunde „prøve at røre de fyenske Herremænds Hjerter“.¹² Men først henvendte han sig til Byens Borgere med Opfordring til at give Bidrag. Selv gik han i Spidsen ved at give 500 Kr., og fra 82 af sine Medborgere fik han ca. 3000 Kr. Dernæst sendtes Opfordringen til de fyenske Adelsmænd og Godsbesiddere samt Tietgen, og 13 besvarede Opfordringen med at sende Bidrag (Cederfeld de Simonsen, Bille Brahe, Sehestedt Juel, Juul Brockdorff, Berner Schilden, Juel, Andersen Løvertorp, Petersdorff, Lange, Mylius, Lindegaard og Tietgen). Der indkom fra disse 1225 Kr. Ydermere fik Lotze en Andel i Overskudet fra det aarlige Væddeløb paa 1500 Kr., og efter at han havde indsamlet disse Summer, gik han til Byraadet med Bøn om Resten; de manglende 2600 Kr. blev bevilget 29. Oktober.¹³ Dermed var Købet af Medaillesamlingen sikret. 2. November afsluttede Lotze Købet i København, og kort efter transporteredes Samlingen til Odense.

Byens Borgere havde naturligvis et berettiget Krav paa at se Medaillerne. Men der var ikke Plads i Museets Lokaler. Lotze valgte derfor at arrangere en Udstilling af dem i den nye Skole i Jernbanegade, dengang Skolegade. Dér laa Samlingen til Beundring i Juleferien anbragt i 19 Skuffer i en 19 Alen lang Række. Døren til Lokalet blev ekstra sikret, og om Natten patrøillerede Politiet forbi Skolen, for at ingen skulde røve den dyrebare Samling. Efter en Uges Forløb tog Lotze den hjem,

og dér laa de nu under Laas og Lukke og ventede paa en ny Museumsbygning.¹⁴

I de samme Dage fik Lotze den Glæde, at Herbst ydermere havde udvirket, at den ovennævnte Thomsenske Samling af græske og romerske Mønter blev skænket Odense-Samlingen. Den bestod af 743 Sølv- og 1153 Broncemønter og havde en Værdi af ca. 1000 Kr.¹⁵

Der var nu skabt et fortrinligt Grundlag for en Møntsamling. Lotze var ganske optaget af Arbejdet med at ordne Samlingen. Saasnart han havde lidt Tid tilovers, syslede han med den. Han studerede den og skrev Etiketter, og Ordningen skaffede ham „et meget behageligt Arbejde hver Aften til Kl. 12, ja derover“.¹⁶ Det svage Punkt var nu Samlingen af danske Mønter, men Museets Sag havde i den Grad grebet Lotze, at han ikke skyede noget for at forbedre den. Han sendte hele den danske Samling over til Herbst, der havde lovet ved Bytning og Salg af det overflødige at danne en lille dansk Samling. Ydermere spurgte Lotze, om man ikke ogsaa skulde lægge Vind paa svenske og norske Mønter. Herbst maatte afgøre det, „dog bemærker jeg kun, at jeg nu engang har kastet min Kærlighed paa dette Museum, der iaar har kostet mig circa 1000 Kr., og jeg vil derfor ikke være uvillig til at hjælpe yderligere til“ for at supplere den danske, evt. svenske og norske Møntsamling.¹⁷ Lotze stillede yderligere 200 Kr. til Raadighed,¹⁸ og ved forskellige Transaktioner opnaaede Herbst at stille en meget respektabel Samling danske Mønter paa Benene, men en Elitesamling var det endnu ikke.

Derfor greb Lotze en Lejlighed, der bød sig i Efteraaret 1883. Forsikringsmanden, Direktør Ludvig Bramsen, ønskede at afhænde den danske Afdeling af sin Møntsamling, der omfattede Tiden fra Christian I til Nutiden, saaledes at de mere værdifulde Bestanddele forblev samlet. Ialt udbød han ca. 500 Guld-mønter og store Sølv-mønter til Salg, og Prisen for det hele var 4000 Kr.¹⁹ Af denne Samling købte Lotze 288 Stk. for 2350 Kr.,²⁰ og dermed havde Mønt- og Medaillesamlingen faaet den sidste værdifulde Forøgelse i denne Periode. Men den laa i Lotzes Gemmer.

Alle Samlinger var vokset i Rigdom og Omfang. De smaa Lokaler paa Slottet var forlængst utilstrækkelige. De snævre Rammer sprængtes, men samtidig begyndte Byggeplanerne at antage fast Form, og paa dette Omraade gjorde Lotze sin største Indsats for Museet.



2. MUSEUMSBYGNINGENS OPFØRELSE

Det maatte virke særdeles ansporende paa Lotze, at der i 1879 blev indviet en Museumsbygning i Aalborg, og han har utvivlsomt med Interesse fulgt, hvorledes denne Bygning blev til. Museet var i Renæssancestil, opført i to Etager og inddelt saaledes, at der i den underste Etage var fire Rum, to til Skulpturer og to til Malerier. Af de fem Lokaler paa første Sal skulde de to største rumme det historiske Museum, medens de tre mindre gav Plads til Malerier. Det var altsaa overvejende et Kunstmuseum. Midlerne havde man faaet ad mange Veje. 15000 Kr. var privat indsamlede, Kommunen gav Byggegrund, Staten et Tilskud paa 10000 Kr., Amtsraadet 700 Kr. og Sparekassen et rentefrit Laan paa 5000 Kr.¹ Det har ogsaa interesseret Lotze at erfare, hvorledes Administrationen og Forholdet til Kommunen var ordnet dér. Gennem Borgmester Koch erfarede han, at Kommunens Højhedsret over Museet bestod i, at Bygningen ikke maatte benyttes til andet Øjemed uden Byraadets Samtykke, i modsat Fald tilfaldt Bygningen Kommunen. Byraadet havde tillige Ret til at føre Tilsyn med, at de Kunstgenstande, som tilhørte Museet, ikke blev fjernet fra Bygningen, og for at sikre Overholdelsen af disse Vilkaar valgte Byraadet et Medlem af den samlede Museumsbestyrelse.²

Forholdene kom til at ligge noget anderledes i Odense. For det første var Tidspunktet for en Museumsbygningens Opførelse afhængig af det Bülowiske Legats Ikrafttræden. Det skulde først komme til Udbetaling, naar det havde naaet en Sum af 16000 Rdlr., altsaa 32000 Kr. Dernæst var Kommunen, takket være Lotze, mere og mere bleven gjort interesseret i Bygningens Opførelse, idet baade den hvide Doktors Samling og den

store Simonsenske Medaillesamling var købt med Tilskud fra Byen og paa Betingelse af, at disse Samlinger skulde overgaa til Byen, naar Bygningen var opført.

Allerede 1873 lod Byraadet paa Foranledning af Bestyrelsen for det nordiske Museum forespørge hos Overformynderiet, om det Hoppe-Bülowske Legat, som Johan Bülow havde benævnt det, snart kunde udbetales, men fik til Svar, at det kun beløb sig til 12717 Rdlr. 34 Sk.³ I 1878 erfarede Byraadet, at den sidste Rentenyder var død, og paa en ny Forespørgsel fik Byraadet til Svar, at til Juni Termin 1881 vilde Kapitalen udgøre 34029 Kr. 81 Øre, hvorfra Arveafgiften 1510 Kr. skulde trækkes, saaledes at Restsummen vilde være 32519 Kr. 81 Øre.⁴ Saaledes nærmede Tiden sig, hvor den samlede Sum blev disponibel.

Hertil kom, at Murermester H. P. Thrane i 1879 tilbød Kommunen 2530 Kv.-Alen „af den mig tilhørende ud til Skolegade, og ligeoverfor det nye Drengeskoleetablisement beliggende Jordstykke“. Byen købte Grunden for 7410 Kr.,⁵ og for at supplere den afkøbte man Lærer J. C. Poulsen en Grund paa 375 Kv.-Alen syd for den førstnævnte for 1800 Kr.⁶ Beliggenheden var ogsaa paa den Tid ideel, thi den laa i Nærheden af Byens Centrum og ikke langt fra Jernbanestationen. Der var blot den Ulempe ved den, at Rosenbækken passerede lige forbi, og dens Omgivelser var meget sumpede. Trods Isoleringer kunde man ikke hindre Fugtigheden i at trænge ind i Bygningens Kældere. Dernæst har det vist sig, at man ikke sikrede tilstrækkelig stor Plads til senere Udvidelser. For Museets fremtidige Udvikling er det den største Mangel, der hefter ved Grunden.

Lotze begyndte at tumle med Planer til Bygningen. I en Skrivelse til Byraadet anmodede han om, at Borgmester Koch paa Byraadets Vegne maatte træde i Forbindelse med ham og Faber om Opførelsen af en Museumsbygning; han motiverede sit Andragende med Kommunens Forhold til enkelte af Museets Samlinger, og han rørte de lokalpatriotiske Strengede ved at henvise til, at ikke blot Aalborg, men ogsaa Aarhus havde Museumsbygninger, og endelig antydede han, at man ikke kunde slaa sig til Taals med en Bygning, der kun rummede de nuvæ-

rende Samlinger af Oldsager og Mønter, der maatte ogsaa være Maleri- og Skulptursamlinger.⁷ Byraadet udtalte sin Paaskønnelse af Lotzes Iver for Sagen, og Borgmester Koch blev anmodet om at indtræde i et Udvalg til Opførelsen af en Museumsbygning, og som ønsket kom Udvalget foruden af Koch til at bestaa af Lotze og Faber. Byraadet forbeholdt sig kun Ret til at approbere Planen til Bygningen.⁸

Der ligger i Museets Arkiv en lille udateret Skitse til en Museumsbygning. Den viser en firefløjet Bygning, 36×46 Alen stor, i to Etager. Nederste Etage skulde i de tre Fløje rumme Oldsager, medens den fjerde Fløj — modsat Indgangen — skulde give Plads til Skulpturer. Paa første Sal er der afsat Lokaler til Bibliotek og Malerisamling, medens Hjørneværelserne er bestemt til Møntsamling og Manuskripter. I Midten er beregnet en lille „Lysgaard“, der skulde give Lys til den underste Etage.

Det maa være Lotzes første Forslag til en Museumsbygning, og det er interessant af flere Grunde. I Museumskomplekset var der afsat Lokaler til et Bibliotek, og dermed var det i Overensstemmelse med Johan Bülow's Krav om „et Huus i Odense, passende for et Museum, hvori Stiftsbiblioteket kan opbevares“. Lidet tilfredsstillende maatte denne Ordning blive i det lange Løb, men man kunde ikke komme udenom Legatets Bestemmelse uden ved Forhandling med Stiftsøvrigheden, under hvem baade Legatet og Biblioteket sorterede. Allerede i 1880 havde Stiftsøvrigheden gjort opmærksom paa, at det ikke var Kommunen alene, der kunde disponere over den testamentariske Gave,⁹ og da Kombinationen af Museum og Bibliotek ikke kunde anses for tilfredsstillende, søgte Byraadet Forhandling med Stiftsøvrigheden, og man sluttede en Overenskomst 1882, hvorefter Byraadet fik overladt 14000 Kr. af de 32000; denne Sum fik man disponibel uden Forpligtelse til at skaffe Biblioteket Husrum.

Dermed havde Lotze faaet Mulighed for at lade udarbejde en Plan, som bedre egnede sig til Formaålet. Arbejdet overdrog han Murermester A. F. Andersen og hans Søn Fr. E. Andersen. Den nye Plan, der er dateret Marts 1882, viser i Stedet for den firefløjede Gaard kun een Fløj, den nuværende Hoved-

fløj, og i tre Etager i Stedet for oprindelig to. I hver Etage var der fire omtrent lige store Museumslokaler, hvoraf Stueetagens Sale var beregnet til Oldsager, 1. Sal til Malerier og 2. Sal til Møntsamling og naturhistorisk Samling.

Det er imidlertid ganske interessant at se, hvorledes den oprindelige Plan stadig stod for Lotze som det ideelle. Da man i 1897 foretog en Udvidelse af Museet, skete det ved at tilbygge to Sidefløje vinkelret paa Hovedbygningen og indbyrdes forbundne ved en Tværfløj, og den lille „Lysgaard“ blev til den nuværende Skulpturhal. Denne Udvidelse var ganske i Overensstemmelse med Lotzes Planer.

Men foreløbig skulde kun Hovedbygningen opføres. Tegningerne blev forelagt Stadsingeniør Jochimsen og Arkitekt Schwanenflügel til Betænkning; de afgav deres Erklæringer 28. April og 12. Maj 1882 og havde ikke væsentlige Indvendinger; det forekom dem, at der paa den foreslaede Basis maatte kunne skaffes „en solid, hensigtsmæssig og smuk Bygning“.

Selv efter Datidens Forhold var en saadan Bygning ikke billig. Den beregnedes til 75600 Kr., men hertil kom den kunstneriske Udsmykning, som Lotze meget ønskede, bl. a. 4 Statuer til 4800 Kr., en Pallas Athene til Frontonen 1500 Kr., en ca. 70 Alen Frise i Scrafitto til 600 Kr., samt andre Udgifter, saaledes at det hele beregnedes til 88100 Kr.

Det blev Lotzes Sag at skaffe Midlerne. Som ved Erhvervelsen af Medaillesamlingen valgte han ogsaa nu den Taktik først at samle Penge hos Institutioner og Private og saa gaa til Byraadet.

Foruden den ovenfor nævnte Portion af det Hoppe-Bülowske Legat havde Lotze 1879 skænket 1000 Kr. til Opførelsen af en Museumsbygning. Dertil kom Statens Bidrag, som Koch forhandlede om i December 1882, og som beløb sig til 10000 Kr., en testamentarisk Gave fra Dr. Lassen i Sletterød paa 5000 Kr. og et Tilskud fra Fyens Stifts Sparekasse paa andre 5000 Kr. Fra bosiddende Odenseanere i England fik man en overraskende Hjælp, idet Konsul Valdemar Faber i Newcastle stillede ikke mindre end 10000 Kr. til Disposition og foranledigede, at Brødrene Delcomyn i London gav 4000 Kr.

Efter at disse Summer var indsamlet, fandt Lotze, at Tidspunktet var kommet, hvor Byraadet maatte give sin Skærv. Hidtil havde Lotze, i Forstaaelse med sine Kolleger i Byggeudvalget, handlet ganske paa egen Haand, men 15. Maj 1883 sendte han en Redegørelse for sit Arbejde til Koch og Faber og bad dem støtte ham i Anmodningen om, at Byraadet skulde billige Planen i sin Helhed og bevilge 15000 Kr. af Kæmnerfonden, samt ikke udbyde Arbejdet i Licitation, men overdrage til A. F. Andersen at udføre det i Entreprise med Schwanenflügel som ledende Arkitekt og med Bistand af Stadsingeniøren.

Der er i hele dette Forslag noget selvraadigt, næsten diktatorisk i Kravene, men baade Koch og Faber bøjede sig i det væsentlige for Lotzes Autoritet. Koch stillede et Ændringsforslag til Byggeplanen, som gik ud paa, at der paa 2. Sal skulde være Ovenlys til Malerierne, men da Faber ikke delte denne Anskuelse, fik disse Indvendinger ingen Indflydelse paa Planerne, og Udvalgets Henvendelse i Lotzes Formulering sendtes til Byraadet.¹⁰

Henvendelsen, der bærer Datoen 18. Maj 1883 er en Redegørelse for det hidtil udførte Arbejde og et Andragende til Kommunen om at yde 15000 Kr. til Bygningen. I Forbindelse med Henvendelsen meddelte Lotze, at Museet i 1882 havde haft et Underskud paa 1964,17 Kr., men det havde Lotze selv dækket.

Der har ikke tidligere været Lejlighed til at danne sig en Mening om Byraadets Stilling til hele Museumsspørgsmaalet. Det faar man gennem de Udtalelser, som faldt i Mødet 25. Maj, hvor Udvalgets Indstilling skulde behandles. At to af Udvalgets Medlemmer hørte til de mest betydelige Mænd indenfor Byraadet var straks et Plus for Museumssagen, men der var alligevel nogle Medlemmer, som havde Betænkeligheder. Mødet begyndte med, at Borgmester Koch udtalte sin Anerkendelse af Lotzes Arbejde og foreslog at lade udarbejde en Plan til Museets fremtidige Bestyrelse, før det gik endeligt over til Kommunen. Lotze udtalte sig nærmere om Byggeplanen og meddelte, at det ikke blot vilde komme til at ligne det Erichsen-

ske Palæ i København, men ogsaa blive større end Museet i Aarhus. Da et Medlem, Købmand, cand. pharm. Johannes Valeur, talte om den „Fornøielse“ Odenseanerne vilde faa af Museet, bemærkede Koch formanende, at „et saadant er mere end en Fornøielse, det er et fortrinligt Dannelsesmiddel for Befolkningen“. Derimod vilde en anden brav Borger, Købmand F. Christophersen, ganske stemme imod Tilskud, fordi det i 1879, da man skænkede Grunden, var blevet sagt, at det var Byens Bidrag, men det mødte Modsigelser, blandt andre fra Overlærer P. H. Kragh, der bemærkede, at „Museet er et aandeligt Værk, og der har naturligvis aldrig været Tanke om, at det skulde vise sig rentabelt. Den By, hvis Commune ikke vil yde et Tilskud som det forlangte, fortjener ikke et saadant aandeligt Gode“. Det var vise Ord, og dermed var Modstanden slaet ned og Beløbet bevilget paa følgende Vilkaar:

1. Udvalget skulde uden yderligere Tilskud fra Kommunen lade Bygningen opføre.
2. Bygningen skulde tilligemed Samlingerne overgaa til Kommunen som dennes Ejendom og endelig
3. skulde Udvalget inden Bygningen blev taget i Brug fremkomme med Forslag til Museets fremtidige Bestyrelse.¹¹

Den første Betingelse var haard nok for Lotze, thi dermed var han faktisk bundet til selv at skaffe de manglende Penge. Men han viste paany sin Evne til at pumpe Institutioner for Tilskud. Odense og Assens Amtsraad gav 1500 Kr., Fyens Stifts Sparekasse yderligere 5000 Kr. og Fyens Stifts Kommunefond 5000 Kr. Ved Henvendelse til Konsul E. Muus fik han 1000 Kr. og endelig gav en Indsamling blandt Borgerne i Odense 4660 Kr. Lotze var særdeles utilfreds med, at Staten kun havde ydet 10000 Kr. til hans Museum; et nyt Angreb paa Statskassen for at faa yderligere 10000 Kr. mislykkedes, men man opnaede dog at faa Tilsagn om et fast aarligt Tilskud til Indkøb af Malerier og Skulpturer, saaledes som Aalborg og Aarhus havde det. Det beløb sig til 2000 Kr. og udbetaltes første Gang i 1884, og Summen gik med til Museets Udsmykning. Endelig beløb Renterne af de indkomne Tilskud sig til 2860,23 Kr., men saa var der endda et Underskud paa 13237 Kr., og det dækkede Lotze.¹²

Skønt de fleste af de sidstnævnte Beløb først indkom i 1884,

var Bygningen allerede blevet paabegyndt i Sommeren 1883, og Haandværkernes Arbejde skred planmæssigt frem. Derimod kom Spørgsmaalet om den kunstneriske Udsmykning til at volde Bryderier.

Det var allerede beregnet i A. F. Andersens Udkast, at der foran Museumsbygningen skulde staa fire Figurer, som skulde symbolisere Museets Indhold, og Gavlen skulde krones af en Athenefigur. I Arkivet ligger baade et Udkast til saadanne Figurer af Fr. E. Andersen og af Billedhugger Jos. Smith, men ingen af de nævnte Mænd kom til at udføre dem.

I 1883 havde Billedhugger Aksel Hansen, der boede i København, men var født i Odense, udført de Figurer, der nu er anbragt over Raadhusets Gavlfelt, og i Juni bad han Lotze om at faa Arbejdet med den kunstneriske Udsmykning af Museet. Der blev ført Forhandlinger, og Aksel Hansen udarbejdede et Udkast til Athenefiguren, som Lotze vilde skænke Museet. Den skulde støbes i Zink og koste 1700 Kr. I Juli gav Aksel Hansen derefter Tilbud paa de andre Figurer. Han vilde udføre to Grupper, som skulde fremstille Arkæologien og Zoologien, og to Statuer, der symboliserede Billedhuggerkunst og Malerkunst. Prisen var 7000 Kr. Lotze antog Tilbudene, og Udførelsen gik efter Planen, saaledes at Athenefiguren blev færdig midt i Februar 1884; den blev sendt over og støbt fast paa sin Plads kort efter. De fire andre Skulpturer blev færdige og opstillet umiddelbart før Bygningens Indvielse. Det er disse Kunstværker, der endnu præger Museets Facade.¹³

Forhandlingerne mellem Lotze og Aksel Hansen forløb i bedste Forstaaelse og Forholdet mellem dem var ogsaa uden Gnidninger.

Men bag Kulisserne virkede Billedhugger Secher Malthe, og det kan ikke med Sikkerhed siges, om han gjorde det i Sagens Interesse, eller han nærede et Ønske om selv at faa Indflydelse paa Odense Museet. I hvert Fald havde han næppe regnet med at en Mand af Lotzes Støbning ledede dette Museum. Første Gang Malthe havde Forbindelse med Museumssagen synes at have været i December 1882, hvor Etatsraad Koch var i København for at forhandle om Statstilskudet; i et Brev til Lotze med-

delte han, at „Billedhugger Malthe, der interesserer sig levende for Museet, har en vældig Dirks til Finansministerens Hjerte, og det er derfor klogt at alliere sig med ham“.¹⁴ Malthe var Skulpturkonservator ved Statens Samlinger, og i denne Egenskab var han Tillidsmand for de statsunderstøttede Kunstafdelinger ved Aalborg og Aarhusmuseerne; nu blev han Mellemand mellem Odense Museet og Ministeriet ved Forhandlingerne om Statstilskudet.

Da Lotze i Efteraaret 1883 vilde andrage Staten om et yderligere Tilskud paa 10000 Kr. til Bygningen og et aarligt Tilskud paa 2000 Kr. til Kunstsamlingerne, fik Malthe dette Andragende holdt tilbage og henstillede i Stedet, at Andragendet blev delt i tre, hvoraf det første skulde dreje sig om de 2000 Kr., det andet skulde gaa ud paa, at Direktøren for den kgl. Maleri- og Skulptursamling, Rosenørn-Lehn, skulde indtræde i Bestyrelsen „for derved at tilkendegive, at nu begynder Kunstmuseets Virksomhed“; derimod skulde man vente med det tredie, der skulde gælde Tilstaaelsen af et rentefrit Laan paa 10000 Kr., som senere skulde eftergives.¹⁵ Det sidstnævnte Andragende blev aldrig virkeliggjort, og det gav vel nok Lotze en lidt kritisk Indstilling overfor Malthe. Derimod fik man, som allerede nævnt, Statstilskudet paa de 2000 Kr. og Rosenørn-Lehn blev 13. November 1883 Medlem af Bestyrelsen.

I de samme Dage i Oktober 1883 som man forhandlede med Malthe om de forskellige Andragender, synes det, som Lotze har anmodet ham om en Udtalelse om Aksel Hansens Athenefigur. Malthes Dom var ikke smigrende for Aksel Hansen, men hans Optræden var saavist heller ikke smigrende for ham selv. Malthe gav en dramatisk Skildring af, hvorledes han havde tiltvunget sig Adgang til Aksel Hansens Atelier paa et Tidspunkt, hvor Kunstneren var bortrejst, og derefter tog han Athene i Øjesyn. „Dersom denne Minerva, som nu er afstøbt i Gips, var modelleret i Hastværk til en Høstfest eller en Dansebod kun for at synes at være en Gud eller Gudinde i menneskelig Skikkelse, ja, saa var den vel god nok! Men til at være den Figur, som skal være en Hovedprydelse uden paa et Kunstmuseum, nej, saa er denne Figur under al Kritik og Odense

Bys Museumsbygning aldeles uværdig." Figuren skulde vel forestille en Efterligning efter en bekendt græsk Minervatype, „det er kun Skade, at Figurens Hoved ikke har saa megen græsk Minervatype i sig, at dette dog idetmindste kunde taale en Sammenligning med de mest primitive Copier, som blive udført af de yngste Billedhuggerrekrutter i Akademiet, eller af Eleverne i de virkelige Billedhuggeres Atelier." ¹⁶ Til denne Salut svarede Lotze kun, at Sagen bedst egnede sig til mundtlig Forhandling, og det tjener til Lotzes Ære, at det ikke indvirkede paa hans Stilling til Aksel Hansen.

Fra første Færd havde Malthe ikke synderlig Held med sig overfor Lotze, og bedre blev det ikke senere. Det var en af hans Idéer, at Odense Museum med Vold og Magt skulde have en Skulptursamling hurtigst muligt; det var jo til Kunstsamlingerne, at Statstilskudet var bevilget. Derfor udvirkede han, at den kgl. Maleri- og Skulptursamling skænkede Museet to Skulpturer af Jerichau: „En Bulldog" og „De badende Piger", og da der blev holdt en stor Auktion over Billedhugger Jerichaus Efterladenskaber, købte Malthe paa den bl. a. „David", „Slaven", „Troens Engel", „Høstpigen", „Baccantinden med Amor", Fru Jerichaus Portrætbuste, H. C. Ørsteds Statue og de tre Norner til Ørstedsmonumentet i Ørstedsparken.¹⁷ Af disse var i hvert Fald baade David, der er Originalmodellen til den David, der staar udenfor Frue Kirke i København, samt Figurerne fra Ørstedsmonumentet utvivlsomt alt for store til Museets Lokaler.

En Malerisamling skulde man ogsaa tænke paa, og i den Anledning vilde Malthe ikke være utilbøjelig til at skænke Museet Fru Jerichaus Portræt-Brystbillede af H. C. Andersen.¹⁸ Dette Løfte blev aldrig holdt. Da det efter hans Død 1893 fandtes i hans Bo, blev det tilbudt Museet til Købs. Man svarede imidlertid, at man ikke vilde købe et Billede, der var Museets Ejendom. Ejendomsretten blev imidlertid ikke godtgjort, og Billedet blev solgt til andre.

Det kan ikke nægtes, at Malthe i alle disse Handeler optraadte ret selvraadigt, og det er let forstaaeligt, at det ikke harmonerede med Lotzes myndige Natur. Det var ogsaa et

ejendommeligt Forhold, at han ikke havde givet Meddelelse om, at han var Statens Skulpturkonservator og Tilsynsførende med Provinsmuseernes Kunstsamlinger.

Men det kan ikke nægtes, at han fik Museets Lokaler fyldt. En Dag ankom han ret uventet, og inden Museumsbygningen var færdig, medbringende Afstøbningerne. Siden kom han til Odense for at opstille Skulpturerne; da han var svagelig, havde han sin Datter med, og gæstfrit gav Lotze dem begge Husly.¹⁰ De tidligere Sendinger forøgedes yderligere og paa Aabningsdagen kunde man præsentere Afstøbninger af ca. 25 danske Billedhuggerarbejder. Brudet mellem Malthe og Lotze kom først, da Malthe præsenterede Regningen — men herom skal der berettes i et følgende Kapitel.



Skønt Lotze ikke i sine Ansøgninger til Kommune og Stat havde omtalt andre Samlinger end Oldsager, Mønt-, Maleri- og Skulptursamlinger, havde det allerede i 1882 været hans Tanke, at Museet ogsaa skulde indeholde en naturhistorisk Samling. Men her savnedes ethvert Grundlag. Lotze havde imidlertid selv en lille Samling, og den brugte han til Udgangspunkt. I Sommeren 1883 købte han en ikke ubetydelig Samling af Mineralier, Konkylier og Insekter. Den havde tilhørt tidligere Inspektør ved Roskilde Amts Syge- og Arbejdshus, Jeansson, og kostede 2000 Kr. Lotze købte den for sine egne Penge, og lod den i August transportere til Odense.²⁰

Dertil burde naturligt slutte sig en Fuglesamling. Paa Jægerspris havde Direktionen for Frederik VII's Stiftelse bevaret Frederik VII's store og udsøgte Samling af danske Fugle; efter nogle temmelig møjsommelige Forhandlinger blev Lotze og Direktionen enige om Salgvilkaarene. Samlingen blev købt, og i Maj 1884 kom ogsaa den til Odense og blev af Lotze skænket Museet, hvor den stadig hævder sig som en af de bedste Provinsamlinger, bl. a. fordi den indeholder Arter, der tidligere har levet her i Landet, men ikke forekommer mere.²¹

Men Lotzes sædvanlige glubske Indsamlingsmetode fornæg-

tede sig heller ikke paa dette Omraade. Han havde Forbindelse med en Odenseaner i Afrika, Johs. Bang i Lorenzo Marques, der i Aarenes Løb skænkede Museet værdifulde Samlinger af afrikanske Sommerfugle og forskellige Insekter.

Endelig skænkede Brygger Th. Schiötz en Samling Fugleæg, og saa var den naturhistoriske Samling, som i Tidens Løb har haft adskillig Betydning for Skolerne paa Fyen, grundlagt, og man havde Stof til at fylde den nye Bygning.



I Efteraaret 1884 og Foraaret 1885 var der Travlhed med at planlægge Opstillingen i de nye Lokaler og foretage Flytningen fra de gamle. Der blev bestilt Montrer og Skabe, og Indflytningen begyndte. Planen for Lokalernes Anvendelse blev i det væsentlige, som Lotze havde tænkt sig det fra første Færd. I Stueetagen fik Oldsagssamlingen og Historisk Samling Plads; paa første Sal skulde Skulptursamlingen være og paa 2. Sal vilde man anbringe Mønterne i den sydlige og lyseste Side, medens Naturhistorisk Samling fik Plads i Nordsiden.

Desværre oplevede Faber ikke at se sin kære Oldsagssamling flyttet til de nye Lokaler. Han havde i de sidste Aar været svag og ikke haft væsentlig Indflydelse paa Museets Ledelse; umiddelbart efter at Byraadet i 1883 havde approberet Byggeplanerne døde han.

For Museet var det et Tab; med sine specielle arkæologiske Interesser havde han været selvskreven til at bringe Orden i Oldsagssamlingen, som ved det sidste Tiaars vældige Forøgelse var kommet slemt i Urede. Lotze kunde i denne Henseende ikke udfylde Fabers Plads, og det var formentlig i Erkendelse af sine Evners Begrænsning paa dette Felt, at Lotze i Foraaret 1884 tænkte at overdrage Arkæologen Vilh. Boye Arbejdet med Omordningen af Oldsagssamlingen. Boye, der paa den Tid levede af løst Arbejde, kom da ogsaa til Odense i April 1884 for at gøre sig bekendt med det forestaaende Arbejde, og Lotze gav ham gæstfrit Ophold i sit Hus; der indledes saaledes et venskabeligt Forhold mellem de to Mænd, og Boye rejste hjem

med Forvisning om, at han skulde have overdraget Ordningsarbejdet. Men det gik ikke saadan. Det skal være usagt, om Boye er blevet saa betaget af Lotzes Rigdom, at han har tænkt sig, at hans Honorar for Arbejdet skulde sættes i passende Forhold dertil; Lotze havde i hvert Fald en anden Mening og stillede Betingelser, som Boye ikke vilde modtage, da de efter hans Tanker ikke svarede til hans Arbejdes Værdi.²²

Det var der imidlertid gode Raad for. Ved Herbsts Mellemskomst formaaedes den fremragende Museumsmand, Dr. Henry Petersen, til at paatage sig Ordningen. Tilmed forlangte han ikke Honorar, men kun fri Rejse og Station samt Adgang til at gennemgaa de Segl, som fandtes under Brevene fra Middelalderen i Raadhusets Arkiv.²³ Ordningen blev foretaget i Januar—Februar, og ydermere gav Henry Petersen sin Bistand ved Udarbejdelsen af det trykte Katalog.

Ordningen af Møntsamlingen var allerede tilendebragt af Apoteker Lotze, som blev hjulpet af Svaneapotekets Ejer, Chr. Mikkelsen. Særlig populært anlagt var Ordningen forøvrigt ikke, eftersom de udførlige Etiketter var affattet paa Latin og altsaa kun forstaaelig for de udvalgte.

Skulptursamlingen tog Malthe sig som nævnt af. De store Afstøbninger sendtes over stykkevis og blev sammenstillet paa Stedet.

Museet skulde jo være et Kunsttempel, men Malerierne manglede. Det er paafaldende, at medens der paa alle Omraader blev gjort meget for at skabe præsentable Samlinger, gjaldt det ikke Malerisamlingen. Aarsagerne dertil har vel været flere. For det første forbød de økonomiske Forhold Masseindkøb af Malerier, for det andet lagde Malthe ensidig Vægt paa Skulpturer, der fyldte godt og var forholdsvis billige. Derfor har Lotze rimeligvis tilsigtet et gradvis Maleriindkøb, og forøvrigt var den nye Bygning slet ikke velegnet til Malerier. Allerede Stadsingeniør Jochimsen havde i sin Betænkning om Byggeplanen næret Tvivl om, at Lysforholdene var gode, og der var Tanker fremme om at anvende Ovenlys paa 2. Sal. Det blev som bekendt ikke til Virkelighed, og man maatte benytte de forhaandenværende Lokaler med Sidelys. For at tilfreds-

stille sit Krav til Museet, valgte Lotze at arrangere skiftende Maleriudstillinger, og i en halv Snes Aar blev det tilbagevendende Begivenheder. Den første af disse skulde aabnes samtidig med Museets Indvielse og kom i Stand ved, at Malthe henvendte sig til forskellige Kunstnere for at laane Billeder; i Marts 1885 kom ikke mindre end 20 Kasser med 88 Malerier, som blev ophængt væsentlig i Skulptursamlingen. Blandt Udstillerne fandtes C. F. Aagaard, Otto Bache, H. Brasen, H. A. Brendekilde, A. Dorph, Lorenz Frölich, E. Jerichau-Baumann, P. S. Krøyer, Thorv. Niss, Julius Paulsen, J. Roed og Zahrtmann.



Saaledes blev efter et Par Aars forceret Arbejde Museumsbygningen til Virkelighed. Samlingerne var forøget og opstillet. Indvielsen stod for Døren. Lotze var stadig Drivfjederen. Der var efter Fabers Død ikke valgt noget nyt Medlem af Byggeudvalget. Bestyrelsesmedlemmet Rosenørn-Lehn blev ikke spurgt om andet, end hvad der angik Kunstsamlingen; kun Borgmester Koch blev taget paa Raad i Museets indre Anliggender, og nu i Spørgsmaalet om Indvielsens Festligheder.

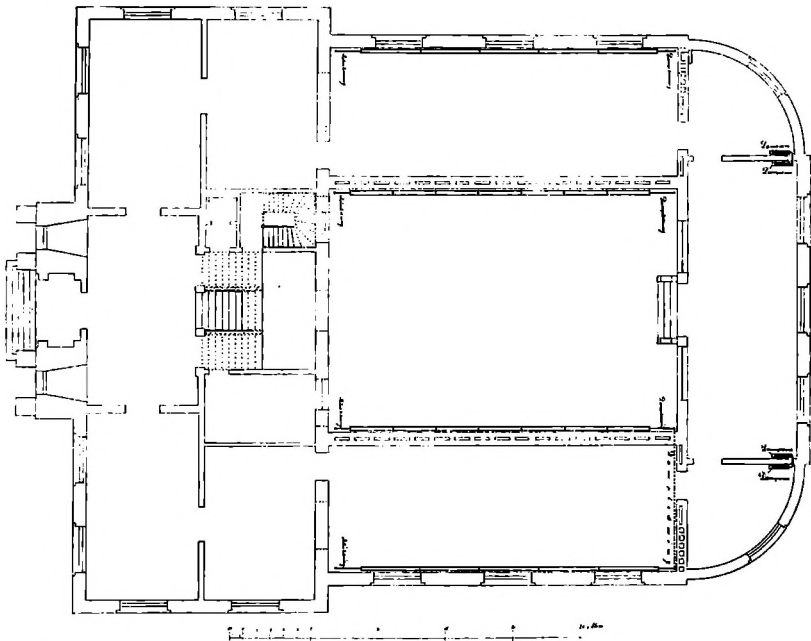
Det var Lotzes første Tanke, at Indvielsen skulde foregaa i to Afdelinger. Først skulde de indbudte samles i Raadhusets Sal, hvor Lotze vilde give en kort Meddelelse om Pengenes Fremskaffelse og Arbejdets Gang; derfra skulde man gaa hen paa Museet, hvor Flaget skulde hejses, Statuerne ved Indgangen afsløres og Lotze aflevere Museet til Byen og Gavebrev over samtlige Samlinger. Men der var ved dette Arrangement den Vanskelighed, at Lotze ikke havde faaet alle de Penge midler ind, der skulde til for at dække Udgifterne til Bygningen. Det Statstilskud paa 10000 Kr., man havde drømt om, var ikke kommen. I sin Vaande skrev Lotze til Koch: „En Ting er mig en Gaade ved Alt dette, og det er Formen for Afleveringen: Skal Bygningen afleveres *kvit* og *frit* saa koster den Sviir mig 4-5000 Kr., og jeg faaer dem aldrig refunderede, men hvis den snilde Borgmester kunde finde paa en Form, at dette Forhold slet ikke berørtes, og at Scavenius, hvis han kommer,



Gustav Lotze



Fyens Stiftsmuseum 1935



Plan af Museets Slægtage 1897

kunde bringes til at optage 10000 Kr. paa Finantsloven og gjøre det Kunststykke at faa dem, saa var jeg ovenpaa."²⁴

Ved Forhandlinger enedes Lotze og Koch om en Form, hvorefter Indvielsen udelukkende skulde finde Sted paa Museet, og Lotze skulde blot aflevere Bygningen til Kommuncen uden at omtale det manglende Beløb, og saa Gavebreve paa sine Samlinger.

19. April 1885 fandt Indvielsen Sted. Blandt de indbudte saa man Direktøren for Oldnordisk Museum, Kammerherre Worsaae, Brygger Carl Jacobsen, Vicedirektøren for Kunstakademiet, Heinr. Hansen, Stiftamtmand Heltzen og et Udvalg af Byens Spidser samt Bygningens Haandværkere. Man gik op i Skulptursamlingen paa 1. Sal, hvor Lotze holdt Hovedtalen. Med Stolthed kastede han Blikket tilbage paa de svundne 25 Aar, paa den Tid, da man var glad for en itubrudt Flintkile, og han sammenlignede Forholdene dengang med Forholdene i Øjeblikket, „nu sukker Museets Skabe under Oldsagers Vægt“, dengang havde man haft et forholdsvis rummeligt, men fugtigt Lokale paa Slottet, nu havde Museet sin egen Bygning og var blevet et virkeligt Museum for Videnskab og Kunst, og Huset var fyldt fra Ende til anden. Derpaa gav Lotze en Oversigt over Museumsbygningens Historie og Samlingernes Vækst, saaledes som vi allerede kender den; til Slut afleverede han Bygningerne til Byens Repræsentant, Borgmester Koch, tilligemed sine Samlinger.²⁵ Koch takkede Lotze for hans Arbejde, der blev budt de Tilstedeværende en Forfriskning, og man besaa Samlingerne.

Nu var Odense Museum bleven en kommunal Institution, og som saadan var det det første i Landet og er endnu 50 Aar efter det eneste.

Indvielsesdagen sluttede med en stilfuld Middag for en udvalgt Kreds paa Raadhuset.

For Lotze var det en ærefuld Dag. Den betegner det straalende Midtpunkt i hans Museumsvirksomhed; han havde præsteret et Kæmpearbejde af Dimensioner, som kun en Mand med hans Midler og hans Flid og hans organisatoriske Evner kunde gøre. Den følgende Dag aabnedes Museet for Publikum,

og Hverdagens Arbejde begyndte. I en Aarrække endnu kom Lotze til at sætte sit kraftige Præg derpaa, og vi skal nu se ham i hans Virksomhed som virkelig Direktør for „Museum Civitatis Othiniensis“, saaledes havde Lotze døbt sit Museum, og saaledes stod der at læse paa Bygningens Gavl; det er udlagt „Odense Bys Museum“.



3. MUSEUMSDIREKTØR GUSTAV LOTZE. 1885-1893

Det var i Betingelserne for Kommunens Tilskud til Museumsbygningen krævet, at før Bygningen toges i Brug, skulde der udarbejdes et Reglement for den fremtidige Administration af Museet. Det kunde ogsaa være paakrævet, eftersom Styreformen havde været ret løs. Det Udvalg, der havde faaet Byggesagen overdraget, havde, som vi saa, ganske overladt Sagen til Lotze, og selv om det var baade naturligt og klogt, vilde det næppe være en holdbar Ordning, nu da Museet var bleven en kommunal Institution.

Man naaede ikke at faa et Reglement udarbejdet, før Bygningen toges i Brug, men den 8. Maj 1885 fremkom Lotze med et Forslag. Det blev til under Hensyntagen til Fordelene ved den tidligere Bestyrelsesform, hvor Borgmester Koch havde repræsenteret Museet i Byraadet, og Baron Rosenørn-Lehn havde varetaget Museets Interesser overfor Staten. I store Træk gik Lotzes Forslag ud paa, at Museet skulde styres af en „Direktion“, som bestod af Statens Tilforordnede, Borgmesteren og en administrerende Direktør. Sidstnævnte skulde, som der da ogsaa stod i Forslaget, være Lotze selv. Den administrerende Direktør skulde varetage alle Museets Anliggender saavel med Hensyn til Bygningen og dens Vedligeholdelse som med Hensyn til Samlingerne, deres Bevarelse og Forøgelse. Hvert Aar skulde Direktøren aflægge Regnskab over Anvendelsen af Statstilskudet og de kommunale Bidrag, medens Borgmesteren skulde kontrollere Direktørens Virksomhed for Kommunens Vedkommende og Statens Tilforordnede for Statens Vedkommende. Endvidere skulde den administrerende Direktør hvert

Aar aflægge Beretning og fremkomme med et Budgetforslag. Dette var et kort og klart Reglement, som ganske vist var temmeligt forskelligt fra de sædvanlige, og som gav Museet en Særstilling blandt de kommunale Institutioner, men Lotze forsvarede det med, at det var fremgaaet af en Virksomhed, som ikke var indsnævret af de sædvanlige Baand, der ellers begrænser Udvalgenes Handlefrihed, og med et lille Smil bemærkede Lotze, at Kommunen efter flere Aars Erfaringer maatte have faaet det Indtryk, at dette System „er det billigste af alle“.¹

Men saa fortræffeligt den foreslaaede Styreform kunde være, saalænge Lotze levede, heftede der dog Mangler ved den, som maatte komme frem, naar han ikke mere kunde være Direktør. Det kunde ikke betvivles, at naar Museets Ledelse laa i en handlekraftig og initiativrig Mands Hænder, var det til Skade at ville begrænse Handlefriheden af et Udvalg, hvis Medlemmer ikke havde Forudsætninger for at deltage i den *videnskabelige* Del af Museumsarbejdet, som skulde være, og den Dag i Dag skal være Sjælen selv i et Provinsmuseums Arbejde, og hvorved denne Institution adskiller sig fra andre kommunale Institutioner. Men da man ikke kunde være vis paa, at en Mand af Lotzes Støbning altid vilde være til Raadighed for Museet, maatte man begrænse Direktionens Funktionstid og lade de enkelte Direktionsmedlemmer faa større Del af Ansvaret, end Lotze havde foreslaaet.

Derfor blev Forslagets Bestemmelser ændrede saaledes, at af Direktionens tre Medlemmer skulde Byraadet vælge de to i eller udenfor dets Midte for 6 Aar, „saaledes dog at af de første Gang valgte afgaar efter 3 Aars Forløb den ene efter Lodtrækning, medens den anden forbliver i Funktion de følgende tre Aar. Ved dette Tidspunkt og senere hvert tredje Aar afgaar den, der har fungeret længst“. Direktionens tredje Medlem skulde være Direktøren for den kgl. Maleri- og Skulptursamling. Endvidere blev overalt i Lotzes Udkast „den administrerende Direktør“ erstattet med „Direktionen“. Det var Direktionen, der skulde drage Omsorg for Bygningens Vedligeholdelse og for Bevaringen af Samlingen; Direktionen kunde ikke afhænde nogen Genstand, der var indlemmet, men

nok bortbytte Dubletter, og Direktionen skulde tage Bestemmelse om Indkøb, om Adgangen for Publikum og om Prisen derfor; den skulde forelægge Forslag til Budget og Regnskab samt have Ret til at lade afholde temporære Udstillinger af Kunstgenstande.

Den første Direktion kom derefter til at bestaa af Lotze, Borgmester Koch og Rosenørn-Lehn. I Realiteten var Lotze administrerende Direktør og ledede Museet næsten enevældigt. Men det var lidt besværligt alligevel, at Rosenørn-Lehn boede i København; Lotze holdt ham ganske vist underrettet om Museets Drift, men nogen nærmere Føling med det havde han ikke, og det virker ganske pudsigt, naar Bestyrelsesmedlem Rosenørn-Lehn ganske rørt takker Lotze for „den Leilighed De har givet mig til at see Regnskaberne for Odense Museum, som det har interesseret mig særdeles at gjøre mig bekjendt med“,² især naar man betænker, at det var Lotzes simple Pligt at indsende Regnskaberne. Rosenørn-Lehn har da ogsaa selv følt Manglerne ved sin Stilling. Han var jo ikke Medlem af Odense Museets Bestyrelse alene, men var i sin Tid indtraadt ogsaa som Medlem af Bestyrelserne for Aalborg og Aarhus Museerne, og Hensigten var at knytte disse Museers Kunstsamlinger nærmere til Statens Samling i København og tilføre Bestyrelserne et kunstforstandigt og paa Museumsforhold sagkyndigt Medlem. Men ogsaa Kirke- og Undervisningsministeriet maatte erkende, at „Direktørens Stilling er bleven løs og usikker og hans Indflydelse illusorisk“.³ Man gennemførte — som det senere skal omtales — en ny Ordning for Statstilsynet, hvis Konsekvens med Hensyn til Administrationen blev, at Rosenørn-Lehn traadte ud af Bestyrelsen.

Den nødvendige Følge blev, at Reglementet for Museets Styrelse paany maatte ændres. Det nye Reglement er dateret 2. Marts 1888, og det er karakteristisk derved, at Kommunen i al Stilfærdighed fik mere direkte Indflydelse paa Museet end før; det kunde have og det fik sine Ulemper, men i det lange Løb har det været en af de værdifuldeste Sider ved Odense-Samlingernes Ledelse.

Ledelsen kom nu til at ligge hos et „Udvalg“, der valgtes af

Byraadet og bestod af tre Medlemmer, hvoraf et Medlem kunde vælges udenfor Byraadets Midte. Hvert Aar skulde Udvalget vælge en Formand. Iøvrigt svarer de fleste af Paragrafferne i dette Reglement til det foregaaende, blot med den Forandring, at „Direktionen“ overalt er forandret til „Udvalget“, og der er tilføjet en Paragraf om, at Udvalget skal holde sig Reglerne for Statstilskudets Anvendelse efterrettelig og tilstræbe en frugtbar Samvirken mellem Museet i Odense og Samlingerne i København. Endvidere indsattes der en Paragraf med Reglerne for Kustodens Stilling og Løn.

Den Pomp og Pragt, der havde omgivet Direktionen for Museum Civitatis Othiniensis, svandt bort; nu var den bare et Udvalg som alle andre. Byraadet valgte Stiftsfysikus Seedorff til Rosenørn-Lehns Efterfølger, men Lotze var som bekendt ikke den Mand, der lod sig binde imod sin Vilje. I det første Udvalgsmøde gav han til Gavn og Glæde for Seedorff en Oversigt over Museets Administration, men meddelte iøvrigt, at da Museet havde saa mange forskelligartede Samlinger, var det heldigst, at Museet administreredes af en Enkeltmand paa Basis af de fastslaaede Principper. Borgmester Koch havde givet Lotze al ønskelig Frihed, og Lotze udtalte Ønsket om, at dette Forhold ikke væsentlig blev forrykket.⁴

Det blev det heller ikke. Koch og Seedorff bøjede sig for Lotze, som baade af Navn og af Gavn var Museets myndige Direktør indtil sin Død i 1893.

Det nordiske Museum havde kun haft en Opsynsmand til at føre Tilsyn med Samlingerne, naar Museet var aabent. Det var selvfølgelig ikke tilstrækkeligt til det nye Museum. Der skulde ansættes en Kustode til den daglige Pasning af Museet, til Renholdelse, Fyring og Forevisning. Det hører til Malthes Fortjenester, at han fandt en Mand til denne Stilling. Det var Niels Andersen Pindstofte, som stammede fra Tommerup, men havde været Arbejder paa Carlsbergbryggerierne og siden havde gaaet Billedhuggeren, Professor Peters til Haande paa Charlottenborg og Dr. Sophus Müller paa Det oldnordiske Museum; ikke mindst havde han hjulpet Malthe med Afstøbning af Skulpturer til Odense Museet. Fra disse Mænd kunde Pinds-

tofte fremlægge de smukkeste Anbefalinger; han rostes for sin Flid, sin Omhu og sine utrolige Legemskræfter, og man ventede i ham at faa en nidkær Bestillingsmand.⁵

Navnlig Malthe var meget ivrig for at faa ham knyttet til Museet, fordi han regnede med, at han kunde faa stor Gavn af ham ved Anbringelsen af Skulpturer.⁶ Allerede i Maj 1884 blev han ansat, og 30. Maj kom han til Odense med en Del af Skulpturerne. En kommunal Ansættelse fik han dog først fra 1. Oktober efter Lotzes Indstilling.⁷ Kommunen skulde derefter afholde Udgiften til hans Løn, der beløb sig til 500 Kr. aarlig samt fri Bolig i Kustodejligheden i Museets Kælderetage og fri Brændsel.

I samme Indstilling foreslog Lotze, at der blev ansat en Konservator til Pasning og Vedligeholdelse af de naturhistoriske Samlinger samt til Forevisning af disse Samlinger paa Aabningsdagene. For dette Arbejde skulde han have et Vederlag paa 200 Kr. aarlig. Lotze foreslog til Stillingen Niels Hieronymus, der tidligere havde udført Konserveringsarbejde for Lotze. Hieronymus blev ansat samtidig med Pindstofte.

Endelig skulde en Opsynsmand ansættes til at passe 1. Sal paa Aabningsdagene. Denne Post blev betroet Bud Olsen, som for Bestillingen skulde have 100 Kr. aarlig.

Af disse tre Bestillingsmænd var Kustoden selvfølgelig den vigtigste, og han burde som saadan efter Lotzes Mening udstyres med Uniform. En „rund, sort Kjole, Vest og Benklæder“ samt en Hue, alt prydet med Guldgaloner, blev syet hos Hofskræder D. Therkelsens Enke & Søn i København, og dermed var Pindstofte udstyret til at træde i Funktion.

Foruden dette faste Personale havde Lotze en betydelig Hjælp i daværende stud. mag. Sophus Michaëlis, der jo var født i Odense og som af Lotze var hjulpet frem til at studere. Naar han var i København, brugte Lotze ham til at gaa paa Møntauktioner og til at forhandle med Kunstnerne: i sine Ferier administrerede han jævnlig Museet i Lotzes Fraværelse, ligesom han foretog Registreringer af Museets Samlinger. Museets Protokoller fra disse Aar præges af Michaëlis's smukke og faste Haandskrift.

Aabningstiderne svigede meget i de første Aar. Reglen var, at der var aabent tre Timer daglig, undertiden Kl. 12-3 til andre Tider Kl. 2-5. Søndag og Onsdag var Adgangen gratis, ellers kostede det i Almindelighed 50 Øre, ligesom den gratis Adgang bortfaldt under Maleriudstillinger. Dette sidste Punkt gav forøvrigt Anledning til Misfornøjelse. En Indsender „H“ i Fyns Tidende klagede i 1889^s over, at den høje Entré hindrede ubemidlede Adgang til Maleriudstillinger og ønskede, at det nogle Gange skulde være gratis. Ligeledes var Hr. H. utilfreds med, at den gode, gamle Skik fra Museets første Tid, at et af Bestyrelsens Medlemmer var til Stede for at give Publikum Oplysninger, helt var gaaet af Brug. Hvad det første Punkt angaar, blev det vistnok uden større Held prøvet at foretage en Prisnedsættelse; men paa det sidste Punkt blev der ikke foretaget Forandringer, og det turde vel heller ikke være paa-krævet, naar der gik tre tilsynsførende i Samlingerne.



Efter at Kommunen havde overtaget Museet, kom der ogsaa mere Fasthed i de økonomiske Forhold.

Hvert Aar blev der i September lagt et Budget for det kommende Aar. I Aarene 1885-87 var det ikke særlig detailleret, idet det kun indeholdt de Poster, som direkte vedkom Kommunen, altsaa ikke Statstilskudene og de deraf afholdte Udgifter til Samlingernes Forøgelse. Det blev ændret fra og med 1887.

Indtægten kom fra tre Hovedkilder: Entréindtægt, Kommunens Tilskud og Statstilskud. I denne Periode — 1885-97 — figurerer Entréindtægten med betydelige Summer, og gennem hele Perioden var den jævnt stigende. Medens den f. Eks. 1888 var 888,01 Kr., var den 1893 1220,90 Kr. Men Indtægten af Maleriudstillingerne var iberegnet, og naar man trækker Udgifterne til disse Udstillingers Arrangement fra Indtægten, bliver den reelle Indtægt kun ca. 100-150 Kr.

Af Kommunens Tilskud afholdtes Udgiften til Lønninger, der for Kustodens Vedkommende steg fra 500 til 750 Kr. incl.

fri Bolig og Brændsel, for Konservatorens fra 200 til 250 og for Opsynsmandens fra 100 til 200 Kr. Kommunen afholdt endvidere Udgifterne til Bygningens Vedligeholdelse, der i 1893 beløb sig til 273,67 Kr., til Skatter og Assurance (1893: 432 Kr.), til Brændsel (1893: 276,72 Kr.), til Rengøring (1893: 197,83 Kr.) og til andre Udgifter, der i Gennemsnit udgjorde 350 Kr. aarlig.

Den virkelige Udgift, som Museet i disse Aar paaførte Kommunen, svangede mellem 1646,52 Kr. i 1885 og 3888,01 Kr. i 1889; 1893 var den dalet til 2701,78 Kr.

Til Forøgelse af Samlingerne havde man Statstilskudene. Foruden Statstilskudet til Kunstsamlingerne paa 2000 Kr., som Museet fik fra og med 1884, fik man i denne Periode, nemlig 1888, endnu et Tilskud fra Staten paa 1000 Kr. aarlig. Det var beregnet til Udgravninger og Indkøb af Oldsager. Om Betingelserne for Opnaaelsen af dette Tilskud og Anvendelsen deraf skal der nu tales. Ved det Forhold, som derved blev skabt mellem Odense Museet og Museet i København, har dette Tilskud faaet afgørende Betydning for Udviklingen.



I det nordiske Museums Tid havde der bestaaet et særdeles venskabeligt Forhold mellem Museet i Odense og det oldnordiske Museum. Københavnermuseumet havde indledet et frugtbart Samarbejde med Lotze og Faber, og dette Forhold ændredes ikke, saalænge Worsaae levede.

Saa sent som i 1886 bekræftedes det gode Forhold, idet de to Museer virkede sammen ved en Udgravning paa Albani Torv. Anledningen til Gravningen var de Festligheder, der 1886 skulde holdes til Minde om Knud d. Helliges Drab i 1086. Dr. Henry Petersen var meget interesseret i nogle Fundamenter, som var fundet ud for Nr. 3 paa Albani Torv ikke langt fra Findestedet for Blypladen. Han tænkte sig Muligheden af, at det var Fundamenterne af den gamle Albani Kirke og vilde derfor erhverve Byraadets Tilladelse til at foretage en Undersøgelse paa Stedet. Han foreslog Lotze, at der skulde dannes en lokal Komité, der kunde tage Initiativet til Undersøgelsen.

„Tænk hvormange Blyplader, der kan findes o. meget a., som Kbhvns. Museum ikke vil begjære under disse Forhold“, skrev han til Lotze.⁹ Byraadet gav Sagen sin Støtte, og Henry Petersen fik Ophold hos Lotze, medens han fungerede „som Overgraver ved Albani Kirke“; det lykkedes gennem Undersøgelsen at fastslaa, at Albani Kirke havde været af hugne Kvadre.¹⁰

Ogsaa i Spørgsmaalet om Fredning af Oldtidsminder var der et udmærket Samarbejde mellem de to Museer. Som Eksempel kan nævnes Forsøgene paa at frede en enestaaende Dysse-Gruppe i Hjadstrup Sogn. Lotze gjorde opmærksom paa, hvorledes den skaanselsløst blev ødelagt, og Henry Petersen kunde kun trøste ham med, at der allerede var budt Ejeren 1000 Kr. for at lade den frede, men forgæves, „Asenet var urokkelig“. Saa fandt man paa, at Herredsfogeden maaske kunde hjælpe i Kraft af Ejerenes Autoritetsrespekt, „thi det er oplyst, at Manden er ivrig Højremand“. ¹¹ Et Resultat blev forsaavidt ogsaa opnaaet. Ejeren vilde ganske vist ikke frede den, men han vilde sælge den for en klækkelig Sum, og han vilde sende Herredskontoret Meddelelse med fire Ugers Varsel, hvis han bestemte sig for Sløjfning.¹² Det synes dog ikke, som han har holdt sit Løfte; i 1894 erhvervede Odense Museum nogle Flintsager fra nævnte Ejers Mark, og man fik da Færten af, at han hensynsløst fortsatte sit skændige Ødelæggelsæværk. Det lykkedes imidlertid at faa Tilladelse til at foretage en Undersøgelse af Resterne. Den blev gjort i Sommeren 1894.¹³

Men dette gode Forhold mellem Odense Museet og det oldnordiske Museum fik en haard Medfart ved Forhandlingerne om Statstilskudet, og det gjaldt forøvrigt ikke specielt dette Museums Stilling til Københavnermuseet, men samtlige daværende Provinsmuseers.

Aalborg Museum var det første Provinsmuseum, der androg Kirke- og Undervisningsministeriet om et aarligt Statstilskud paa 2000 Kr. til den forhistoriske og historiske Samling, altsaa et Tilskud af samme Størrelse som det, man fik til Kunstsamlingerne. Det skete allerede 1885, og i den Anledning afæskede Ministeriet under 5. Oktober 1885 Direktør Herbst en Erklæring om Sagen, som blev afgivet 23. Oktober samme Aar.

Erklæringen er saare betydningsfuld, thi den blev retningsbestemmende for Ministeriets Holdning overfor andre Provinsmuseers Andragender af samme Art. Herbst erkendte, at Provinsmuseernes fyldige Udvikling i heldig Retning maa anses for ønskelig, men det oldnordiske Museums Fremtid kan blive alvorlig berørt af, hvorledes Andragendet fremmes. Der burde efter Herbsts Mening kun findes eet Museum, som skal oplyse vort Lands Fortid, og som skal være Centrum for den videnskabelige Forskning. Provinsmuseerne kunde han kun anvise en rent populær Opgave. „De skulle vække Sandsen for og nære Kundskaben om vort Lands Oldtid og senere Historie hos hele Omegnens Befolkning“, men ikke være videnskabelige Studiesamlinger. Gennem saavidt mulig fyldige Rækker af de forskellige Arter af almindelig forekommende Oldsager skulde de søge at fremstille Hovedtrækkene i Oldtidens forskellige Tidsrum, men de kostbare og sjældne Sager skulde være i København. Det var ligeledes af megen Vigtighed at give Provins-samlingerne og deres Virksomhed den Kontinuitet, som det desværre ikke altid er let at tilvejebringe. Derimod indrømmede Herbst, at Provinsmuseerne maatte være Mellemed mellem Befolkningen og det oldnordiske Museum.

Netop det vanskelige Spørgsmaal om Kontinuitet bestemte ogsaa Herbsts Stilling til Spørgsmaalet om at gøre Provinsmuseerne til selvstændige videnskabelige Institutioner, idet det vilde skade Hovedmuseets Stilling. Navnlig tog han Sigte paa Udgravninger; det var et videnskabeligt Arbejde, som rettest burde ledes eller kontrolleres af Hovedmuseet. „Selv om det nemlig var saa, at der i et givet Øjeblik i Provindserne fandtes en sagkyndig og uddannet Mand, som paa tilfredsstillende Maade kunde foretage saadanne Undersøgelser, da vilde dette ikke altid være Tilfældet, og ligeledes kan det antages, at den ikke fuldt sagkyndige og mulig ofte vexlende Bestyrelse for en Provindssamling ikke skulde have det fuldstændig rette Skjøn om, hvor Udgravninger helst bør foretages og med bedst Udsigt til et godt Resultat.“

Herbst maatte ud fra disse Betragtninger mene, at der i hvert Fald kun burde bevilges 1000 Kr. for derved at standse den be-

klagelige Eksport af Oldsager, og dette Tilskud maatte ikke alene Aalborg have, men ogsaa Viborg, Randers, Aarhus, Ribe, Odense og evt. Maribo.

Lotze var bekendt med denne Erklæring, da han i August affattede Odense Museums Andragende; derfor androg han kun om 1000 Kr. som Tilskud „til Udgravninger, Erhvervelse af sjældne Oldsager, sjældne danske Mønter“ for derved at standse Opkøbernes og de private Samleres faretruende Virksomhed i Stiftet.¹⁴

Paa dette Tidspunkt fandt Lotze ikke Anledning til at protestere mod Herbsts Opfattelse af Forholdet mellem det oldnordiske Museum og Provinsmuseerne, men det har dog næppe undgaaet hans Opmærksomhed, at der var ved at ske en Ændring, som tilsigtede at give det oldnordiske Museum større Indflydelse over Provinsmuseerne.

Vel var Haanden i det oldnordiske Museums Erklæring Herbsts, men Røsten var Sophus Müllers. Det var denne nye Mand, der for dansk Arkæologi kom til at betyde saa overordentlig meget, og som i Organisationen af det danske Museumsvæsen satte dybe Spor.

Medens hele Spørgsmaalet om Statstilskudet nu var til Behandling i Ministeriet, udsendte Sophus Müller i Efteraaret 1886 en Opfordring til Provinsmuseerne om i Fællesskab med det oldnordiske Museum at danne en Museumsforening, der bl. a. skulde udgive et Museumsblad, og hvis Fællesbestyrelse skulde have Hovedsæde i København. Det vakte Betænkeligheder. Ikke fra Odense Museets Side, hvor Bestyrelsen fuldtud billigede Tanken, men fra Aalborg Museets, som formentlig har været noget forstemt i Anledning af Herbsts Erklæring. Aalborg Bestyrelsens Formand var Hospitalsforstander Barfoed. I et Brev til Lotze gav han en Skildring af Bestyrelsens Stilling til Forslaget om en Museumsforening. Man frygtede, at den tilsigtede Overbestyrelse i København efterhaanden vilde opluge al Selvstændigheden og Handlefriheden hos de enkelte Museumsbestyrelser i Provinserne, som dermed skulde synke ned til at blive uselvstændige Vasaller af Bestyrelsen i København ogsaa med Hensyn til hvert enkelt Museums sær-

lige Anliggender. Derfor fandt man, at man kunde skaffe et tilstrækkeligt Bindeled mellem Museerne gennem det paatænkte Museumsblad.

Til Drøftelsen af disse Spørgsmaal foreslog Barfoed en Sammenkomst i Aalborg mellem Repræsentanter for Museerne i Aalborg, Randers og Viborg, og han indbød i smigrende Vendinger Lotze, „der jo er født Formand for alle Provinds-Museerne“, til at deltage i Mødet.¹⁵ Man følte, at man stod overfor et betydeligt Skridt, hvor det gjaldt om ikke at afbryde noget Baand, som knyttede Provinsmuseerne til Modernuseet i København, men „heller ikke binde vore egne Hænder eller grave en Grav for en selvstændig livskraftig Virkelyst“. ¹⁰ Drøftelsen skulde være fortrolig, og det gjaldt navnlig om, at Sophus Müllers ikke fik Nys om Sagen.

Forskellige Forhold bevirkede, at Mødet blev udsat, og før det fandt Sted, var Kirke- og Undervisningsministeriets Betænkning om Statstilskudet bleven færdig. Den er dateret 26. April 1887 og er formet som en Række Betingelser, der opstilles, for at Museerne kunde faa et Tilskud paa 1000 Kr. Betingelserne var følgende:

1. Samlingen stilles under Tilsyn af det kgl. oldnordiske Museum, der aarligt 1 eller 2 Gange ved en af sine Funktionærer undersøger Anvendelsen af det Beløb, der ydes af Statskassen, og i Forbindelse med Bestyrelsen tager Bestemmelse om, hvad der af de for Tilskudet indkøbte Sager skal optages i Samlingen, og hvad der paa Grund af særlig Betydning navnlig i videnskabelig Henseende vil være at afgive til Museet for de nordiske Oldsager mod Vederlag.

2. Samlingens Bestyrelse skal søge Vejledning hos Museets Tilsynshavende med Hensyn til Indkøb, Opstilling, Nummerering, Protokolføring o. lign., saaledes at Statstilskudet fortrinsvis skal anvendes til herhen hørende Udgifter, men ikke til Samlingens Inventarium, Opsyn, Rengøring o. s. v.

3. Hvad der af det aarlige Tilskud ikke maatte blive anvendt til Indkøb eller andre herhen hørende Udgifter, „kan anvendes til Udgravninger, navnlig af saadanne af Omegnens Mindesmærker for Oldtiden, som ere truede med Tilintetgjørelse. Det

skal alene tilkomme det oldnordiske Museum at fatte Bestemmelse om og lede Udgravningen ligesom at afgjøre, hvor de fremdragne Fund rettest ville være at opbevare."

4. Saafremt Enighed mellem Bestyrelsen og det oldnordiske Museums Tilsynshavende ikke kan opnaas, skal Sagen forelægges det oldnordiske Museums Direktør til Afgørelse.

Hidtil havde Lotze indtaget en mæglende Holdning i Forholdet mellem Aalborg Muscet og det oldnordiske Museum. Men disse Betingelser, der er Provinsmuseernes Haandfæstning, fik ham til at skifte Holdning. Ganske vist er Betingelserne bleven til paa Grundlag af Herbsts Erklæring, som Lotze ikke havde protesteret imod, men han undlod ikke at meddele Herbst, at hans Erklæring ved at koncentreres i Paragraffer havde faaet en Form, der var faretruende for Provinsmuseernes Selvstændighed. Det er karakteristisk for den myndige og selvstændige Personlighed, som Lotze var, at navnlig Paragraffen om Tilsynet faldt ham for Brystet. Det var dog en egen Sag at underskrive et Forlangende gældende for al Fremtid, og han kunde overhovedet ikke indse, at Tilskudet kunde være til nogen Glæde, naar det skulde bruges til Køb af sjældne Oldsager, som det oldnordiske Museum til syvende og sidst vilde tilegne sig.

Det samme Forhold gjorde sig gældende ved Spørgsmaalet om Udgravninger; „det er en lidet anerkendende Forpligtelse“, naar det forlanges, at Udgravninger ikke maa foretages paa egen Haand af Provinsmuseerne, „medens dette dog ikke kan forbydes nogen Privatmand“. Han saa klart i disse Paragraffer, at „den Selvstændighed, som de [Museerne] hidtil have havt, som har givet de Mænd, der har holdt dem i Live, Lyst og Virkekraft til det dermed forbundne ikke ubetydelige Arbejde, ikke at tale om Udgifter af et meget betydeligt Omfang, foranledigede deraf, fremtidig vil gaa tabt og Interessen for de provinsielle Samlinger sikkert vil lide derunder“. Derfor henstillede Lotze, at man ikke lagde de obligatoriske og kontrollerende Baand paa Provinsmuseerne, men i højere Grad byggede paa et Tillidsforhold og tillod af de 1000 Kr. at anvende 500 Kr. til de øvrige historiske Samlinger, ligesom man ikke burde udstede et Forbud mod Udgravninger.¹⁷

Det var naturligt, at hele Spørgsmaalet om Statstilskudet ogsaa maatte komme til Behandling paa det planlagte Møde, men under disse Omstændigheder var Lotze absolut imod, at Mødet blev holdt uden det oldnordiske Museums Viden, og han foranledigede, at dette Museum blev indbudt.

Ikke mindst Sophus Müller var nervøs for Sagens Udfald, og han bad Lotze indtrængende om fremfor alt ikke at lade Sagen kæntre, idet han følte sig overbevist om, at der kunde opnaas Forstaaelse.¹⁸

Efter disse mange Kvaler kom Museumsmødet i Aalborg i Stand 25. Maj 1887. Dets Resultat blev en Fælleserklæring fra de syv Museer, hvori de anerkendte Berettigelsen af det kgl. oldnordiske Museums Krav med Hensyn til Erhvervelsen ved Provinsmuseernes Bistand af Oldsager af større videnskabelig Interesse. Allerede 8. Juli meddelte Kirke- og Undervisningsministeriet, at det havde anvist Statstilskudet paa de 1000 Kr. til Udbetaling gennem Finansministeriet. — Derimod synes Museumsforeningen ikke at være bleven bragt videre mod Udførelse paa Mødet i Aalborg.

Provinsmuseerne var sat paa Plads. Set fra det oldnordiske Museums Synspunkt og fra et videnskabeligt Synspunkt var der tilsyneladende handlet klogt. Det vilde have været farligt, om hvert enkelt nyopdukkende Museum skulde have Lov til at foretage arkæologiske Undersøgelser. Disse Museers Bestyrelser var skiftende, og det var ganske tilfældigt, om der ved Museerne var Mænd, som kunde foretage arkæologiske Undersøgelser videnskabeligt forsvarligt.

For Provinsmuseerne var Ordningen lidet tilfredsstillende. Nu skulde de kun være populære Typesamlinger; sjældne Stykker skulde afgives til København, og hvis der ved et Provinsmuseum var en Mand, som gerne vilde gøre et selvstændigt videnskabeligt Arbejde, fik han vanskelige Kaar. Samlingernes Kvalitet kunde kun forbedres indenfor en vis Grænse. Og hvad værre var: den Forbindelse, som var ved at blive dannet mellem Provinsmuseerne og Befolkningen, svækkedes. Intet var — og er — naturligere, end at Folk ønskede at se de Ting, der fandtes paa deres Marker, anbragt i et Museum, som var let

tilgængeligt for dem. Men hvis det var et smukt og sjældent Stykke, skulde det nu gaa til København, og hvis der blev gjort Fund, som krævede fortsatte Udgravninger, maatte disse ikke foretages af Museet, uden at det havde bedt om Lov i København, og det uanset, at Udgravninger ofte skulde foretages med meget kort Varsel for overhovedet at redde de truede Minder. Befolkningen maatte under disse Forhold miste Følingen med Museet og Interessen for det. Men værst af alt var det, at kun de statsunderstøttede Museer var sat under Formynderskab. Alle andre var frit stillede, og enhver Privatmand kunde grave, hvor han lystede, og ingen kunde forbyde ham at beholde de fundne Genstande.

Klogere havde det utvivlsomt været, om man i Stedet for at sætte de faa Provinsmuseer, der eksisterede i 1887, under det skarpe Tilsyn, havde stræbt at realisere Worsaaes Plan fra 1866 om Ansættelse af Stiftsinspektører, der var udstyret med Myndighed til at føre Tilsyn med den paagældende Egnns historiske Mindesmærker og til at foretage Gravninger i intimt Samarbejde med Nationalmuseet. Det vilde have betydet en Forøgelse af Nationalmuseets Arbejdskraft og have bidraget til at vække en mere levende Interesse hos Befolkningen for vort Lands Arkæologi. Ved et Samarbejde mellem Kommunerne og Staten havde denne Ordning vel ikke været umulig at faa gennemført.

Men nu var Haandfæstningen underskrevet, og dens Virkninger udeblev ikke.

Det var i Betingelserne for Statstilskudet bestemt, at det oldnordiske Museums kontrollerende Inspektør en eller to Gange aarlig skulde aflægge Provinsmuseerne Besøg, og næppe var Tilskudet bevilget, før Sophus Müller meddelte,¹⁹ at han i sidste Halvdel af August vilde komme og navnlig forhandle om et Slags Budget for Anvendelsen af de 1000 Kr. Desværre vides det ikke hvilke Aftaler, der er bleven truffen, men de synes ikke at have været ganske klare, i hvert Fald gav de Anledning til Uoverensstemmelser i de følgende Aar. Det drejede sig navnlig om de Beløb, der maatte anvendes til Indkøb af Mønter. Møntsamlingen var og blev Lotzes Kælebarn, og han slog

derfor ind paa at anvende en ikke ubetydelig Del af Statstilskudet til Møntsamlingens Forøgelse. Til Gengæld købte han for egne Penge Oldsager, som han skænkede Museet.

Sophus Müller protesterede og hævdede med en vis Ret, at Lotze jo ligesaa godt kunde bruge sine private Penge til Mønter og Statstilskudet til Oldsager; det er muligt, at han har frygtet, at Lotze ved denne Taktik vilde unddrage sig Müllers Ret til at udtage visse Stykker af de indkøbte Oldsager,²⁰ men for Lotze var det en Form, som han holdt fast paa, og for at tilfredsstille Müller, gav han ham Lov til at udtage Stykker blandt de Ting, han privat havde indkøbt, og han tog ikke Hensyn til, at Müller ogsaa det følgende Aar gjorde Indsigelser. I dette Stykke gik Lotze af med Sejren.

Derimod trak han det korte Straa i Udgravningsspørgsmaalet. Müller havde tænkt sig, at Lotze kunde skaffe „en eller anden yngre, dannet Mand, med Sands og Interesse for Museet, som De vil opdrage til at tage sig af Samlingerne, og som De tillige kunde uddanne til at gjøre Gravninger“.²¹ Om Sophus Müller har tænkt paa Michaëlis kan ikke siges; ham blev det i hvert Fald ikke, men Lotze stillede Pindstofte til Raadighed, og Müller havde da heller ikke noget imod, at han fik Lejlighed til at se, hvorledes Gravninger skulde foretages, saaledes at han evt. selv kunde foretage saadanne senere.²²

Sammen med Kaptajn A. P. Madsen deltog Pindstofte i nogle Højjudgravninger og foretog ogsaa paa egen Haand nogle Gravninger i Bellinge Sogn 1888. Men i 1892 gik det galt. Pindstofte havde udgravet to Høje i Allerup Sogn, uden at Nationalmuseet — saaledes hed det oldnordiske Museum fra 1892 — fik Underretning derom. Det blev først opdaget, da den trykte Beretning om Museets Virksomhed indsendtes. Der kom omgaaende Protest fra Sophus Müller, som hævdede, at der skulde have været forhandlet med Nationalmuseet, „hvilket maa ske i Henhold til Ministeriets Resolution, disse Forhold vedrørende“. Diskussionen mellem Lotze og Müller tog en ret skarp Form. Lotze erklærede, at han ikke kendte nogen ministeriel „Resolution“ om den Sag — skønt han selvfølgelig ikke kunde være uvidende om, at Müller havde ment Ministeriets Betingelser for

Statstilskudet af 1887. Under alle Omstændigheder fandt han, at det var heldigere at udgrave Højene, end at evt. Oldsager blev ødelagt af Ploven, og han indsendte Kustodens Rapport om Gravningen. Det sidste skulde han maaske ikke have gjort, eftersom Müller paa Grundlag af den kunde erklære, at han ikke kunde gaa ind paa, at Pindstofte alene skulde foretage Undersøgelser, og spydigt bemærkede han, at hvis Ministeriets Skrivelse af 26. April 1887 skulde være forlagt, kunde der fra Nationalmuseet meddeles en Genpart af den Kopi, som Odense Museum i sin Tid havde faaet fra Ministeriet.²³ Nok en Gang affyrede Lotze en Salve, idet han foreholdt Müller en falsk Citering af hans Skrivelse og atter mindede om, at Højene skulde graves ud omgaaende, saa der ikke var Tid til at hidkalde Nationalmuseet.²⁴ Men dermed havde Nationalmuseet sejret. Der kom en forretningsmæssig Skrivelse om, at naar Odense Museum fremtidig skrider til en arkæologisk Gravning under Forhold, som maatte synes at kræve øjeblikkelig Indskriden, maa det udbede sig uopholdelig skriftlig eller evt. telegrafisk Meddelelse.²⁵ Det skete under Henvisning til Ministeriets Skrivelse af 26. April 1887, og dermed var Odense Museums Karrière som Udgravningscentral foreløbig standset.

Det tredie Punkt, som blev Genstand for Strid, var Spørgsmaalet om Danefæ. Ogsaa her vilde det oldnordiske Museum hævde sin Ret paa Bekostning af Provinsmuseet. I Virkeligheden var hele Uenigheden kun et Spørgsmaal om Form, men nok til at skærpe Modsætningsforholdet. Blot ved at gennemgaa Indsendelsen af Danefæ fra Odense Museum til Nationalmuseet i denne Periode mærker man paany den Ændring, Sophus Müllers Tiltræden betød.

Da der i Sommeren 1885 blev indsendt et stort Møntfund fra Svendborg, som bestod af 51 Guldmønter og 3750 Sølvmonter, udtalte Lotze Ønsket om, at Odense Museet maatte faa Eksemplarer af de Mønter, hvoraf det oldnordiske Museum havde Dubletter,²⁶ og det blev mødt med Velvilje af Herbst, der blot bad om en Fortegnelse over de ønskede Mønter. Men det var altsaa i 1885 og i Herbsts Dage.

Saasart vi kommer til 1888 — altsaa den Tid, hvor Müller

begyndte at spille en Rolle — bliver Luften køligere. Efter Müllers Ønske havde Lotze beredvilligt afgivet flere sjældne Stykker, bl. a. et firkantet Bæltespænde med Sølvbelægning. Som Erstatning havde Lotze bedt om nogle bornholmske Oldsager, men det kunde ikke imødekommes. Lotze fik oven i Købet en „Næse“: „Det bemærkes, at Stykket med Sølvbelægning burde være tilsendt Museet som Danefæ“,²⁷ men Lotze protesterede saa skarpt mod denne Bemærkning, at Müller fandt Anledning til at erklære, at han selvfølgelig ikke paa nogen-
somhelst Maade havde tvivlet om Lotzes Loyalitet og Korrekthed, „noget som ikke er antydet i paagældende Bemærkning, og som selvfølgelig ikke paa nogen Maade kunde antydes“, man vilde blot bemærke, at det ikke var rigtigt at afkøbe Sælgeren Spændet, men man kunde have ladet ham indsende det til det oldnordiske Museum, for at han derfra kunde faa Værdien udbetalt.²⁸ Altsaa kun en Strid om Form, men irriterende for Lotze.

Han var da ogsaa ufortrøden. I 1889 forsøgte han paany at faa Danefæ til Odense — Metalværdien var kun 5 Kr. — men forgæves. Det eneste han opnaaede var, at Odense Museet fik Lov at udbetale Dusøren.²⁹

Spændingen blev endnu mere øget i 1892 — men denne Gang gik det ud over Sophus Müller. Anledningen var ganske ubetydelig. Müller havde været paa Inspektion og udtaget forskellige Genstande. De blev indsendt tillige med en Ring af Electron fra Elmelund Mose. Ringen var købt af Antikvitetshandler Hans Jensen, der atter havde købt den for en billig Pris, og paa Grund af dens ringe Metalværdi bad Lotze om, at den, selv om den var sølvholdig, maatte blive paa Museet i Odense.³⁰ I Overensstemmelse med den Holdning, Sophus Müller hidtil havde indtaget overfor Danefæ, maatte Svaret blive et Afslag; men i Tilgift fulgte en alvorlig Tilrettevisning til Hans Jensen, fordi han havde drevet Handel med Danefæ, hvilket var en ulovlig Handling, og ikke havde indsendt Ringen enten direkte eller gennem Stedets Retsbetjent.³¹ Atter en Strid om Form, men i Realiteten en ny Fastslaaen af, at Odense Museet ikke skulde være Mellemand mellem Befolkningen og National-

museet, og Lotze æggedes derved yderligere til et bidsk Svar. Han fastslog, at Sophus Müller ganske havde misforstaaet Sagen, eftersom det var Lotze, der, efter at han havde købt Ringen, havde bemærket Sølvindholdet. Han undlod heller ikke at minde om, at Nationalmuseet tidligere havde overladt Odense Museum Danefæ, og dette Museum havde udbetalt Dusører uden Medvirkning af nogen „Retsbetjent“. Tilmed fik han fra Herredsfoged Jürgensen en Udtalelse om, at der ikke i Loven var noget Holdepunkt for en Retsbetjents Optræden i den Sag.³² Sophus Müllers Svar var fuldt af Smiger til Lotze og en Undskyldning til Hans Jensen.³³

Disse Skærmydsler var tilsyneladende ubetydelige, men de skabte en Kløft mellem Lotze og Sophus Müller, og de er karakteristiske for den nye Tone, der var kommen ind i Forholdet mellem Odense Museum og Nationalmuseet, efter at Statstilskudet havde indordnet det ene under det andet — og det var til Skade for begge Parter.



Men ved at Odense Museet saaledes trængtes til Side, blev der Plads for den private Samler. I denne Periode var det Skolebestyrer Hans Rasmussen, en Mand med levende Sans for Historie, meget virksom, men ikke grundig. I 1883 havde han vist Museet sin Interesse ved at skænke det den omtalte Blyplade med Runer paa Betingelse af, at den forblev i Odense Museum. I Aarenes Løb havde han erhvervet en Del Oldsager — han var et stort Stykke af en Antikvitetshandler — og i hans Samling fandtes adskilligt fra Vimosen; derfor spurgte Lotze i 1888, om han vilde afhænde dem, men Rasmussen svarede benægtende; han vilde i alle Tilfælde ikke gøre det mod Betaling. Aaret efter tilbød han ikke desto mindre sine Sager for 300 Kr. og oven i Købet med Bemærkning om, at hvis han ikke fik den forlangte Pris for dem, nærede han ingen Betænkelighed ved at overlade en Antikvitetshandler dem til Udhøring.³⁴

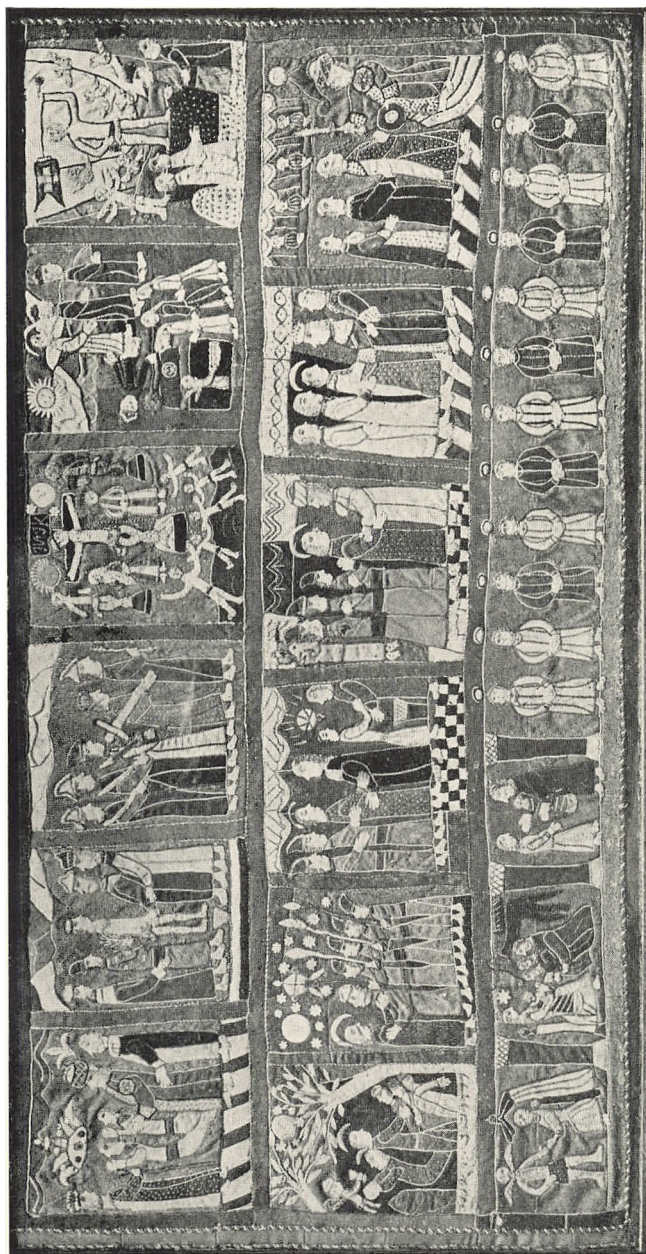
Det kunde endda være, hvad det var, men det var mindre behageligt for Odense Museum, at Hans Rasmussen selv be-

gyndte at søge Forbindelse med Nationalmuseet, og det er ganske i Overensstemmelse med hele den Taktik, der blev fulgt, naar Direktionen for Mindesmærkers Bevaring 1891 anmodede ikke Odense Museum, men Hans Rasmussen om at kortlægge Odense Herred i antikvarisk Henseende.³⁵ Det er dog et Forhold, som finder sin Forklaring i, at ingen af Odense Museums Mænd havde naturlige Forudsætninger for at kunne gøre et Arbejde i Marken.

Lotze maatte alligevel føle det som en Krænkelser af Museets Rettigheder, at Hans Rasmussen i Fyens Avis for 28. August 1891 indrykkede en Meddelelse om tre Fund af Oldsager, som sluttede med en Bemærkning om, at alle tre Fund gennem Skolebestyrer Rasmussen var erhvervet til Museet i København. Lotzes Svar udeblev ikke. I Fyens Stiftstidende³⁶ gjorde Lotze Rede for Museets Stilling i Forhold til Staten og betonede meget stærkt, at det havde en berettiget Stilling overfor det oldnordiske Museum. Han ironiserede over Rasmussens Interesse for at indsamle fyenske Oldsager til København og anbefalede derefter Museet til det fyenske Publikums Velvilje. Der laa bag hele Striden et personligt Modsætningsforhold, der havde bevirket, at Rasmussen var søgt bort fra Forbindelsen med Museet i Odense og i Stedet havde vendt sig til København. Episoden er betegnende for den Myndighed, hvormed Lotze vilde gøre Museets Krav gældende ogsaa overfor Private, som han havde gjort det overfor Museet i København.

Stillet med Front til to Sider havde Lotze vanskelige Kaar, naar det gjaldt at forøge Oldsagssamlingen. Man hæfter sig imidlertid ved den jævnlige Tilgang af nye Fund fra Vimosen; dels skaffede Antikvitetshandler Hans Jensen mange Ting derude fra, dels var det Lodsejerne selv, der solgte Genstandene til Museet. Der synes ingen Ende at være paa denne Moses Givtighed, men det gælder om samtlige Fund derfra, at enhver tænkelig Oplysning om de Forhold, hvorunder Tingene er fundne, ja endog nærmere Stedsbestemmelse mangler.

Den mere intensive Opdyrkning af Jorden medførte mange Højes Sløjfning, og lejlighedsvis kom Fundene derved til Museet. Det gælder f. Eks. det Udbytte, som Stenhugger Jørgen



Alterklæde fra Vissebjerg 17. Aarr.

Hansen opnaaede ved at ødelægge en Høj paa Hjadstrup Mark, det gælder et Fund fra Strærup Mark ved Frederiksgave og et Fund fra Humble paa Langeland, men ogsaa her mangler alle nærmere Fundoplysninger. Man havde ikke den fulde Forstaaelse af netop disse Oplysningers Betydning; det var mere Genstanden's Finhed i Udførelsen, der blev taget i Betragtning. Derfor købte man uden Skrupler henimod en Snes Stykker af Dyrslæge Grills Samling fra Otterup netop for deres Skønheds Skyld.

Til den historiske Samling fik man gennem Forhandlinger med samtlige Lav i Odense en Del Lavssager overladt enten som Gave eller som Depositum, bl. a. Smeden's og Garverlavets Samlinger.

En særlig Omtale fortjener det morsomme Alterklæde fra Vissenbjerg Kirke, som ved et mærkeligt Spil af Skæbnen havnede paa Museet. En Bonde kom kørende med et Læs Tørv, som var dækket med et Klæde. Det bemærkede Væver Petersen i Adelstræde, og gennem forskellige Mellemlhandlere naaede det Antikvitetshandler Hans Jensen, der solgte det til Museet. Tøjstykket havde været Alterklæde i Vissenbjerg Kirke. Det viser en Rigdom af Figurer dannede af paasyede Tøjstykker i forskellige Farver. Man ser bl. a. Marias Bebudelse, de hellige tre Kongers Tilbedelse, Fremstillingen i Templet, o. s. v., en hel Gennemgang af Kristi Liv afsluttende med Lidelseshistorien og Kristi Genkomst. Det er et rørende Minde om Fortidens Fromhedsliv, som det her har faaet Udtryk i de naive og plumpt gjorte Figurer.



Ogsaa Kunstsamlingerne forøgedes ved Statstilskud. Det er omtalt, hvorledes dette Tilskud havde medført, at Direktøren for den kgl. Maleri- og Skulptursamling, Baron Rosenørn-Lehn, var blevet Medlem af Museets Bestyrelse. Efter Forslag af Ministeriet blev dette Forhold ændret saaledes, at Rosenørn-Lehn skulde udtræde af Bestyrelsen, men i Stedet skulde Direktøren eller Inspektøren en Gang om Aaret undersøge Forholdene i Museet og afgive Indberetning derom. Museernes Be-

styrelse skulde endvidere efter en udvidet Maalestok gøre Indberetning til Direktøren om de trufne Foranstaltninger, og Direktøren fik en vis Magtfuldkommenhed til at paatale, hvad der staar i Strid med Samlingernes Tarv. Malerikonservatoren og Skulpturkonservatoren, der var ansatte af Staten, skulde uden personligt Vederlag foretage Restauration af Kunstværker og yde Hjælp ved Transporter, Opstillinger og Flytninger.³⁷

Til en vis Grad svarede Ordningen altsaa til den, der var truffet for Oldsagssamlingens Vedkommende, men den blev aldrig gennemført med samme Strenghed. Iøvrigt yndede Lotze heller ikke Tilsyn paa dette Omraade, og han søgte at faa det indskrænket. I en Skrivelse til Rosenørn-Lehn gjorde han opmærksom paa den Særstilling, som Odense Museum indtog derved, at det i Modsætning til alle andre Provinsmuseer var Kommunens Ejendom og administreredes af et Udvalg, som Byraadet nedsatte, og havde tre Bestillingsmænd. Derfor mente han, at Statens Kontrol med de ydede Tilskud kunde ske Fyldest, naar Rosenørn-Lehn og Inspektør Bloch til enhver Tid kunde tage Samlingerne i Øjesyn. Det vilde med andre Ord sige, at Lotze ikke ønskede Konservatorernes Tilsyn. Han begrundede det med, at Pindstofte havde tilstrækkeligt Kendskab til Konservering af Skulpturer; i Virkeligheden var hans Forhold til Konservator Malthe det afgørende. Han skrev: „Da Kunstsamlingen i Museet herefter virkelig maa siges at være i gode og sagkyndige Hænder og Museet i sin Kustode har, hvad andre Provinsmuseer mangler“, anmodede han om, „at det Museum, i hvis Oprettelse jeg har haft en væsentlig Andeel, og dertil bragt ikke ubetydelige pekuniaire Ofre, — at det, og jeg som Udvalgets Formand fritages for at stilles under Billedhugger Malthes Tilsyn. Han har i en Proces, han fører med Kustoden om Jerichaus Pantherjæger og andre Forhold, fornærmet mig paa en saadan Maade, at jeg indstændig beder D. Ex. om at ville forskaane mig for den Ydmygelse det vilde være for mig at være underkastet nogetsomhelst Tilsyn af Billedhugger Malthe“.³⁸

Aarsagen til Lotzes Vrede paa Malthe var kort fortalt den, at Malthe i Juni 1885 sendte Regning paa de Skulpturer og det

Arbejde, som han havde leveret til den nye Museumsbygning. Den var paa ikke mindre end 3240,05 Kr. og ret summarisk, saa „extravagant i sin Form“, at Lotze ikke vilde godkende den. Bl. a. havde Malthe sat en Afstøbning af Jerichaus „Pantherjægeren“ til 300 Kr., skønt Pindstofte havde gjort Arbejdet, endvidere havde han beregnet sig Diæter for Nærværelse paa Jerichaus Auktion i tre Dage, skønt han dér havde købt ogsaa andre Ting end de, som Odense Museum fik. Transport og Indpakning blev sat til en rund Sum uden Specifikation, og ogsaa til Opstilling og Restaurering var der efter Lotzes Mening beregnet for meget, idet Pindstofte havde ydet stadig Hjælp dertil. Lotze hævdede ogsaa, at flere af de Ting, som Malthe havde skaffet, var alt for store og ganske uskikkede til Museet, men dertil svarede Malthe, at det ikke var hans, men Lotzes Skyld, idet Museumsbygningen var gjort for lille. En Tid var Lotze inde paa Tanken om at anlægge Sag mod Malthe, men han frafaldt den og betalte Malthe 3185,26 Kr.

Dermed kunde Sagen være afsluttet, hvis ikke Pindstofte havde anlagt Sag mod Malthe. Til sit Forsvar overfor Lotze havde Malthe nemlig erklæret, at Afstøbningen af Pantherjægeren var Ekstraarbejde udført af Pindstofte for Malthe. Da Pindstofte ikke havde faaet sit Honorar, anlagde han Sag, og under dens Behandling udtalte Malthe sig saa nedsættende om Lotzes Kunstforstand, at denne i høj Grad maatte føle sig fornærmet. En yderligere Meddelelse om, at han „i Embeds Medfør“ som Skulpturkonservator vilde indfinde sig paa Museet, fik Bægeret til at flyde over, og Lotze fandt som nævnt Anledning til at bede sig fritaget for Malthes Nærværelse og at anmode Rosenørn-Lehn om at overlade den Branche af Museets Samlinger til Lotzes Forsorg og Varetægt.

Hverken da eller siden blev dette Ønske imødekommet; skønt Lotze ogsaa senere androg derom, og skønt Inspektør Bloch under et Besøg fandt alt i fortræffelig Orden, vilde man for Konsekvensens Skyld ikke foretage nogen Ændring. Malthe skulde en Gang om Aaret foretage den Inspektionsrejse, der var ham paalagt, men han fik en kraftig Irettesættelse for sit Forhold til Museet, og man vilde tilstræbe, at hans Besøg ikke

skulde volde nogen Carambolage, ligesom hans Indberetninger skulde indskrænkes til en Meddelelse til Rosenørn-Lehn om, hvorledes han havde forefundet Skulpturerne.³⁹

I Realiteten fik Bestemmelserne om Statstilsynet med Kunstsamlingerne ikke væsentlig Betydning. Malthes synes kun at have været der en Gang. Malerikonservatoren indfandt sig kun et Par Gange i denne Periode. Hele Tilsynet indskrænkede sig til Indsendelsen af den aarlige Beretning om Kunstsamlingens Forøgelse.



Museet havde ingen nævneværdige Malerier til at begynde med, og for at raade Bod paa denne Mangel arrangerede man Maleriudstillinger. Den første blev aabnet samtidig med den nye Museumsbygning, og aldrig saa saare var den sluttet i Juni Maaned, før en ny blev aabnet. Fremtidig blev der i denne Periode aarlig holdt to Udstillinger, en Sommerudstilling og en Vinterudstilling. For at øge Interessen prøvede man at arrangere en Bortlodning af Kunstværker gennem Tombola, men man solgte ikke saa mange Lodder, at Indkøbet af Billeder blev dækket; det gav altsaa Underskud, og efter tre Trækninger noteredes et Underskud paa 144 Kr. og Tombolaens Død med et „Sic transit gloria tombolæ“.

Men Udstillingerne kom i fast Gænge; man fik et Samarbejde i Stand med Sekretær Baumann ved Charlottenborg-Udstillingen, og gennem ham fik man Forbindelse med Kunstnerne, der gerne indsendte deres Billeder. Udstillingerne, der var Salgsudstillinger, blev gjort til Genstand for Omtale i Pressen, og efterhaanden solgte man for ganske anselige Beløb. Hertil kom, at det gav Liv i Museets Virksomhed og vakte Folks Interesse. Tilmed skete det, at de gav et aarligt Overskud, som kunde bruges til Samlingernes Forøgelse.

Da Udstillingerne var Salgsudstillinger, førte det til, at der kom et Forhold i Stand mellem Kunstnerne og Museet, som fremkaldte Gnidninger. Kunstnerne indsendte Billeder, og naar der meldte sig Købere, fik de Meddelelse derom. Der var kun den Hage ved Ordningen, at ikke Lotze, men Kustoden bragte

Kunstner og Køber i Forbindelse med hinanden. Det var ikke holdbart. Saaledes havde Harald Foss i Juli 1892 udstillet et Maleri „Fra Vejle Fjord“, som i Kataloget var sat til 300 Kr. Pindstofte meddelte, at han havde en Køber til det, og spurgte, om Foss vilde sælge det for 200 Kr. Det bekræftede Foss, og han bad samtidig om at faa Køberens Navn opgivet, men Pindstofte tav. Da Foss beklagede sig til Lotze,⁴⁰ maatte denne meddele, at Kustoden havde modtaget 250 Kr. for Billedet med den Motivering, at han plejede at faa 5-10 % af Kunstnerne for de Billeder, han solgte.⁴¹ Selvfølgelig var det ingen Undskyldning, og med en vis Ret kunde Foss hævde, at det var en Form for Selvtægt, som han ikke vilde billige.

Sagen gav Anledning til Overvejelser, som tilsigtede en mere klar Ordning af Forholdet mellem Museet og Kunstnerne. Man enedes indenfor Bestyrelsen om et Cirkulære af 1. Januar 1893, som fremtidig skulde tilsendes alle udstillende Kunstnere. Indledende meddeles det, at Museumsbestyrelsen har ønsket at give Kustoden Bemyndigelse til at indlede Købet af Malerier, og hans Honorar derfor skal normeres efter bestemte Procenter af Salgsbeløbet. Enhver Forhandling om Salg af Billeder skal gaa gennem Museumsbestyrelsens Formand, der, naar Købet er afsluttet, faar Beløbet fremsendt med et Fradrag af et Honorar paa 5 eller 10 % til Kustoden.

Cirkulæret mødte Protest hos Kunstnerforeningen af 18. November, og Protesten var ikke alene rettet mod Cirkulæret i Almindelighed, men ogsaa imod, at Datoen paa et Eksemplar, der var tilsendt Kunstneren Hans Friis's Enke, var rettet fra 1. Januar 1893 til 1. December 1892. Rettelsen var foretaget af Kustoden, og Foreningen saa deri et Forsøg paa at give det tilbagevirkende Kraft. I Protesten henvistes endvidere til, at et saadant Cirkulære var noget hidtil ukendt, og da Museet var en offentlig Samling understøttet af Staten, maatte det blive Museumsbestyrelsens egen Sag at lønne Kustoden, og Kunstnerne ønskede ikke at træde i nogen direkte Forbindelse med ham.

Der var ikke andet at gøre, end at Bestyrelsen maatte bøj sig og ophæve Cirkulæret faa Maaneder efter Udstedelsen.⁴²

Som man i 1884-85, takket være Malthe, havde lagt særlig Vægt paa Skulpturerhvervelser, saaledes udgjorde disse i de første Aar efter Museumsbygningens Indvielse en væsentlig Del af Forøgelserne. De store, planløse Indkøb fra Malthes Tid blev ikke fortsat, men man modtog dels som Gaver, dels ved Køb en Række Afstøbninger; man fik f. Eks. en Samling Afstøbninger af H. E. Friends Modeller og en Række af E. F. Rings efterladte Arbejder; ogsaa Aksel Hansen skænkede en Del af sine Arbejder. Af Købene kan nævnes Peters „En Fløjtespillerske“, Aksel Hansen „Echo“ og Steins Skitse til et H. C. Andersen-Monument, der nu er deponeret i H. C. Andersens Hus.

Malerisamlingen begyndte at vokse efter 1888. Mange af de Kunstnere, som Datiden satte højt, blev repræsenterede, og disse gamle Billeder har præget sig i de Besøgendes Erindring; det er Billeder som V. Kyhns „Sommerformiddag ved Rørvig“, købt 1892, Therkildsens „Køerne vandes“, købt 1890, og V. Irmingers „Brevskrivning Søndag Formiddag paa Refsnæs Kysthospital“, Janus la Cours „Uroligt Vejr“ og Th. Niss's Marine.

Men ved disse Indkøb af store Billeder blev den begrænsede Vægplads mere og mere taget i Brug, og da baade Møntsamlingen og den naturhistoriske Samling aarlig fik store Forøgelser, blev Spørgsmaalet om en Udvidelse af Museumsbygningen i Løbet af faa Aar aktuelt, og endnu en Gang lagde Lotze sig i Selen for at gennemføre ogsaa denne Tanke.



Det vil huskes, at da Lotze lagde Planer for Museumsbygningen i 1882, havde han i Tankerne en firefløjet Bygning. Udvidelsesplanen skulde gaa i denne Retning. Der skulde bygges to parallelle Fløje vinkelret paa Hovedbygningen og indbyrdes forbundne ved en fjerde Fløj. Gaarden mellem de fire Fløje skulde overdækkes af et Glastag.

Allerede 1890 henledte Museumsbestyrelsen Byraadets Opmærksomhed paa, at Museets Lokaler var saa overfyldte, at en Tilbygning var nødvendig, og man haabede at faa det fornødne Beløb dertil fra Sparekassen.⁴³ Lotzes Arkitekt fra 1882, Fr. E.

Andersen, arbejdede i de følgende Maaneder med Planerne, og man indsendte Forslaget til Ministeriet tillige med et Andragende om Statstilskud. Følgen blev, at Fuldmægtig A. P. Weis og Kontorchef Stemann i November 1890 kom over for at gøre sig bekendt med Forholdene. Weis fandt imidlertid, at Pladsmanglen ikke var saa særdeles stor, at den kunde berettigede en saa betydelig Udvidelse. Han mente, at man skulde begrænse Planen til at omfatte Tilbygningen af de to Fløje vinkelret paa Hovedbygningen og opsætte den fjerde til senere. En saadan Udvidelse beregnede han til at ville koste ca. 45000 Kr., hvoraf Staten maaske kunde yde de 40000, Byen 5000 og Sparekassen og Private, hvad der yderligere maatte blive nødvendigt. Iøvrigt anbefalede Fuldmægtig Weis, at man i højere Grad skulde lægge Vægt paa Kunstsamlingernes Forøgelse, saaledes at man kunde benytte hele nederste Etage til Skulptur, 1. Sal til Malerier og 2. Sal til Resten, og hvis man til disse Forøgelser ikke havde nok i Tilskudet til Kunstsamlingerne, kunde man efter hans Mening tage Tilskudet til Oldsagssamlingen til Hjælp.⁴⁴

Hvis denne Anvendelse af Statstilskudene var bleven gennemført, havde Weis sikkert gjort Regning uden Vært, i dette Tilfælde Sophus Müller. Sophus Müller protesterede forøvrigt mod hele Byggeplanen. Han var bange for, at den fjerde Fløj ikke vilde faa tilstrækkeligt Lys og antydede, at i hvert Fald Oldsagssamlingen ikke havde en Værdi, der berettigede til en saa storstilet Bygning. Derfor foreslog han, at der kun skulde laves en Tilbygning af Form som en stor Hal med Anvendelse af Glas- og Jernkonstruktioner, saaledes som ved Cluny-Museet i Paris.⁴⁵

Dette Ændringsforslag blev blankt afvist af Lotze som ganske umuligt,⁴⁶ og overfor Ministeriet fastholdt man Lotzes Plan; men de 40000, som Weis havde antydnet Muligheden af at faa, udeblev. Man fik kun 20000 paa Betingelse af, at Byen gav ligesaa meget. Det Krav turde Lotze ikke rejse paa daværende Tidspunkt; Planen blev lagt til Side og naaede ikke videre i Lotzes Levetid.



Vi er naaet til Ende med Skildringen af Lotzes mangeaarige Virksomhed for Museet. Vi har set, hvorledes Museumssagen mere og mere greb ham, hvorledes den blev hans Kælebarn, og hvorledes han for dette bragte større og større Ofre baade pekuniære og i Form af et stort personligt Arbejde. Hans store Handlekraft og hans altid myndige Optræden aftvang Respekt i Museumskredse. Der var Gang paa Gang Strid saa med den ene og saa med den anden, men Kampen blev aldrig ført med Smaalighed fra Lotzes Side. Han var en Mand af Format med en Rigdom af Initiativ og et Væld af Interesser. Den Arv, han efterlod, var saa stor, at den ikke kunde løftes, de Rammer, han havde lagt for Museets fremtidige Virksomhed, saa vide, at de vanskeligt kunde fyldes med de forhaandenværende Midler. Men det forklejner ikke Lotze.

Endnu et Par Maaneder før sin Død havde han haft en voldsom Strid med Fyns Tidende. Dette Blad havde tilladt sig at omtale et Par Forsten til et Bislag — de Udbygninger med Bænke, som tidligere fandtes ved Husenes Indgangsdøre —, der var opstillet ved Museets Trappe, og det var sket, før Lotze ønskede det. Derfor erklærede Lotze, at Meddelelsen var et „Udtryk for Nutidens umættelige Nyhedstørst“, medens Fyns Tidende med en vis Ret kunde gøre gældende, at Stenene længe havde været opstillet ved Museet, altsaa paa et offentligt tilgængeligt Sted, og endelig at Omtalen var sket af Interesse for Museet.⁴⁷ Sagen var aabenbart den, at Lotze havde forberedt en Publikation om disse Sten, som bemeldte Artikel tog Duften af. Men det kom dog til Forstaaelse, og Publikationen udkom som „Meddelelser fra Odense Museum I“ umiddelbart før Lotzes Død.

I December var Lotze endnu engang i København for at forhandle med Sophus Müller. Der stod et Byraadsvalg for Døren, og Lotze havde udtalt, at han nu vilde trække sig tilbage fra sin Gerning der, men det var hans Ønske fortsat at kunne virke for Museet.

Dette Ønske gik ikke i Opfyldelse. 17. December 1893 døde Gustav Lotze.

Han kan med Rette betegnes som Museets egentlige Stifter.



Manglebrædt

EN OVERGANGSTID

Lotze havde hersket enevældig. Baade af Navn og af Gavn var han Museets administrerende Direktør, selvom Reglementet ikke tillagde ham denne Titel. Bestyrelsens to andre Medlemmer — Borgmester Koch og Distriktslæge Seedorff — havde trofast staaet ved hans Side; uden at blande sig i den daglige Drift havde navnlig Koch overfor Byraadet gjort sin store Indflydelse gældende til Museets Gavn. Bestyrelsesmøder var ikke bleven holdt uden ved ganske særlige Lejligheder, men den Omstændighed, at Ledelsen var samlet i een Mands Haand, gav Styrelsen en Fasthed og Sikkerhed, som forsvandt mere og mere i den Periode, vi nu skal behandle.

Umiddelbart efter sin Mands Død søgte Etatsraadinde Lotze at fastholde den Linie, som hendes Mand havde fulgt. I et Brev til Etatsraad Koch henstillede hun, at Museets Ledelse blev fortsat i samme Spor, saaledes at den daglige Drift skulde ledes af hendes Svigersøn, cand. pharm. Peter Johansen de Neergaard, „hvem min Mand ønskede engang i Tiden at se som sin Afløser, og som fra Barn af har faaet udviklet en levende Interesse for vort Fædrelands Oldtidsminder, og som tillige efter min Overbevisning vil lede det paa en Maade, der er min Mand værdig“. Men Museumsudvalget skulde raadspørges som hidtil, og cand. mag. Sophus Michaëlis vilde ogsaa i Fremtiden assistere, ligesom Fru Lotze lovede at vise samme Offervilje, som hendes Mand havde gjort.¹ Bag dette Brev ligger vistnok et Forsøg fra Fru Lotzes Side paa at holde Lotzes gamle Mod-

stander, Skolebestyrer Hans Rasmussen, der var blevet Medlem af Byraadet, ude fra Museets Ledelse.

Administrationen blev ikke ordnet helt efter Fru Lotzes Ønske. Man overholdt Reglementet for Museets Styrelse, men imødekom samtidig hendes Henstilling om at vælge cand. pharm. Neergaard til Medlem udenfor Byraadet. Dette Hverv har han beklædt i 41 Aar, og han har ikke blot siddet som Repræsentant for Familien Lotze, men har tillige bidraget til at fastholde Kontinuiteten i Museets Ledelse. I Stedet for Distriktslæge Seedorff blev Hans Rasmussen valgt af Byraadets Midte, og det skete maaske i Erkendelse af, at det var bedre at have ham indenfor Museet end som Konkurrent udenfor. Borgmester Koch blev Formand, men den daglige Drift gled over til P. de Neergaard og Hans Rasmussen.

Samarbejdet mellem disse to Mænd synes at have været særdeles godt, men Arbejdet var stort og mangeartet. Da Koch i 1897 gik af som Borgmester, foreslog de derfor Byraadet, at Bestyrelsen skulde udvides til fem Medlemmer, og for at skabe større Kontinuitet og større Sagkundskab skulde de tre vælges udenfor Byraadet.² Karakteristisk nok var det netop samme Motivering, som Lotze 1887 havde anvendt til Begrundelse for, at Ledelsen burde ligge hos ham alene. Nu efterkom Byraadet Forslaget og besatte de ledige Pladser med kgl. Bygningsinspektør J. Vilh. Petersen og Landsarkivar Wad. I Stedet for Koch blev Borgmester Simony Formand, medens Museet igen fik en administrerende Direktør, nemlig Hans Rasmussen.³

Dermed var det virkelig lykkedes at danne en sagligt særdeles dygtig Bestyrelse. Hans Rasmussen var en Bondesøn, der havde taget Lærereksamen, havde aftjent sin Værnepligt og var bleven Løjtnant; nu var han Medbestyrer af Gregersen og Rasmussens Privatskole i Overgade. Med megen historisk Interesse forbandt han en vis kunstnerisk Sans; hans Skikkelse var stovt, hans Væsen djærvt og af en Friskhed og et Lune, der skaffede ham mange Venner. Han havde saaledes visse Betingelser for at være Lotzes Arvtager, men han havde ikke dennes Myndighed og maaske heller ikke fuldtud Forstaaelse af de videnskabelige Krav, der maa stilles til Museumsarbejde. Det

var bidende Ironi, naar hans gode Ven, Landsarkivar Wad, kaldte ham „Clios Øjsten“. Der var endelig en vis Tilbøjelighed til at opgive en Sag paa Halvvejen, som ogsaa Museet maatte undgælde for.

Iøvrigt fordelte Bestyrelsen Arbejdet imellem sig. Den var væsentlig indstillet paa at varetage de historiske Afdelingers Interesser, idet baade Neergaard og Hans Rasmussen interesserede sig for Arkæologi, medens J. Vilh. Petersen og Wad tog sig af de historiske Samlinger. Kunstsamlingerne blev administreret af J. Vilh. Petersen og Neergaard, medens de naturhistoriske Samlinger havde J. Vilh. Petersen som Talsmand.



Gustav Lotze havde arbejdet med Planer om en Udvidelse af Museumsbygningen, men havde maattet skrinlægge dem. Det blev den første store Opgave efter hans Død at gennemføre Byggesagen. I Juni 1895 havde Billedhugger Aksel Hansen udarbejdet et Forslag, som tilsigtede at lave en overdækket Gaard med Indgang fra Øst og indrettet som et særligt Kunstmuseum.⁴ Ogsaa Arkitekt Fr. E. Andersen, der havde givet Tegninger til Forbygningen, fremkom med et Forslag, men det gik ud paa at lave en Midterfløj mod Øst med Udstillingslokale i to Etager, saaledes at den nederste Etage skulde være til Opstilling af Skulpturarbejder for Sidelys, medens den øverste skulde have Ovenlys. Denne Bygning vilde koste 38000 Kr. Planen var forelagt Sophus Müller, der vel billigede den, men fandt det heldigere, om den øverste Etage blev forandret til et omløbende Galleri, saaledes at den midterste Del blev aaben gennem hele Bygningens Højde med Ovenlys.⁵

Forslaget fra Müller gik altsaa i Retning af den Plan, Lotze havde haft, skønt han før havde stillet sig uvillig overfor den. Etatsraadinde Lotze ønskede ogsaa at se sin Mands Tanke realiseret og præciserede denne derhen, at det skulde være en Tilbygning ved to Fløje i tre Etager og afsluttet foreløbig ved en Mur, der senere kunde benyttes ved yderligere Tilbygning af en tredje Fløj. Rummet mellem Fløjene skulde dækkes af et

Glastag og benyttes særlig til større Skulpturer. Til en saadan Bygning vilde Fru Lotze skænke en Grund Øst for Museet og 15000 Kr.⁶

Tanken stødte paa Modstand hos kgl. Bygningsinspektør J. Vilh. Petersen, der navnlig kritiserede den paatænkte Mur og Glastaget i tre Etagers Højde. I Stedet ønskede han en Bygning i to Etager, hvor de to Fløje var forbunden ved en tredie, halvmaaneformet Fløj. En senere Udvidelse skulde da bestaa i en Paabygning af en tredie Etage.⁷ I Overensstemmelse med disse Retningslinier udarbejdede Fr. E. Andersen Projekt og Tegninger, men hans Overslag lød paa 65000 Kr. Det var 11000 Kr. mere, end man kunde skaffe, idet man foruden Statens 20000, der siden 1891 var bleven til 21500, kun havde Fru Lotzes 15000 Kr. og fra Kommunen 16500 Kr. disponible. Ved forskellige Besparelser mente man dog at kunne gennemføre Planen, og man vedtog at udbyde Arbejdet i Licitation.

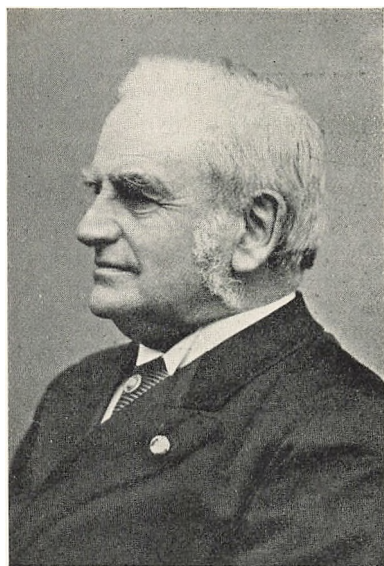
Men igen greb J. Vilh. Petersen forstyrrende ind i Planens Fremme. Man havde besluttet at forelægge ham Projektet, før det approberedes af Byraadet, og man fik fra ham en Erklæring,⁸ der gjorde det i høj Grad betænkeligt at overdrage Fr. E. Andersen Arbejdet, eftersom Projektets beregnede Udgifter ikke havde vist sig paalidelige; man opgav Forhandlingerne med Andersen og overdrog Arkitekt Niels Jacobsen at udarbejde nye Planer, „hvilende paa det samme Grundlag som det af Hr. Andersen udarbejdede“.⁹ Tre Uger senere havde Jacobsen Planen færdig; dens Udførelse var kun beregnet til 54000 Kr., Byraadet approberede den, og saaledes fik Museet det Udseende, det nu har. I Sommeren 1898 stod det færdigt til Indflytning.

I Stedet for at reservere hele den nye Bygning til Kunst uvidede man Oldsagssamlingen til Lokalerne i Stueetagens Sydside og gav den historiske Samling Plads i Nordsiden, medens Skulpturerne blev anbragt dels i Nordsalene, dels i den overdækkede Gaard, og 1. Sal deltes mellem Malerier og Mønter.

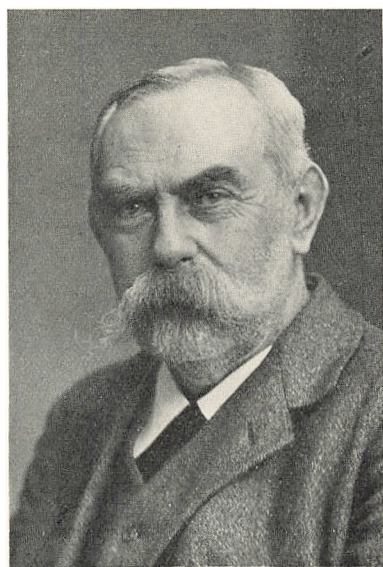
Dermed havde man faaet Lokaler, der for en Tid var fyldestgørende; man havde oven i Købet bag Malerisamlingen et Par Lokaler staaende til skiftende Udstillinger.



C. G. V. Faber



J. G. C. Koch



Hans Rasmussen



P. de Neergaard

Indvielsen fandt Sted 20. December 1898. Kun en lille Kreds var indbudt, og uden større Festivitas gled Tilbygningen ind i Museumskomplekset.

Men trods Lokalernes Fortræffelighed manglede man Varme. Det gamle Varmeværk fra 1884 var maaske tilstrækkeligt til Forbygningen, men ganske utilstrækkeligt til de nuværende Lokaler. Der var ganske vist samtidig med Tilbygningens Opførelse indgivet Tilbud paa et Dampvarmeværk til den nye Bygning til 6200 Kr., men Pengene manglede, og først i 1901 tog man Spørgsmaalet op til ny Overvejelse. Stadsingeniør Blicher mente, at man ikke behøvede andet end en lille Hjælpekalorifere¹⁰, og der blev indhentet forskellige Tilbud; man søgte og fik ydermere et Tilskud fra Sparekassen paa 1000 Kr. og gjorde Forsøg paa at skaffe Hjælp fra Statskassen; men skønt Lokalerne var slet opvarmede, og i hvert Fald Malerierne ikke befandt sig godt ved det, skulde der endnu hengaa en Aarrække, før man gjorde nye Forsøg paa at skaffe den fornødne Varme.



Direktørstillingen blev kun opretholdt, til Hans Rasmussen udtraadte i 1900. Samme Aar blev Simony afløst af Dithmer baade som Borgmester og som Formand for Museumsbestyrelsen. Han blev tillige den administrative Leder af Samlingerne, og han stod i administrativ Dygtighed ikke tilbage for Lotze. Der var Myndighed, Fart og Klarhed over hans Dispositioner, men han var naturligvis mere Embedsmand end Museumsmand, selv om Museets Interesser optog ham meget stærkt.

Etatsraadinde Lotze, der stadig viste Museet sin Interesse, blev „i Erkendelse og Paaskønnelse af den Betydning, som afdøde Etatsraad, Byraadsmedlem Gustav Lotze og hans efterlevende Hustru have havt for Udviklingen af Museet i Odense til dets nuværende anselige Omfang og vidtrækkende kulturelle Indflydelse paa Befolkning ikke blot i Odense By, men i hele Fyens Stift“, udnævnt til Æresmedlem af Bestyrelsen 7. Februar 1902, og efter særlig Indbydelse deltog hun i enkelte Bestyrelsesmøder.

Iøvrigt var Forholdet indenfor Bestyrelsen det bedst mulige. Foruden Apoteker de Neergaard var kgl. Bygningsinspektør J. Vilh. Petersen og Landsarkivar Wad i mange Aar den Part af Bestyrelsen, der var valgt udenfor Byraadet. Hver af dem var Specialister paa deres særlige Omraader, og ved deres Samarbejde, der ofte havde en særdeles gemytlig Karakter, blev der præsteret et dygtigt Arbejde.¹¹

En af Dithmers første Handlinger var iøvrigt at ændre Museets Navn. Det vil huskes, at Lotze havde betegnet det som „Odense Museum“ og paa Bygningens Gavlfelt anbragt den prangende Indskrift „Museum Civitatis Othiniensis“. Som Stiftets eneste Museum og i Lighed med, hvad der var Tilfældet i Maribo, ønskede man at fastslaa, at Museets Virkefelt var Fyen. Der blev sendt Forespørgsel derom til Nationalmuseet, men det havde intet at indvende, og formedelst 85 Kr. til Murerarbejde fik man i April 1904 den latinske Titel ombyttet med „Fyens Stiftsmuseum“.¹²

Stiftsmuseets Personale undergik ikke væsentlige Forandringer i denne Periode. Pindstofte var Opsynsmændenes nærmeste Foresatte og var efterhaanden ved at blive gammel i Gaarde, medens Bestyrelserne skiftede. Det gav ham en Sikkerhed, som i Tidens Løb medførte visse Uoverensstemmelser, men som i nogen Grad forklares ved den manglende Kontakt mellem Bestyrelsen og Personalet. Saaledes fandt man Anledning til at indskærpe ham hans Pligt til at indbetale den maanedlige Entréindtægt inden den 4. i hver Maaned, hvad ikke altid var sket,¹³ og for Kontrollens Skyld skulde hver Uge et Bestyrelsesmedlem have Inspektion.

Trods Gnidningerne efterkom man dog hans Ansøgninger om Lønforhøjelser og andre Begunstigelser. Hans Lejlighed i Museets Kælder var mørk og fugtig; en Datter blev syg, og Kommunen maatte give Tilskud til, at Pindstofte kunde leje et Værelse til hende ude i Byen. Endelig fik Pindstofte i 1903 et Tilskud paa 300 Kr. til de 750 Kr., han havde i Forvejen, og han kunde derefter ombytte den sundhedsfarlige Kælder med en Lejlighed i Museets Nærhed. Nu er Pindstofftes Lejlighed Museets Kontor.

Som Konservator fungerede Hieronymus i hele denne Periode med megen Troskab og Interesse. Han passede sin Ger-ning med Nidkærhed, og Bestyrelsen paaskønnede det.

Sophus Michaëlis var stadig løs Hjælp ved Protokollering, Etikettering og Katalogisering af Museets Samlinger, og lejlighedsvis Museets Tillidsmand i København.

Aabningstiderne blev i 1894 fastsat saaledes: Søndag og Onsdag Kl. 1-4 gratis Adgang, Mandag Kl. 1-4 Adgang mod Be-
taling.



Museets økonomiske Forhold var nu ganske stabile. Stats-tilskudene forandredes ikke; derimod svingede Entréindtæg-ten, men der kan ikke paavises nogen hverken jævnt stigende eller faldende Kurve. Den laveste Sum, der indkom, var 81,50 Kr. i 1900, den højeste indkom i 1903 med 201,00 Kr. En lille Indtægtsforøgelse fik man ogsaa gennem Amtstilskudene. Da Museet i sin Tid var under Opførelse, henvendte Lotze sig til Amterne ikke blot om Tilskud til Bygningen, men ogsaa om et fast aarligt Tilskud. Dengang blev det sidste Punkt ikke be-vilget, men fra 1901 gav Odense Amt 100 Kr. om Aaret og Assens Amt 50 Kr. Modydelsen fra Museets Side var, at Skolerne fra disse Amter fik gratis Adgang. Lærere i Svendborg Amt ønskede meget at opnaa samme Privilegium, men paa Grund af dette Amts Afslag paa en Ansøgning om Tilskud, maatte man nægte det.¹⁴ I Tidens Løb har disse Skolebesøg udgjort en me-
get betydelig Part af det samlede Besøgstal. En anden Sag er det, at de næppe har svaret til Hensigten, idet hverken Plads-
forhold eller Personale hidtil har gjort det muligt at give disse Besøgende den Belæring om Museets Indhold, som skulde være et af Museets vigtigste Formaal. Ganske vist tilbød et Par Læ-
rere ved Mulernes Legatskole i 1898 at være gratis Forevisere for Publikum, men Tanken blev aldrig virkeliggjort.¹⁵

Af de Tilskud, som Kommunen gav, kan enkelte Tal eks-
empelvis nævnes. I Modsætning til Kustoden, der i hele Peri-
oden havde 750 Kr. som fast Løn, steg Konservatorens fra 200
til 300. Ogsaa Skatter og Assurance var stigende; de udgjorde

i 1894 kun 420,50 Kr., men 1903 917,12 Kr., Bygningernes Vedligeholdelse var 1894 273,67 Kr., 1901 434,23 Kr., men 1903 kun 94,04 Kr., og i 1899 synes der overhovedet ikke at have været nogen Udgift paa denne Post. Brændselet kostede i 1894 373 Kr., i 1903 797,73 Kr., og endelig skal nævnes „Andre Udgifter“, der i 1894 var paa 385,37 Kr., men 1903 1323,38 Kr.

Gennemgaaende var den virkelige Udgift, som Museet paaførte Kommunen, noget større i dette Tidsrum end i det foregaaende. Den svingede mellem 3016 Kr. i 1894 og 3571,76 Kr. i 1905. Det højeste naaede man i 1903, hvor den var paa 4772,27 Kroner.



I foregaaende Kapitel belystes Forholdet mellem Nationalmuseet og Odense Museum, og man saa, hvorledes Spændingen mellem Müller og Lotze voksede og hyppigt resulterede i Sammenstød. I denne Periode indtræffer Afslappelsen.

Man kan sige, at Sophus Müller fik Ret. Havde han ikke Gang paa Gang betonet, at de Forpligtelser, Statstilskudet medførte, nøje maatte overholdes. Havde han ikke sagt, at Spaden ikke maatte sættes i Jorden uden Nationalmuseets Samtykke, og havde han ikke betonet, at naar Nationalmuseet maatte indtage denne Holdning overfor Provinsmuseerne, var det fordi man ikke kunde vente, at de skiftende Bestyrelser sad inde med den fornødne Sagkundskab til at gøre Museumsarbejde videnskabeligt forsvarligt. Alt dette bekræftede sig i denne Periode.

Hans Rasmussen fik Lotzes Uvilje mod at undergive sig Nationalmuseet i Arv — skønt han som bekendt tidligere var gaaet udenom Odense Museum. Nu, hvor han selv efter Lotzes Død fik Indflydelse paa Museets Ledelse, snærede Baandene ogsaa ham, og da Sophus Müller i 1894 indbød til et Møde i Aarhus til Drøftelse af Provinsmuseernes Stilling, var Hans Rasmussen straks optaget af Sagen. Han frygtede vistnok, at det skulde betyde en yderligere Undertvingelse fra Müllers Side og gik kun ugerne med. Men han indsaa paa den anden Side, at man ved at udeblive fraskrev sig Retten til at klage. Efter Samraad

med Etatsraad Bruun, Asmildkloster, der nu var Hovedmanden i Oppositionen imod Nationalmuseet, rejste han dog derop.¹⁶

Mødet fandt Sted den 5. Juni. Oppositionen drejede sig navnlig om et Cirkulære fra Ministeriet til Amtsforvalterne, som paalagde disse at give Indberetninger om Fund til Nationalmuseet. Det var altsaa efter Provinsmuseernes Mening en ny Forbigaaelse i Rækken af de mange. Man fandt, at det havde været mere hensynsfuldt, om man havde indføjjet Provinsmuseerne som Mellemmænd; man protesterede ligeledes mod Nationalmuseets Kontrol med Udgravninger, men overfor begge Angreb forsvarede Sophus Müller sig kraftigt. Han erklærede, at Cirkulæret til Amtsforvalterne var en Ordre fra Regeringen til Embedsmændene, og at Provinsmuseerne ikke maatte afskære Befolkningen fra Nationalmuseet. Med Hensyn til Udgravningerne holdt han paa Ministeriets Skrivelse af 1887, men gjorde dog den Indrømmelse, at naar Museerne raadede over brugelige Kræfter, kunde Udgravningerne umærkeligt glide over i Provinsmuseernes Hænder.

Rasmussen tog kun liden Del i Diskussionen paa dette Møde. Han var jo endnu en ganske ny Mand i Museumsverdenen, men han lagde sig Ordene paa Sinde.¹⁷

Trods de Protester, der paa Mødet fremkom mod Cirkulæret til Amtsforvalterne, blev dette i Januar 1896 efterfulgt af et tilsvarende til Præsterne motiveret med, at der til de arkæologiske Interessers Fremme søgtes tilvejebragt en mere almindelig officiel Forbindelse mellem Museet og de Embedsmænd omkring i Landet, som stod i et nærmere Forhold til Befolkningen. Derfor skulde Præsterne modtage og derefter indsende til Nationalmuseet og ikke til andre „enten offentlige eller private Samlinger“ baade Danefæ og andre jordfundne Sager.

Og man lod sig ikke nøje dermed, men udsendte et nyt af 18. Juni 1896, dennegang rettet til Lærerne. Ganske vist indleledes det med, at „efter at Landets arkæologiske Institutioner havde faaet en ny og fastere Form ved deres Forening i Nationalmuseet“, havde Ministeriet ønsket, at der tilvejebringes en mere almindelig Forbindelse med Skolelærerne. Men saa priseligt det kunde være, at de statsunderstøttede Provinsmu-

seer nu skulde betragtes som Lemmer paa Nationalmuseet, betød det i Realiteten saare lidet, naar de dog blev afskaaret fra enhver direkte Forbindelse med Befolkningen i den Egn, hvor de havde deres Rod. Disse Cirkulærer synes Udtryk for et Snæversyn, en Mangel paa Forstaaelse, baade af Provinsmuseernes og af Befolkningens Ønsker — og de indebar Lønnen i sig selv. I Stedet for at stimulere den arkæologiske Sans hos Befolkningen lykkedes det at slaa den sidste lille Rest ihjel, men Nationalmuseet var ikke klar over det i Tide.

Hans Rasmussen og Neergaard gjorde, hvad de formaede for at ophæve Virkningerne af disse Cirkulærer. Ikke blot havde de straks efter deres Indvælgelse i Bestyrelsen faaet udformet et Cirkulære af samme Art som Nationalmuseets og rettet til alle fyenske Skolelærere, men Hans Rasmussen klagede ogsaa Museernes Nød i en Skrivelse til Guldsmed Christiansen, der var Folketingsmand for Odense, og bad ham om at gøre sig til Talsmand for Provinsmuseerne ved Finanslovbehandlingen. Han fremstillede Museernes vanskelige Stilling og ankede navnlig over, at der ikke maatte foretages Udgravninger uden Nationalmuseets Tilladelse, „skønt det ikke kan forbydes en hvilkensomhelst Bondedreng“. I dette fandt han Aarsagen til, at mange Gravhøje sløjfedes af ukyndige. For det andet klagede han over Regeringens Cirkulærer til Embedsmændene om at give Indberetninger direkte til Nationalmuseet vedrørende Oldsagsfund, og for det tredie over, at Provinsmuseerne aldrig fik Ekstrabevilling til Indkøb af værdifulde Samlinger.¹⁸ Det kan dog ikke ses, at Klagen bar synderlig Frugt, i hvert Fald ikke i Spørgsmaalet om Cirkulæerne.

Sine Klager fik han paany Lejlighed til at fremsætte direkte overfor Sophus Müller paa et nyt Museumsmøde, som var fastsat til Afholdelse i København 16.-17. Maj 1897. Mødet var anlagt som et belærende Møde vedrørende Museernes Plan, Ordning, Opstilling og Behandling, deres Stilling, Ledelse, Opgaver og Udvikling. Skønt det laa udenfor Mødeprogrammet, indledede Hans Rasmussen en Diskussion om Provinsmuseernes Stilling til Nationalmuseet. Han betonedede Afhængigheden, men hævdede, at der ogsaa maatte levnes Provinsmuseerne en vis

Selvstændighed. Han protesterede imod de forskellige Cirku­ lærer og mod, at alle særlig mærkelige Stykker skulde afgives til Nationalmuseet, og endelig — som sædvanlig — Udgrav­ ningssagen, men her kunde han dog nu meddele, at han havde opnaaet tilfredsstillende Vilkaar efter adskillige varme De­ batter med Sophus Müller.¹⁹ Dermed var dog noget naaet, og vi standser et Øjeblik for at se paa Hans Rasmussens arkæolo­ giske Virksomhed.

Paa Forhaand synes det, som Hans Rasmussen havde nok saa gode Betingelser for at foretage arkæologiske Undersøgel­ ser som Lotze. Han var mindre aristokratisk indstillet; hans fynske Bondeherkomst stillede ham paa en mere lige Fod med Befolkningen, og han havde derved et Fortrin fremfor Køben­ havneren Lotze, der havde sendt Kustode Pindstofte med det Resultat, at Sophus Müller ganske havde vraget Undersøgel­ serne. Derimod skortede det vistnok paa Hans Rasmussens Energi.

Allerede i 1894 saa man Nationalmuseet virke sammen med Rasmussen ude i Hjadstrup. Det drejede sig om en Under­ søgelse af en af de før omtalte Dysser ude paa Jens Niensens Mark. Kaptajn A. P. Madsen foretog Undersøgelsen sammen med Hans Rasmussen og for Odense Museets Regning.²⁰

Et Aar senere foretog Hans Rasmussen og Apoteker Neer­ gaard en Prøvegravning Syd for Krogsbølle, hvor de fandt nogle Jernspyd, et Jernsværd og et Par Benspidsler. Det gav Anledning til, at Nationalmuseet hidkaldtes og fortsatte Under­ søgelsen.

Næste Aar naaede man et Skridt videre, idet Nationalmuseet gav Odense Museum Lov til at undersøge en forstyrret Dysse ved Otterup, og man fik Lov at beholde de fundne Sager: tre slanke og tre svære Retøkser, en svær Tværøkse, et Stenspyd og forskellige andre Genstande.²¹

Men da man i August samme Aar fik Tilladelse til at ud­ grave Hindehøj ved Biskorup og intet fandt,²² og man derpaa i April 1897 foretog en større Gravning paa Volderslev Mark — ogsaa uden Resultat, synes det, som om Hans Rasmussen er bleven træt. Den sidste Gravning vilde han endog opgive paa

Halvvejen og venligst overlade Fortsættelsen til Nationalmuseet, men Sophus Müller erklærede, at en ikke fuldført Gravning var ensbetydende med Ødelæggelse af et Oldtidsminde, og Odense Museet maatte fortsætte til den bitre Ende.²³

Siden blev der ikke i denne Periode foretaget Udgravninger og ejheller fremsat Ønske derom, og dermed afslappedes den latente Spænding mellem Odense Museum og Nationalmuseet, man kan sige, at Odense Museum bøjede sig for Nationalmuseet, men museums-mæssigt tabte sidstnævnte mere, end det vandt.

Derimod indsendte Odense Museum lejlighedsvis Indberetninger om Fund. Særlig bemærkelsesværdigt var Fundet fra Gl. Annasholm ved Odense. 23. Marts 1898 telegraferede Hans Rasmussen til Nationalmuseet, at der var funden tre romerske Broncekasseroller paa Marienlunds Grund, og Museumsassistent Carl Fredstrup kom til Stede Dagen efter.

Det drejede sig om tre særdeles smukke Kar af romersk Arbejde, det ene med romersk Stempel, samt et Spænde. Spørgsmaalet var blot, hvem Fundet skulde tilhøre, og denne Sags Afgørelse trak ud et Par Aar; den faldt først efter Hans Rasmussens Afgang. Jorden, hvor Fundet var gjort, tilhørte nemlig et Interessentselskab „Gl. Annasholm“, der ganske vist udlaante Kasserollerne til Nationalmuseet, men ellers krævede, at de skulde overlades til Odense Museum. Paa den anden Side var Sophus Müller meget virksom for at faa dem til Nationalmuseet, men overfor Selskabets Krav var selv han vanskeligt stillet. I Oktober 1900 indvarslede han Museumsbestyrelsen og Interessentselskabet til et Møde om Sagen, men Selskabet fastholdt sit Standpunkt og vilde ikke engang deltage i en Forhandling, der tilsigtede at forandre denne Bestemmelse. Sophus Müller gav ikke op. Borgmester Dithmer var lige bleven Formand, og Sophus Müller stolede paa hans Loyalitet som Embedsmand. Det skyldes dog sikkert Dithmers Forhandlingsdygtighed, at der blev sluttet et Kompromis, som gik ud paa, at Selskabet overdrog Fundet til Odense Museum med videre Dispositionsret, saaledes at Nationalmuseet fik de to Kar, medens Odense Museum fik det ene Kar og Kopier af de to andre.²⁴

Af Fund, der iøvrigt blev indsendt, skal nævnes et Broncealderfund fra Grydstrup og et Jernalderfund fra Hjadstrup. Som Tegn paa Nationalmuseets mere velvillige Holdning i disse Aar kan anføres det Tilbud, der blev gjort om at skænke Odense Museet Kopier af udenlandske Oldsager, skønt navnlig det sidste vel maatte siges at ligge udenfor Odense Museets Rammer.

Et Spørgsmaal, der Gang paa Gang gav Anledning til Vanskeligheder, var Forholdet til Opkøbere af Antikviteter. I Odense havde man i Antikvitetshandler Hans Jensen en Mand, der havde en sjælden Evne til at finde gode Museumsstykker baade af arkæologisk og historisk Interesse, og eftersom den eneste Vej til at forøge Museets Oldsagssamling paa Grund af Nationalmuseets Holdning maatte være den at købe Sagerne, blev det mere og mere vanskeligt at modstaa Fristelsen.

Paa den anden Side førte Sophus Müller en formelig Strid, først med Gravrøverne, dernæst med Opkøberne. I Jylland, hvor Højene laa tæt, blev det en yndet Sport at plyndre Gravene og sælge Rovet. I 1896 udstedte Nationalmuseet en Advarsel mod en halvvoxsen Dreng Niels Knudsen i Gilbjerg, der i Løbet af et Aarstid havde præsteret Ødelæggelse af ikke mindre end 150 Høje i Slogs Herred og tilmed faaet Rovet afhændet til Kolding Museum. Der fandt Müller Resultatet af Ødelæggelsen, og han sendte Museet en kraftig Tilrettevisning, som ogsaa rundsendtes til Opbyggelse for andre Museer med Henstilling om ikke at købe Gravrov. Men Manglen af en Fredningslov gjorde, at Niels Knudsen uanfægtet kunde fortsætte sine skammelige Gerninger. I et nyt Cirkulære af 1899 advarede Müller paany mod Opkøberne og henstillede, at hvis man købte Oldsager af dem, skulde det i hvert Fald være bevidnet, at Findested og Fundforhold var sandfærdigt opgivne. „Den vitterlige Løgnagtighed, hvormed Opkjøberne jævnlig optræder, og det Forretningsfællesskab, der bestaar mellem dem, gjør det nødvendigt, at samtlige Museer behandle Sagerne paa denne Maade og ensartet. Salg af Gravrov maa betragtes som stridende mod de for alle Museerne fælles nationale og videnskabelige Interesser.“²⁵

Hans Rasmussen holdt sig ogsaa disse Cirkulærer efterrettelig. Da der saaledes af en Mand i Vorbasse blev tilbudt nogle Oldsager fra en Høj, afviste han Købet med, at Odense Museum ikke vilde udvide sit Marked paa de jydskes Museers Bekostning, og „overalt tage Afstand fra ved Kjøb at opmuntre Høj-udgravning som en Forretning“.²⁶ Det var dog et kedeligt Brud paa dette Princip, naar man umiddelbart efter Hans Rasmussens Afgang af den samme Mand købte et større samlet Fund fra Jylland. Men, som sagt, Fristelsen var stor, thi det var det eneste Middel, der var ladt tilbage, til at forøge Oldsagssamlingen, selv om det var lidet tiltalende.

Derfor er der noget nedslaaende i at gennemgaa Erhvervelsesprotokollen for Oldsagssamlingen i disse Aar, hvor Museet væsentlig fik enkeltfundne Genstande, medens samlede Fund med enkelte Undtagelser konsekvent udtoges af Nationalmuseet. Blandt disse Undtagelser kan nævnes et Fund fra Fravde bestaaende af en Del Lerkar, Bronze- og Jernsager (1895) samt Fund fra Gultved og fra Torup i Frørup Sogn 1902.

Med større Glæde vender vi os til den historiske Samling, der nærmest havde Forbindelse med Nationalmuseets 2. Afdeling, hvis Direktør i denne Periode var Møllerup.

Fyens Stiftsmuseum har nu en særdeles smuk Middelalder-samling. Den er ganske vist opstillet under saa elendige Forhold, at den ingenlunde kommer til sin Ret, men der er Stof til et Rum, som kan blive af ypperlig Virkning. Mange af Middelaldersamlingens Stykker er erhvervede fra Kirkerne paa en Tid, hvor man kasserede det gamle Inventar som utidssvarende. Hans Rasmussen foretog adskillige Rejser til Omegnens Kirker og opnaaede tit baade gode og morsomme Resultater. Saaledes fandt han 1895 i Sanderum Kirkes Alterbord et Minde fra Katolicismens Tid, der ved Nationalmuseets Mellekomst blev Museets Ejendom, nemlig en Relikviekapsel af Bly. Den indeholdt en tæt sammenpresset Mængde af smaa Relikvier i Tøjstrimler med vedlagte, sammenbøjede beskrevne Pergamentsstrimler. Der er ikke mindre end 15 Stk. Helgenlevninger; baade St. Peder, Apostlen Filip, Maria Magdalene, adskillige Biskopper, de 11000 hellige Jomfruer og Stumper af



Altartavle fra Gestelev



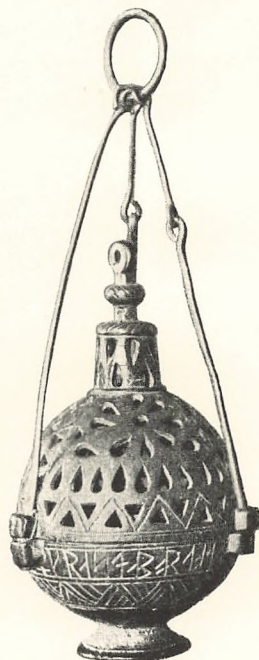
Skrin til Odense
Bys Signet
17. Aarh.



Dødshue fra Set.
Knuds Kirke

Relikviekapsel
fra Sanderum

Røgelseskar med
Runer



Herrens Grav er repræsenteret;²⁷ Sanderum Kirke maa saaledes skønnes at have været særdeles vel beskyttet.

En Del af Kirkeinventaret blev med Ministeriets Samtykke deponeret i Museet. Der gaves Tilladelse til, at den hellige Catharinas Hovedskal, som skulde henligge i Skjellerup Kirke, maatte afgives til Museet,²⁸ men desværre synes dette ikke at være sket. Den er i hvert Fald ikke indført i Protokollen og vides ikke at have været indenfor Museets Vægge. Derimod fik man fra Paarup Kirke to Helgenfigurer og fra Verninge Kirke et gammelt Monstransskab.

Men smukkeste af alle Erhvervelserne er Gestelev Tavlen. Den blev købt i 1899 af en københavnsk Antikvitetshandler og betalt med 400 Kr. Den er Samlingens Pragtstykke. Altertavlen er formet som et trefløjet Skab; foroven og forneden findes smukt udskaarne Friser af slyngede Ranker. Skabet er fyldt med Figurer. I Midten sidder de tre Mariaer: Jomfru Maria, Maria Salome og Maria, Cleofas's Hustru omgivet af deres parrørende. I Fløjene staar forskellige hellige Mænd og Kvinder, bl. a. de nordiske Helgene St. Erik og Olav. Anbragt i et passende Lokale vil denne Altertavle kunne give det smukkeste Billede af Middelalderens Træskærerkunst.

Men det var ikke blot Middelaldersamlingen, der øgedes, og saa Samlingen af Lavssager, Dragter og Brugsgenstande voksede. Interessen for alt det, der nu falder ind under et „Folke-museum“s Rammer, voksede, omend usædvanligt langsomt, i hvert Fald sammenlignet med de andre nordiske Lande. Eftertiden kan beklage, at der ikke blev lagt tilstrækkelig Vægt paa at sikre de sidste Minder om den døende gamle danske Bondekultur, medens de endnu var paa Markedet til rimelig Pris. Det maa dog betegnes som en Lykke, at man fik erhvervet den Axelsenske Samling i Svendborg.

Dermed forholdt det sig saaledes: Jernstøber Axelsens Hustru havde i Tidens Løb erhvervet en Samling Bondemøbler, Husgeraad og Klædedragter, ialt 485 Numre og alt samlet i Sydfyen og de omliggende Øer. Prisen skulde være 3500 Kr.²⁹ Det var Fru Axelsens Ønske, at Samlingen saavidt muligt skulde forblive udelt, og hun saa gerne, at den kom til Odense. Men

hvorfra skulde man faa Pengene. Statstilskudet paa de 1000 Kr. maatte væsentlig anvendes til Køb af Oldsager. Hans Rasmussen har vistnok overfor Fru Axelsen givet Udtryk for sin Interesse for Købet, men en vis Lunkenhed var med i Spillet. Paa den ene Side erkendte han Værdien af en saadan Samling, paa den anden Side var Interessen for disse Genstande, som jo kun var Bondesager, ikke vakt, i hvert Fald ikke i Odense. Ganske vist skrev Hans Rasmussen til Kultusminister Bardenfleth om Statstilskud til Købet,³⁰ men der gik Maaneder, inden Sagen naaede videre. Flere Gange spurgte Fru Axelsen om Sagens Gang og fik kun et henholdende Svar. Til sidst lod hun den kendte Samler J. W. Frohne vurdere den, og det var hendes Tanke derefter at lade den bortauktionere i København.³¹

Men saa greb Lederen af Dansk Folkemuseum i København ind. Det var Museumsinspektør Bernh. Olsen. Han købte hele Samlingen for 3800 Kr., og da den indeholdt mange Dubletter, vilde han træffe Overenskomst med Odense om en lige Deling af Samlingen paa Betingelse af, at Odense betalte Halvdelen af Købesummen.³² Hans Rasmussen blev ganske genstridig ved dette Forslag, og uden at undersøge Muligheden for at skaffe Midlerne — saaledes som Lotze altid vilde have gjort i slige Tilfælde — erklærede han omgaaende, at Odense Museum ikke havde opnaaet Statstilskud til Erhvervelsen, saa man ikke kunde erhverve „blot en mindre Del af Samlingen“.³³ Med Rette kunde Bernh. Olsen derefter skrive til Borgmester Koch, at Rasmussens Skrivelse var saa bestemt, at den udelukkede al Tanke om, at Odense Museum vilde gøre Skridt til at erhverve Samlingen.³⁴ Men Koch, der opholdt sig i København, gik straks til Olsen og sluttede sig til hans Forslag.³⁵ Bestyrelsen i Odense nærede imidlertid Betænkeligheder ved den foreslaaede Ordning, idet den af Hensyn til Sophus Müller ikke var stemt for at tage Beløbet af det sædvanlige Statstilskud; de vilde derfor foreslaa Olsen at lade hele Samlingen staa urørt et Aar og indenfor den Tid søge et særligt Statstilskud.³⁶ Men siden forandrede de dette Forslag til, at Odense Museum skulde udtage for 1000 Kr. af Samlingen at afbetale med 500 Kr. i to Aar.³⁷ Men Olsen fastholdt sine Betingelser, og lykkeligvis fik

Koch samtidig gennem Ministeriet Udsigt til Midler af Statskassen til Købet. Dermed var den Side af Sagen i Orden. Den havde skabt nogen Misstemning mod Bernh. Olsen. Thi, som Direktør Mollerup i den Anledning skrev til sin gode Ven Hans Rasmussen, Olsen havde med dristig Haand slaet ned i Sam-



Odense Bys Vaaben 1610

lingen og reddet den fra at blive til Plukfisk, og det kunde ikke forundre, at han derefter havde stillet visse Salgsbetingelser.⁸⁸

Tilbage stod Fordelingen af Samlingen. Den blev foretaget i Oktober, og Mollerup varetog der Odense Museets Interesser, saaledes at Samlingen blev delt ligelig mellem begge Parter.⁸⁹

Saaledes bragtes denne Sag til en god Afslutning, og trods en vis Ubeslutsomhed, var Odense Museum kommen i Besiddelse af en særdeles værdifuld Samling fynske Folkeminder, der dannede en fortrinlig Grundstamme i det senere Folke-museum.

Men en Bygning til disse Samlinger havde man ikke. En skønne Dag stod Museet imidlertid som Ejer af et helt Hus, der kunde have passet til Ramme om de historiske Samlinger. I 1903 skulde Farver Østerbyes gamle, skønne Bindingsværksgaard i Vestergade 76 nedrives. Redaktør A. H. Jensen, Odense Avis, henledte Nationalmuseets Opmærksomhed paa dette, men da havde dette Museum allerede truffet Foranstaltninger til at opmaale og fotografere Gaarden. Museet rettede en indtrængende Henstilling til Ejeren om at tilbyde Træværket til Odense Kommune i Erkendelse af, at Bindingsværksgaardenes Tal formindskedes, og at Minderne om en svunden Borgerkultur blev færre og færre.⁴⁰ I August kom Arkitekt Mathiessen og daværende Museumsassistent Chr. A. Jensen til Odense for at foretage Opmaalingen, og de sikrede omgaaende, at Ejeren erklærede sig villig til at sælge Træværket for 500 Kr., medens Borgmester Dithmer opnaaede Tilladelse til at anvende 700 Kr. af Kunstsamlingernes Tilskud til Købet.

En smuk gammel Gaard var erhvervet. Med sit skønt udskaarne Bjælkeværk, sit ejendommelige Alkoveparti, Panelværelset paa 1. Sal og Svalen ud til Gaarden, maa den have været en Pryd for Byen. Nu var den sikret Kommunen, men til Folkemuseum blev den ikke anvendt i første Omgang. Den blev nedrevet, og Tømmeret gemt i en af Kommunens Lader. Der har det siden 1903 ligget og ventet paa atter at blive rejst for at danne Ramme om Fortidens Minder.



Tilskudet til Kunstsamlingerne havde været paa 2000 Kr., men blev paa Foranledning af Museerne i Ribe og Aarhus fra 1896 forhøjet til 3000 Kr., og Undervisningsministeriet tilkendegav Bestyrelsen, at Hovedvægten skulde lægges paa at faa de betydeligste danske Kunstnere repræsenterede. Det maa dog bemærkes, at der ikke var nogen Klausul om, at Statens Tilskud væsentlig skulde bruges til Indkøb af Nutidskunst. Det bemærkedes blot, at Indkøbene væsentlig skulde ske paa Forarsudstillingen paa Charlottenborg, og forsaavidt ældre dansk

Kunst angik, paa Auktioner. Bestyrelsen var berettiget til at søge Bistand hos Direktøren for den kgl. Maleri- og Skulptursamling.⁴¹ Men Tilsynet, som tidligere var anordnet, indskrænkede sig mere og mere til blot at være en Indberetning fra Odense Museum til Direktøren for Statens Kunstsamlinger.

Paa denne Maade gik det dog kun en lille Tid. En skønne Dag i 1898 fandt man i Ministeriet paa, at Malerierhvervelserne ikke var tilfredsstillende. Det gjaldt ikke Odense specielt, men Kunstmuseerne i Almindelighed, og derfor foreslog man et Reglement for Indkøb til Kunstmuseerne. Hvert 3die Aar skulde der af hver af de statsunderstøttede Kunstmuseer vælges en Kunstner blandt et begrænset Antal, som fra Udstillingskomitéen ved Charlottenborg blev opgivet Ministeriet, og som de lokale Bestyrelser mente bedst egnet til at indtræde som raadgivende Medlem. Vedkommende Kunstner skulde mindst en Gang aarlig foretage en Rejse til det paagældende Museum, hvor den lokale Bestyrelse var pligtig til at rette sig efter hans Raad og Anvisninger.⁴²

Forslaget stilledes alle de statsunderstøttede Museer, og for at tage Stilling til det, vedtoges paa Foranledning af Aalborg Museet at afholde et Fællesmøde i Aarhus 4. September, og Resultatet blev, som det kunde ventes. Provinsmuseernes Frygt for i alt for høj Grad at blive underlagt Tilsynet fra Staten fornægtede sig ikke; man afviste Ministeriets Forslag. Odense Museum fandt det ikke heldigt, at Bestyrelsen frakendtes Ret til at være medbestemmende ved Indkøbene, idet man ikke kunde finde det betryggende mod ensidig Hensyntagen baade til den ene og den anden Side, naar netop en Kunstner skulde være raadgivende. I Stedet foreslog man, at Museumsbestyrelsen skulde have Pligt til at raadføre sig med Direktøren for Kunstmuseet, men derudover burde man ikke gaa.⁴³

Det er muligt, at denne Opfattelse var rigtig, og det laa paa Linje dermed, naar man paa en Henstilling fra Etatsraadinde Lotze om at knytte Billedhugger Aksel Hansen til Museet som Overleder ved den plastiske Kunst, svarede, at man ikke kunde foretage en saadan Ændring i Museets Ledelse, i hvert Fald ikke uden en Forandring af Reglementet for Museets Styrelse,

men man lovede at søge hans Raad og Vejledning, naar Lejligheden bød det.⁴⁴ I Overensstemmelse dermed var Aksel Hansen Museets Tillidsmand ved Afgørelsen af enkelte kunstneriske Spørgsmaal i de følgende Aar.

Ministeriet havde henstillet, at Museerne bl. a. burde købe paa Charlottenborg-Udstillingen, og derfra skriver sig den Skik, der i mange Aar har været gældende ved Maleriindkøb, at Museumsbestyrelsen tog ind og foretog Køb, men oftest skete det paa den Maade, at Kunstnerne privat henvendte sig til Museet og indledede Forhandlinger, eller man købte paa Auktioner. Derved fik man ogsaa i denne Periode en Række Kunstnere repræsenterede, som nu er klassiske, Mænd som Zahrtmann, L. A. Ring, Brændekilde, Th. Philipsen, Locher, Krøyer, Exner og Jens Juel. Derimod stod det smaat til med Forøgelsen af Skulptursamlingen, rimeligvis af den Grund, at man ansaa denne Afdeling for at være mindre let tilgængelig for Publikums Opfattelse af Kunst. Man købte Carl Bonnesens „Kain“, men ellers kun en Buste i Ny og Næ, og det skete, uden at der af den Grund fra Ministeriets Side blev rejst Indvendinger mod Kunstindkøbene.

I Ministeriets ovennævnte Skrivelse af 10. August blev ogsaa Udstillingsforholdene i Provinsen gjort til Genstand for Omtale. Da der flere Gange var anket over dem, blev det foreslaaet, at der af Ministeriet skulde ansættes en af Staten lønnet Kommissær til at føre Tilsyn med Udstillingerne paa selve Stedet og til at være Mellemand mellem Komitéen for Udstillingen ved Charlottenborg og Byerne. Her kunde Museumsbestyrelsen i Odense melde Hus forbi.

Det vil erindres, at man i Lotzes Tid havde haft en Aftale med Charlottenborg-Udstillingen, saaledes at man to Gange om Aaret havde modtaget et Udvalg af de der udstillede Billeder. I 1894 blev der imidlertid dannet en Kunstforening for Fyens Stift, og den traadte straks i Samarbejde med Museumsbestyrelsen, saaledes at tre af Museets Bestyrelse sammen med Kunstforeningens Bestyrelse dannede en Udstillingskomité. Kunstforeningen afholdt derefter alle Udgifter ved de aarlige Udstillinger og oppebar disses Overskud. Museet stillede sine



Kr. Zahrtmann, Italiensk Interiør



J. la Cour, Uroligt Vejr



Malerisamlingens forreste Ovenlyssal 1935



Østerbyes Gaard

Lokaler til Raadighed, og til Gengæld skulde Kunstforeningen anvende en vis Del af sit Overskud til Køb af Billeder, der skulde blive Museets Ejendom. Hvad det sidste Punkt angaar, lader det til, at Kunstforeningen ikke opnaaede et saadant Overskud, men Museet slap for det Arbejde, der var forbunden med Udstillingernes Ordning; det stillede Lokaler til Raadighed, og de aarlige Vandreudstillinger gled ind som en aarligt tilbagevendende Begivenhed. Foruden Charlottenborg-Udstillingens Udvalg af Billeder arrangerede Kunstforeningen selv Udstillinger, og gennem Udstillingerne blev Publikum vænnet til at gaa paa Museet.



I dette Tidsrum havde Møntsamlingen en stille Tid, idet ingen af Museumsbestyrelsen havde Lotzes Iver for denne Samling. Derimod havde den naturhistoriske Samling, som før nævnt en Velynder i kgl. Bygningsinspektør J. Vilh. Petersen; efter hans Mening blev den ganske vist stedmoderligt behandlet af de andre Bestyrelsesmedlemmer, men ved at faa Dispensation fra Jagtlovens Fredningsbestemmelser skaffede bl. a. Gaardejer Anders Hansen i Aasum og Kommunalærer M. K. M. Vestergaard, Odense, Samlingen af danske Fugle en betydelig Tilvækst. Dertil kom adskillige store Gaver. Saaledes testamenterede Overlærer V. Strøm Museet sin Samling af danske Sommerfugle, og Bryggeridirektør Th. Schiötz sin Samling af danske Biller. Plantageejer F. A. Møller hjemsendte i 1902 fra Himalaya en stor Samling indiske Sommerfugle, der repræsenterede 97 Arter, og paa tilsvarende Vis fik man fra Odense-neren Ove Gjedde, der boede i Sydamerika, værdifulde Samlinger af tropiske Sommerfugle og Insekter, saaledes at hele denne Afdeling blev en af Provinsens bedste.



Kisteforside med Egern-Friisernes og Bildternes Vaaben

ODENSE BYS OFFENTLIGE SAMLINGER

Efter Lotzes glansfulde Periode fulgte en Tid, hvor Museet voksede indenfor de en Gang afstukne Rammer, og hvor det lededes af en Bestyrelse, som sad inde med megen Dygtighed, men der savnedes i nogen Grad Enhed og Fasthed. Først da Borgmester Dithmer blev Formand, blev denne Mangel afhjulpet. Han forstod, ligesom Lotze, Centralisationens Betydning, men han havde samtidig Lotzes Ekspansionstrang og stod bagved Oprettelsen baade af H. C. Andersens Hus og Fyens Folkemuseum i Eiler Rønnovs Gaard. Derved fik Byen tre Museer, som dog alle administreredes af samme Bestyrelse, og deres Fællesnavn blev Odense Bys offentlige Samlinger, et Navn, der vistnok aldrig er egentlig vedtaget, men som Omstændighederne har skabt.

Borgmester Dithmer lagde Vægt paa Kontinuiteten indenfor Bestyrelsen. Derved fik Medlemmerne Tid til at specialisere sig hver efter sine Interesser. I 1906 bestod Bestyrelsen af fem Medlemmer, hvoraf Apoteker P. de Neergaard, Bygningsinspektør J. Vilh. Petersen og Landsarkivar Wad var de, der havde fungeret længst; de var valgt udenfor Byraadet. Af de to Byraadsmedlemmer havde Borgmester Dithmer fungeret siden 1900, medens det femte Medlem jævnlig skiftede.

I 1907 blev der imidlertid drøftet Muligheden af at forandre de kommunale Udvalgs Sammensætning, men i Overensstemmelse med sit Syn paa Kontinuitetens Betydning foranledigede Dithmer, at de „fire faste“ Bestyrelsesmedlemmer indsendte en Henstilling til Byraadet om for Museets Vedkommende at fastholde den hidtidige Form, idet de netop paaberaabte sig den Specialkundskab, som de havde erhvervet, og de erklærede, at de ikke vilde fortsætte denne Virksomhed, medmindre alle fire kunde vedblive at arbejde sammen. Denne Gang blev Ønsket efterkommet, men da Dithmer gik af i 1911 som Borgmester, og blev afløst af Valdemar Bloch, indtraadte Forandringen. Der stilledes Krav om, at Byraadets Medlemmer skulde være i Flertal i Bestyrelsen, og 1913 medførte det, at Landsarkivar Wad, der af de Bestyrelsesmedlemmer, som ikke sad i Byraadet, var den sidst indvalgte, maatte gaa ud. Han havde været Medlem siden 1897. Uden at vise særligt Initiativ havde han med sin store Viden om Fyens Fortid været en stille, men stærk Kraft indenfor Bestyrelsen og med sin bidende Ironi været det oplivende Moment ved Forhandlingerne. Hans Satire fornægtede sig heller ikke nu. Overretssagfører Jens Rasmussen blev indvalgt i hans Sted, og han var sikkert en overordentlig Dygtighed, men hans Betingelser for at kunne tage sig af Museets Sager var sammenlignet med Wads afgjort saare smaa. Med en vis Ret har Wad følt sig krænket, og han hævned sig i sit fremragende Værk „Fra Fyens Fortid“ ved at knytte en Note til en Afhandling om nogle fyenske Gravmæler, som han paa Museets Vegne havde skullet undersøge. Han skrev: „Senere har Odense velvise Byraad, i hvis uheldige Haand Udnævnelsen af Bestyrelsen for Fyens Stiftsmuseum og Samlingerne i Ejler Rønnovs Gaard og H. C. Andersens Hus mirabile dictu ligger, foretrukket Uvidenheden for Sagkundskaben — quod exemplo fit, id etiam jure fieri putatur hedder det jo — og udstødt mig af bemeldte Bestyrelse.“ Det er en Snert, der er karakteristisk for hans Væsen.¹

Ikke nok dermed, der synes ydermere at have været gjort Forsøg paa helt at slette de ikke-byraadsvalgte Medlemmer af Museumsbestyrelsen. Da Museet var det eneste kommunale,

skabte det en særlig Situation, som i 1914 kom for Indenrigsministeriet, der gennem Kirke- og Undervisningsministeriet forelagde Sagen for Sophus Müller. Denne stillede sig ganske afvisende overfor Tanken. Han betonedede, at Ledelsen af et Museum kræver Sagkundskab paa de Omraader, som Museet omfatter. „Uden at der er en fast Kontinuitet hos Bestyrelsen ville endog Samlingerne ikke kunne udvikles paa heldig Maade.“ Den planmæssige Ledelse af Samlingerne maatte op-høre, om Bestyrelsen skiftede S sammensætning paa lignende Maade som Byraadet. I en By, hvis Museum kun har et ringe Omfang, ligger der kun liden Vægt paa Bestyrelsens Sammen-sætning, men det var efter Müllers Mening anderledes i Odense, hvor de tre offentlige Samlinger er anlagt paa at omfatte næsten alt, hvad der overhovedet kan findes i et Museum. Dertil kom, at de offentlige Midler, som i Odense anvendes paa de offentlige Samlinger, er saa betydelige, at det ikke er ligegyldigt, om de anvendes paa bedst mulig Maade eller ikke. Valget maa staa mellem et almindeligt kommunalt Udvalg med An-sættelse af flere sagkyndige Embedsmænd, eller en Bestyrelse sammensat af flere kvalificerede Mænd, der vil paatage sig at fungere som Museernes egentlige Embedsmænd, og Müller anbefalede dette sidste.²

I første Omgang blev der ikke foretaget Forandringer i Bestyrelsens S sammensætning, men i Tidens Løb er Udviklingen gaaet i den af Müller først antydede Retning. Da kgl. Bygningsinspektør J. Vilh. Petersen døde i 1931, blev Byraadsmedlem, Frk. Helga Jensen valgt til hans Efterfølger, og saaledes at hendes Genvalg til Museumsbestyrelsen blev afhængig af hendes Medlemsskab af Byraadet. Naar denne Udvikling ikke har haft farlige Konsekvenser for Museet, maa det søges i den Omstændighed, at Byen har ansat Embedsmænd ved Samlingerne, og Arbejdet er derefter mere og mere fordelt saaledes, at Museets Embedsmænd har Ansvaret for, at Samlingerne i museumsmæssig Henseende ledes forsvarligt, medens det kommunale Udvalg kontrollerer de bevilgede Midlers Anvendelse og varetager Samlingernes Interesser i Byraadet.

De Formænd, der har fungeret i de sidste 15 Aar, har haft

voksende Forstaaelse af, at kun ad den Vej kan Museerne ledes tilfredsstillende. Efter at Borgmester Bloch var gaaet af i 1919, blev Arkitekt Niels Jacobsen Formand; han var det til 1925, derefter kom Rektor H. St. Holbeck til 1929, Konsul P. A. Kruise til 1933 og Redaktør Jørgen Chr. Dreyer siden da. Navnlig under de to sidstnævnte er Administrationen af Samlingerne efter de ovenfor antydede Linjer kommen i et fast Leje, og Museumsbestyrelsen har nu ganske Karakteren af et kommunalt Udvalg.

Der kan ikke være Tvivl om, at denne Politik fra Byraadets Side er rigtig. Den ligger saa fuldkommen paa Linje med baade Lotzes og Sophus Müllers inderste Ønske. Det gjaldt for Lotze om at faa Enhed i Ledelsen, og for Müller om at faa Kontinuation, saaledes at der kunde arbejdes efter en fast Plan; begge Dele opnaaedes ved Inspektørstillingens Oprettelse og ved, at man mere og mere overlod den faktiske Ledelse af Samlingerne til Inspektøren.

Denne Handling maa ses paa Baggrund af Oprettelsen af H. C. Andersens Hus. I 1905 havde man til Indsamling af H. C. Andersen Minder og til at føre en væsentlig Del af Korrespondancen desangaaende antaget daværende cand. mag., senere Professor, Dr. phil. Hans Brix. De gode Erfaringer, man der ved gjorde, bevirkede, at man vedtog forsøgsvis at ansætte Hans Brix som Inspektør fra 1. April 1906. For Arbejdet skulde der tillægges ham et Honorar af 1000 Kr. aarlig. Han skulde snarest mulig søge Instruktion paa Nationalmuseet om Protokolering, Etikettering og Konservering af Oldsager.³ Men umiddelbart efter blev Hans Brix Adjunkt i Aalborg og 2. April 1906 blev cand. theol. Chr. M. K. Petersen ansat paa Prøve som Inspektør ved Samlingerne.

Chr. M. K. Petersen, der er født 1869, havde i 1893 taget teologisk Embedseksamen og var samme Aar bleven Lærer ved Gregersens og Rasmussens Skole i Odense og 1895 Lærer og Inspektør ved Giersings private Realskole. Da Bestyrelsens Forsøg med Inspektørstillingen faldt tilfredsstillende ud, indstillede den 10. December 1906, at der oprettedes en kommunal Stilling som Inspektør, og 27. December approberede Byrådet

Forslaget, saaledes at Stillingen skulde oprettes fra 1. April 1907.

For en Ordens Skyld blev Stillingen opslaaet ledig, men blandt de Ansøgere, der meldte sig, kunde Bestyrelsen ikke nære Tvivl om, hvem den skulde vælge. Ikke blot kunde Dithmer fastslaa, at Chr. M. K. Petersen var den eneste, der alene besad de almindelige omfattende Kundskaber, som det kom an paa, men dertil kunde han føje en meget kraftig anbefaling af hans Arbejde i Prøveaaret, og Byraadet vedtog 1. Februar hans Ansættelse.

I sig selv var det ingen let Opgave for Inspektøren at gaa ind til. For det første var Stillingen ganske ny. Det var ikke klart, hvor langt hans Kompetence gik, hvad Arbejde han skulde gøre og hvorledes; alt dette maatte han først skaffe Klarhed over. Dernæst var Stillingen kun at betragte som en Bibeskæftigelse, og Arbejdstiden derfor kun et Par Timer daglig. Baade indadtil og udadtil var det en Mangel, som vistnok burde være afhjulpet paa et tidligt Tidspunkt. Det kunde maaske endda gaa for Stiftsmuseets Vedkommende, men da ydermere baade Folkemuseet og H. C. Andersens Hus kom til, blev Opgaverne ulige vanskeligere.

Paa den anden Side medbragte Chr. M. K. Petersen gode Betingelser for at udføre sit Hverv tilfredsstillende. Han havde en sjælden Arbejdsevne og forstod at tilrettelægge Arbejdet saaledes, at netop det vigtigste blev ekspederet straks, og det mindre væsentlige lagt hen til det kunde behandles. Dernæst var han samvittighedsfuld. Enhver Sag blev grundig gennemarbejdet før den forelagdes Bestyrelsen, og ethvert Arbejde, som Bestyrelsen paalagde ham, blev udført i nøje Overensstemmelse med dens Ordre. Endelig havde han et meget stort Interesseomraade. Det har været et af hans Slagord, at man skulde være „Universalspecialist“ for at være Inspektør ved Odense-Museerne, og det var ganske i Lotzes Aand, naar Chr. M. K. Petersen med lige stor Samvittighedsfuldhed tog sig baade af Kunst, Oldsager, Sommerfugle og Mønter, foruden af de historiske Samlinger og H. C. Andersens Hus. Han gjorde det, fordi det var hans Pligt; en helt anden Sag er det, at det ikke i det

lange Løb vil være gørligt for et Menneske at sætte sig ind i alle Afdelinger, uden at Helheden lider under det; det er det allermindst i en Tid, hvor Udviklingen ganske er ændret, saaledes at Museerne, for at tiltrække Publikum og for at kunne virke efter deres Bestemmelse, maa specialisere sig. Derfor maa Fremtidens Opgave, saaledes som det siden skal antydes, blive den, af de spredte Samlinger at skabe en Helhed, fremfor Opdyrkelse af nye Felter.

Men som Forholdene laa, var det en Lykke for Samlingerne at faa en Inspektør, der ikke var Specialist paa et enkelt Omraade. I første Række skulde Inspektøren varetage de administrative Sider af Museernes Ledelse. Det er da ogsaa betegnende, at han i Prøveaaret kaldte sig „Sekretær“. Han skulde efter Museumsbestyrelsens Ordre ekspedere Breve vedrørende Museumsanliggender og varetage Regnskabet, dog havde han ikke Bemyndigelse til at gøre Indkøb. Først i 1909 gik man saa vidt, at han paa egen Haand maatte købe, for saa vidt hvert Indkøb ikke oversteg 20 Kr.,⁴ og i Aarenes Løb er dette ændret saaledes, at Bestyrelsen kun træffer Beslutning om Erhvervelse af særlig værdifulde Genstande.

Borgmester Dithmer tog ofte Initiativet til de Arbejder, som skulde sættes i Gang, men efterhaanden som Inspektøren kom ind i Museets Drift, gled ogsaa dette over til ham. Ikke blot udarbejdede han Budgetforslag, men ogsaa Forslag til Omordninger i Stiftsmuseet, ligesom Ordningen af baade Folkemuseet og H. C. Andersens Hus helt blev foretaget efter hans Planer. Det er et karakteristisk Vidnesbyrd om den Omhu, hvormed Forslagene blev motiverede, at vistnok ingen af de Indstillinger, som Chr. M. K. Petersen har afgivet, er blevet underkendt af Bestyrelsen.

Om Chr. M. K. Petersens Arbejde gælder iøvrigt, at der blev gennemført en bedre Form for Protokollering med omhyggeligere Protokolltilførsel af Genstandene og Nummerering af alle de indkomne Genstande. Ligeledes blev Etiketteringen meget mere gennemført; det har været Inspektørens Princip, at Museerne først og fremmest skulde virke belærende. Ved Omtalen af de enkelte Museers Historie, vil man se, hvorledes de er bleven præget af Chr. M. K. Petersen.

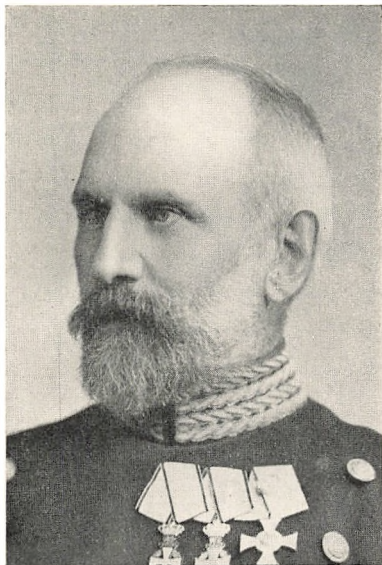
Det blev sagt, at Inspektørstillingen paa et tidligt Tidspunkt burde være omdannet til en fuld Embedsstilling. Det skete ikke, skønt Arbejdet voksede og blev mere og mere uoverkommeligt. Det var først, da Konsul P. A. Kruuse blev Formand, at det lykkedes at faa Personaleforholdene forbedrede.

Konsul Kruuse gjorde opmærksom paa Ønskeligheden af at faa ansat en Assistent, der kunde aflaste Inspektøren i noget af Arbejdet. Byraadet approberede Forslaget, og i 1931 opsløges Stillingen for en cand. mag. med Historie som Hovedfag. Den blev besat med cand. mag. Svend Larsen, som ansattes fra 1. Maj 1931. Oprindeligt var Stillingen honorarlønnet, men da den viste sig fuldt paakrævet, og det Arbejde, den medførte, var af en saadan Art, at det ikke altid kunde begrænses til den normale Arbejdstid, blev den i 1934 omdannet til en fast Stilling.

1. FYENS STIFTSMUSEUM 1906—1935

I en lang Aarrække havde Kustode Pindstofte været Museets eneste Tjenestemand, og det kunde derfor ikke være andet, end at han, ogsaa efter Inspektørens Ansættelse, optraadte mere raadelysten, end hans Stilling berettigede ham til, og at der nu og da kom Skærmydsler mellem ham og Bestyrelsen. Trods det fungerede han indtil han i 1924 blev 70 Aar og maatte søge sin Afsked. Hans Stilling blev søgt af ikke mindre end 282 og blandt dem valgte man Snedker, Brandmand P. Jørgensen. Foruden at føre Tilsyn med, at Museets Opsyn og Rengøring bliver udført tilfredsstillende, har han i de sidste Aar gjort et særdeles dygtigt Arbejde som Konservator for Oldsagssamlingen.

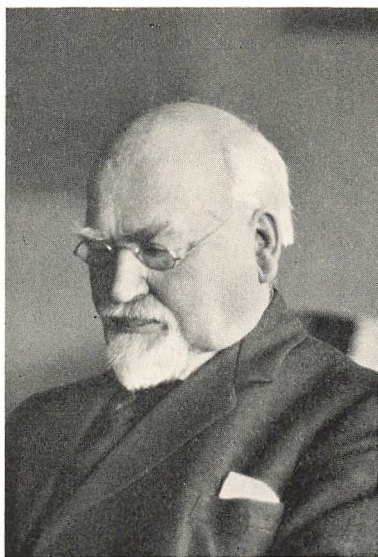
Gamle Konservator Hieronymus, der ligesom Pindstofte var en Arv fra Lotzes Tid, trak sig tilbage fra sin Stilling i 1920. Han var da 87 Aar og mæt af Dage. Stillingen blev ikke opslaaet som Konservatorstilling; efter Inspektørens Henstilling ansatte man en Opsynsmand, som skulde tilse Samlingerne paa 2. Sal, og som lønmæssigt var ligestillet med Opsynsmanden paa 1. Sal.



L. Dillmer



Chr. M. K. Petersen



Chr. Mikkelsen



L. Chr. Petersen

For de økonomiske Forhold i denne Periode er det særlig bemærkelsesværdigt, at Kommunens Bidrag til Samlingernes Drift stiger i en overordentlig høj Grad, men i nogen Grad falder Stigningen sammen med Krigstiden og de følgende Aars højere Prisniveau. Disse Stigninger motiverede ogsaa Ansøgningerne om Forhøjelse af Statstilskudet. Fra 1906 til 1920 var Statens Tilskud til Kunstsamlingerne 3000 Kr. aarlig, 1921-25 5000 Kr., 1926 4500 Kr., 1927-31 4000 Kr., og derefter 3600 Kr. Tilskudet til den historiske og forhistoriske Samling var indtil 1926 1000 Kr. I 1926 blev det nedsat til 900 Kr., men igen forhøjet til 1000 Kr. fra 1927-31, hvorefter det atter er 900 Kr. Det samlede aarlige Tilskud fra Odense og Assens Amter var 1906-19 150 Kr., 1920-25 225 Kr., 1926 210 Kr. og fra 1927 195 Kr. Entréindtægten varierede en Del. Indtægten for de enkelte Aar er opført i Noterne; her skal blot nævnes et Par Tal. I 1906 udgjorde den 161,50 Kr., 1912 279,80 Kr., 1916 420,30 Kr., 1919 706,73 Kr., 1925 984,44 Kr., det højeste der hidtil er opnaaet. Siden har Entréindtægten været nedadgaaende; i 1932 var den paa 489,19 Kr.

Af Udgifterne, som Kommunen har afholdt, skal enkelte Poster eksempelvis nævnes. Skatter og Assurance beløb sig i 1906 til 776,90 Kr., i 1917 var de oppe paa 1093,52 Kr. og i 1922 paa 2254,29 Kr., men 1926 faldt de til 1182,05 Kr. og har siden holdt sig omkring dette Beløb. Bygningernes Vedligeholdelse kostede 1906 208,90 Kr., 1919 1215,38 Kr., 1926 6480,59 Kr. og 1932 2068,28 Kr., men Svingningerne paa denne Konto er selvfølgelig i høj Grad bestemt af de større eller mindre Arbejder, der til de forskellige Tider er iværksat. Derimod viser Prisniveauets Forandringer sig tydeligt paa Brændselskontoen. Medens man i 1906 kun brugte for 583,58 Kr. Brændsel, brugte man 1913 for 1006,13 Kr., 1918 for 2918,87 Kr. og 1932 for 1206,26 Kr. Ogsaa de andre Konti viser naturligvis Stigninger; saaledes var Beløbet til Rengøring i 1906 237 Kr., 1924 var man naaet op paa 435,65 Kr. og 1932 807,31 Kr.

Naar samtlige Udgiftsposter lægges sammen, giver det altsaa et ikke ubetydeligt Beløb, som Kommunen aarligt har udredet. 1906 var Kommunens Bidrag 5017,36 Kr., 1916-17 7229,49 Kr.,

1917-18 9229,12 Kr., 1919-20 14390,19 Kr., 1926-27 23360,52 Kr.
og 1932-33 34078,93 Kr.

Ved disse Tilskud er der sikret Museet en Stilling, som mulig-
gør en rolig Udvikling.

I denne Periode blev der ikke foretaget Udvidelser af Byg-
ningen. Bortset fra de nødvendige Reparationer var den væ-
sentligste Udgift den til et nyt Varmeapparat, en Hjælpekalori-
fere, der blev lagt ude i den bagerste Del af Bygningen, og
som kostede 2350 Kr., hvoraf Fyens Stifts Sparekasse gav de
1000 Kr.⁵ Det viste sig imidlertid, at trods dette Apparat lykke-
des det ikke at skaffe tilfredsstillende Varme i Museets Loka-
ler. Princippet var, at den varme Luft fra de to Varmeappa-
rater skulde kunne fordele sig i Museet gennem Ventil-
er; men Forhaabningerne blev gjort til Skamme, og Varmeværket har
i Aarenes Løb været en Kilde til stadige Ærgrelser, baade paa
Grund af den ringe Varme det præsterede og de stadige Re-
parationer, det krævede. Derfor blev der i 1934 af Museumsud-
valget rettet en Henvendelse til Bygningsudvalget om at over-
veje Muligheden af at skaffe Museet en forbedret Opvarm-
ning,⁶ men denne Sag har endnu ikke fundet sin Afgørelse.

For at skabe bedre Orden i Samlingerne blev der foretaget
forskellige Forbedringer af Lokalerne, dels i Oldsagssamlingen
og dels i Kælderen, hvor den etnografiske Samling fik sin
Plads, saaledes som det siden skal omtales.

Museumsbygningen havde paa en vis Maade været beskyttet
saalænge Kustoden boede i Kælderlejligheden; men efter hans
Fraflytning var den ganske let tilgængelig for Indbrud, og
navnlig den Metalværdi, som fandtes i Møntsamlingen, kunde
nok friste en dristig Tyv. Derfor indstillede Bestyrelsen i 1909,⁷
at der for Kældervinduerne blev anbragt Jernstænger, og at der
til Beskyttelse af Møntsamlingen blev installeret et Alarm-
ringsapparat, som kunde gøre Alarm baade hos Kustoden og
paa Politistationen. Byraadet bevilgede 760 Kr. til Dækning af
Udgifterne,⁸ og der blev foretaget en omfattende Sikring af
Samlingen, saaledes at man hverken gennem Vinduer eller
Døre kunde skaffe sig Adgang til Møntsamlingen, naar Alarm-

apparatet var sat i Funktion. Det kom i Aarenes Løb til at volde Politiet megen Ulejlighed, idet det var saa fintmærkende, at selv Forandringer i Luftens Temperatur kunde fremkalde falske Alarmeringer; i 1933 blev der imidlertid foretaget saadanne Forandringer, at denne Ulempe saa godt som ganske er fjernet.

Til yderligere Sikring blev der sluttet Kontrakt med Odense Nattevagt, som paatog sig Tilsyn med Museet flere Gange i Natens Løb. Og denne Foranstaltning kom ud for en Ildprøve. En Majnat i 1915, da Nattevagten foretog sin Runde, bemærkede han ude fra Gaden, at en Mand havde skaffet sig Adgang til Museet gennem en Rude i Tilbygningens Østside. Vagten gjorde Anskrig, og et Øjeblik efter dukkede Tyven op, men bevæbnet med Revolver. Han kom ud ad Vinduet ved Siden af og saarede Nattevagten med Revolverskud, hvorefter han flygtede, uden at det lykkedes at paagribe ham. Man gættede paa, at de Gibsafstøbninger af Guldhornene, der fandtes i Oldsags-samlingen, havde lokket ham, men Tyveriet blev aldrig opklaret. Det tjente imidlertid til at bekræfte Rigtigheden af de trufne Sikkerhedsforanstaltninger, der iøvrigt blev udvidet yderligere, idet Vinduerne i Kælder- og Stueetage blev forsynede med Jernstænger og Kælderdørene spærret med Gitterdøre.



De mange Stridigheder, der var ført mellem Sophus Müller og Museet i Odense, løjede af i denne Periode; Provinsmuseet var faldet til Føje; de Aftaler, der var truffet om Betingelserne for Statstilskudet, blev nøje overholdt, og Sophus Müller fandt ikke Anledning til Klage. Han kom hvert Aar paa Inspektionsbesøg i Sommermaanederne, gennemgik Nyerhvervelserne og udtog, hvad han fandt var velegnet for Nationalmuseet. Men det er forkert at tro, at der blandt Provinsmuseerne herskede idel Tilfredshed.

Protesten udgik denne Gang fra Randers Museum, som havde haft nogle Skærmydsler med Müller. I Februar 1912 rundsendte dette Museum derfor en Skrivelse til de statsunder-

støttede Provinsmuseer. Der blev gjort opmærksom paa det uheldige i Ordningen af 1887. Siden den Tid var der foregaaet en stærk Udvikling i Museumsvæsenet her i Landet, og man fandt, at der var noget nedslaaende i, at Nationalmuseets Direktør havde Ret til aarlig at udtage og overføre til København de sjældneste og bedste Ting blandt Provinsmuseernes Erhvervelser, og i Tilfælde af Tvist gøre Nationalmuseet til Dommer i sin egen Sag. Reglen burde være den, at Tingene saavidt muligt burde forblive i den Egn af Landet, hvor den historisk hører hjemme, og ingen Genstand skulde for Fremtiden kunne overgaa fra en Provinssamling til Nationalmuseet uden Samtykke af den samlede Bestyrelse for Samlingen, og kun mod et Vederlag, der svarede til Genstandenes virkelige Værdi. Ja, saavidt gik man, at man krævede, at Danefæ skulde de offentlige Samlinger i Provinsen have Lov at modtage og opbevare paa Statens Vegne. Ogsaa selve Tilsynet ønskedes ændret, saaledes at dette for den historiske Tids Vedkommende skulde overgaa til Direktøren for Nationalmuseets 2. Afdeling. Det fjerde Krav gik ud paa, at det skulde undersøges, eventuelt gennem en Kommission af Sagkyndige, om der i Nationalmuseet beroede Dubletter af de forskellige Museumsgenstande, som uden Krænkelse af noget videnskabeligt eller andet berettiget Hensyn kunde fordeles blandt Landets Museer og Skoler, og endelig, om Nationalmuseet ejede Genstande, der rettelig burde tilbageføres til den Egn, hvor de historisk hører hjemme.^o

Disse Krav var saa vidtgaaende, at de nærmede sig det ubesindige, selv om man kan sympatisere med dette Forsøg paa i stærkere Grad at hævde Landsdelenes Ret til deres historiske Minder. Det lykkedes ikke at samle de andre Museer om Kravene. Navnlig Aarhus Museum var afvisende. Allerede ved tidligere Lejligheder havde det stillet sig paa Nationalmuseets Side, og i sin Svarskrivelse til Randers Museum udtalte det, at det i Bestemmelserne af 1887 saa en Betyggelse for Fremtiden og maatte anse det for urigtigt og ikke udførligt at ændre dette Forhold. Aarhus Museet mente endvidere, at der i Danmark kun er Plads for et videnskabeligt Museum, og at Retten til at

udtage enkelte Ting ikke burde fratages Nationalmuseet. Saa vidt strakte det sig, at det tilføjede „særlig da denne Ret altid er benyttet med den *største* Hensyntagen“. ¹⁰ Udfør den Bemærkning er der i den Kopi, som blev sendt til Fyens Stiftsmuseum sat et Udraabstegn, og det giver et Vink om dette Museums Mening om den Sag. I sin Svarskrivelse til Randers Museum udtalte Odense Museet, at det sympatiserede med den udtalte Tendens, men for Tiden fandt Betænkelighed ved at tiltræde Skrivelsen, der var tænkt sendt til Kirke- og Undervisningsministeriet.

Mellem Sophus Müller og Aarhus Museum blev det drøftet, hvorledes man skulde stille sig til Randers Museet, og som i gamle Dage enedes man om, at Nationalmuseet skulde sammenkalde Provinsmuseernes Bestyrelser til et Fællesmøde i København. Mødet fandt Sted 3. Maj, og som Repræsentanter for Fyens Stiftsmuseum blev sendt Apoteker Neergaard, Bygningsinspektør J. Vilh. Petersen og Frk. Kathrine Jensen. Mødet forløb uden aabenlys Strid. Først gav Konsul F. Ollendorff paa Aarhus Museums Vegne en Oversigt over Provinsmuseernes Stilling og fastholdt Bestemmelserne af 1887 som Grundlag for Forholdet mellem Nationalmuseet og Provinsmuseerne. Paa den anden Side forsvarede Toldinspektør Jørgensen og Amtsforvalter Wilde fra Randers deres Museums Cirkulære, men de fandt ikke afgjort Tilslutning hos noget andet Museum. ¹¹

Det er ganske interessant at se den Samling Artikler i „Aarbøger for nordisk Oldkyndighed“ 1912, som blev Frugten af denne Forhandling. I et Par mindre Artikler gav Bestyrelsesmedlemmerne fra Museerne i Aarhus og Rønne Udtryk for deres Opfattelse af Sagen, men vægtigst er dog de to Nationalmuseumsdirektørers Indlæg. Dr. phil. M. Mackeprang antydede de lokale Museers Opgaver. „Deres Samlinger skal være som en god, folkelig Bog, der giver de Besøgende et Indblik i, hvorledes dansk Kultur har artet sig til de forskellige Tider i de forskellige Dele af vort Land“, og de skal løse Opgaven ved at samle lokalhistoriske Genstande, der kan oplyse den materielle Kultur; de skal samle paa Minder om deres Bys Kultur, Dragter, Billeder o. s. v., og Hovedvægten skal lægges paa de to sid-

ste Aarhundreder, og Princippet for Fordelingen af Genstande fra ældre Tid skal være den, at de nye Former skal være i Nationalmuseet, de almenkendte i Provinsmuseerne.

Men om de historiske Samlinger havde der sjælden eller aldrig været Strid; det var om de forhistoriske Samlinger, der kunde diskuteres. Sophus Müllers Indlæg var myndigt. I en fortræffelig Form og et besnærende Sprog samlede han endnu en Gang sit Syn paa Ordningen af Forholdet mellem Provinsmuseerne og Nationalmuseet, og der er megen Kløgt og megen Satire i hans Tale. Den viser, hvor overbevist han var om Rigthigheden af sin Museumspolitik, hvis Linie han ubrydeligt havde fastholdt siden 1887. Først gik han løs paa Forholdet mellem Stedet og Oldsagerne og viste, at Oldsagerne naturligvis ikke kan blive paa det Sted, hvor de findes; men de kan ikke engang altid blive i den Egn, hvorfra de er. Naar man af Hensyn til Befolkningen krævede, at Oldsagerne skulde blive i Nærheden af Findestedet, var det forstaaeligt, men denne Følelse maatte ikke faa en unaturlig Højde, og han paastod, at Befolkningen ikke havde særlig stærk Følelse for Egnens Oldsager. Endelig var det vanskeligt at fastslaa Grænsen for en „Egn“. Med andre Ord: Al Tale om Hjemstavnsbaand for Oldsagerne maa ophøre.

Over alt dette staar Nationalmuseet, som ikke repræsenterer en enkelt Egn, men hele Landet. „Svarende til Hjemstavns læren om, at alt skal forblive paa Stedet, kunde der, og med langt større Ret, fremføres en Landslære om, at intet maatte forblive i Hjemeie, intet unddrages det nationale Fælleseie, intet gjøres utilgængeligt ved at ligge ude paa mange vidtspredte Steder.“ I smigrende Ord talte Müller om det gode Forhold, der havde bestaaet mellem de gamle Provinsmuseer og Nationalmuseet, hvorledes der var arbejdet ud fra Tesen „enhver sit“, og hvorledes de næsten havde dannet Led af Hovedmuseet anbragt i Landet, og han vendte sig mod de Museer, der vilde ud af Fællesskabet, og hvis Valgsprog var: „Alt for Kredsen eller Landsdelen, intet for Landet.“ Hans sidste Argument mod de oprørske Tendenser var det videnskabelige Krav, som alene Nationalmuseet kunde opfylde.

Beundringsværdigt er det, at Sophus Müller i den Grad kunde fastholde sin Centralisationspolitik; det er blot ejendommeligt, at han i saa høj Grad kunde undervurdere den mere eller mindre latente Spænding mellem Nationalmuseet og Provinsmuseerne, der vel kunde dæmpes, men ikke kvæles, og som viser, at Tilstanden ikke var tilfredsstillende, og at Samarbejdet ikke hvilede paa et helt sundt Grundlag.

Det lykkedes imidlertid i 1915 at faa Rigsdagens Sanktion af nye Regler for Statstilskudet til de arkæologisk-historiske Provinsmuseer; ogsaa disse er i nøje Overensstemmelse med Müllers Politik og tilpassede dels efter de gjorte Erfaringer, dels m. H. t. den voldsomme Vækst af Museernes Tal, som vort Aarhundrede har været Vidne til. Disse Regler er stadig gyldige.

Reglerne gaar ud paa følgende: Der kan opnaas Tilskud til arkæologisk-historiske Provinsmuseer. Det nye Museum maa have et naturligt og tilstrækkeligt omfattende Opland, der ikke naturligere hører under et allerede bestaaende Museum; Oplandet skal derfor omfatte et Amt, visse Herreder, en Ø, og dets Omfang skal være angivet i Vedtægten. Bestyrelsen maa højst have 7 Medlemmer, hvoraf Byraad og Amsraad kan vælge 2. Statstilskudet gives kun Museer, der har sikret sig et passende Lokale, og Lokalet maa være sikret for 10 Aar. For at opnaa Statstilskud, der for nye Museer i Fremtiden ikke kan ventes at overskride 500 Kr., maa Museet have en sikker aarlig Indtægt af mindst 500 Kr. Aarstilskud kan først faas, naar Museet har faaet et vist Omfang. Samlingen stilles under Nationalmuseets Tilsyn efter samme Regler som fastsat i Betingelserne fra 1887. Bestyrelsen skal søge Vejledning hos Nationalmuseet, og Midlerne anvendes til Indkøb m. m. Hvad der bliver til Rest af det aarlige Tilskud kan anvendes til Udgravninger. „Det skal alene tilkomme Nationalmuseet at fatte Bestemmelser om og at lede enhver for Provinsmuseer foretagen Udgravning ligesom at afgøre, hvor de fremdragne Fund rettest vil være at opbevare.“ Hvis Enighed ikke kan opnaas, skal Sagen forelægges Ministeriet til Afgørelse — tidligere havde Nationalmuseets Direktør Afgørelsen. Helt ny er Bestemmelsen om, at hvis et Provinsmuseum, idet det frasiger sig Tilskudet,

ønsker sig fritaget for Nationalmuseets Tilsyn, har det at stille til Disposition til Fordeling mellem andre Provinsmuseer de Genstande, der efterhaanden er indkøbt for Statstilskudet, eller et Antal Genstande, hvis Værdi svarer til det samlede, udbetalte Statstilskud. De sidste Paragraffer fastsætter, at der skal sendes Indberetninger til Nationalmuseet, og at Vedtægterne skal approberes af Ministeriet.

Endnu engang var det lykkedes at besværg Stormen, og i 1921 meddelte Sophus Müller, at han nu vilde trække sig tilbage. I en Menneskealder havde han haft den afgørende Indflydelse paa dansk Museumsvæsen. Ingen kan drage hans gode Vilje i Tvivl, ingen kan undlade at beundre den Myndighed og Fasthed, hvormed han havde forvaltet sit Embede. I en Tid, hvor Provinsmuseerne var i deres Vorden, hvor der ikke var nogen Kontinuitet i deres Ledelse, ingen sikker økonomisk Basis for deres Eksistens, var den forstaaelig; og han var jo Nationalmuseets første Embedsmand. Men man kan tvivle om, at hans Politik i det lange Løb vilde blive gennemførlig, og man kan spørge, om ikke netop Oprettelsen af de mange, mange Museer, som bliver en Vanskelighed i vort Museumsvæsen, i nogen Grad kunde være hæmmet, hvis Sophus Müller i Tide havde slaaet ind paa en Decentralisation, saaledes at de store, gamle Museer var blevet mere arbejdsdygtige og et virkeligt Samvirke mellem Provinsmuseet og Befolkningen paa den ene Side og Provinsmuseer og Nationalmuseet paa den anden Side var bragt i Stand. Paa den her tegnede Baggrund virker det lidt ejendommeligt at læse de Ord, hvormed han tog Afsked med Provinsmuseerne. Han takker for udvist Velvilje og Tillid. „Af stor Betydning har det været for det hele Samarbejde. Ved Oprettelsen af dette var det den ledende Tanke, at alle de beslægtede Museer med Nationalmuseet som Midtpunkt skulde danne en Enhed til Fremme af de fælles Interesser. Og en vidtrækkende Betydning har Provinsmuseernes kraftige og fortsatte Arbejde haft for Løsningen af de mange indbyrdes beslægtede Opgaver. Der har været et virkeligt, rigt Samarbejde til Fremme baade af Provinsmuseernes og af Nationalmuseets Anliggender.“¹²

Det vil erindres, at Sophus Müller i 1886 havde haft Planer om Dannelsen af en Museumsforening, men at Tanken ikke blev realiseret den Gang. Det skete først ad Omveje mange Aar senere. I 1909 stiftedes „Dansk historisk Fællesforening“, som havde til Formaal at skabe et Samvirke mellem de danske Foreninger og Institutioner (Arkiver, Museer, Biblioteker o. lign.), der virker i historisk, historisk-topografisk, arkæologisk eller folkloristisk Retning. Den første Bestyrelse bestod bl. a. af Camillus Nyrop, Dr. phil. Knud Fabricius og Dr. phil. M. Mackeprang. Efter Foreningens Anlæg kom de historiske Amtssamfund til at spille den dominerende Rolle, men eftersom Museernes Antal voksede, og de meldte sig ind i Foreningen, blev deres Mæle kraftigere. Derfor vedtog man i 1918 en Organisation af Fællesforeningen i Sektioner, saaledes at der bl. a. dannedes en Museumssektion. Ogsaa Fyens Stiftsmuseum blev Medlem af Fællesforeningen, og det skønnedes, at denne Forening vilde kunne faa Betydning for Samarbejdet mellem Museerne.

En Hindring for Udviklingen blev nogle Planer, som i 1927 fremkom fra nogle Provinsmuseer, der indbød til et Møde i Horsens med det Formaal at danne en ny Museumsforening udenom Nationalmuseet, der havde en væsentlig Indflydelse paa Fællesforeningens Museumssektion. Planen blev imidlertid lykkeligt omgaaet ved, at Nationalmuseet indbød 46 af Landets Museer til et Møde i København for at drøfte Stillingen. Her traadte de gamle Delingslinjer op, som vi før har skelnet. Nogle hævdede, at den paatænkte Museumsforening skulde være en Forening af baade Nationalmuseet og Provinsmuseerne, andre at det skulde være en Forening uden Nationalmuseets Deltagelse. Chr. M. K. Petersen, der repræsenterede Fyens Stiftsmuseum, støttede den første Tanke og fulgte saaledes den Tradition, der havde hersket i dette Museums Politik siden Lotzes Tid. Dette Forslag blev det sejrende. Man fandt ligeledes en Form for Samvirke med Dansk historisk Fællesforening, idet Museumsforeningens Medlemmer ogsaa er Medlemmer af Fællesforeningen, og Museumsforeningens Formand er selvskreven Medlem af Fællesforeningens Bestyrelse.¹³

I Museumsforeningen blev det tilstræbt at skaffe Museerne Adgang til sagkyndig Assistance. Man drøftede Spørgsmaalet paa Mødet i København i November 1929 og indgav et Andragende til Undervisningsministeriet om en fast aarlig Bevilling paa 6500 Kr. til Honorar og Godtgørelse for en Museumskonsulent. I Motiveringen blev der gjort opmærksom paa, at de Mænd, der i Provinsen udfører Museumsarbejde, gør det som Bibeskæftigelse, og „De Samlinger, der betros til deres Om-sorg, spænder i Reglen over alle Tider, fra Stenalderen til Nu-tiden, og for blot at passe de daglige Forretninger fyldest-gørende skal Museumsmanden ikke blot være fortrolig med sin Egn og sin Bys Historie, men ogsaa have Kendskab til for-historisk og historisk Arkæologi, Kunsthistorie, Stilarter, Fol-kløse, Museumsteknik, Konserveringsteknik, Antikvitetspriser og Forfalskninger“. Nationalmuseet kan ikke yde tilstrækkelig Hjælp paa disse Omraader; for at man kan faa tilstrækkelig Hjælp, bør der ansættes Museumskonsulenter. Der bør være to Konsulenter, den ene med særlig Kendskab til forhistorisk Arkæologi, den anden til historisk Arkæologi, men da det vil være vanskeligt at faa begge Poster besat, foreslaas det først at be-sætte den sidstnævnte. Konsulenten skulde om Sommeren staa til Raadighed for Provinsmuseerne, om Vinteren for National-museet. I dette Andragende blev det ogsaa foreslaaet, at der skulde ydes en Sum til Kursus for Museumsledere.¹⁴ Det lykke-des imidlertid ikke at faa Planen realiseret, og paa Mødet i København 1931 omformedes Andragendet saaledes, at de 6500 Kr., som man ønskede at faa, skulde anvendes til sagkyn-dig Assistance fra Nationalmuseet, men heller ikke dette er gennemført.

Ved Siden af dette er andre Opgaver taget op; man har drøf-tet Museernes økonomiske Forhold, Forholdet mellem Skoler og Museer og de Vanskeligheder, som fremkaldes af den sta-dige Nyoprettelse af Museer, og disse faste Møder mellem Lan-dets Museumsfolk har utvivlsomt deres store Betydning, men for de gamle Stiftsmuseer har Foreningen ikke været ganske tilfredsstillende. De har stærkere arkæologiske Interesser, men talmæssigt vejer de ikke meget overfor de mange „Folke-

museer" i Foreningen. For Odense Museet har Chr. M. K. Petersen lagt Vægt paa, at Udgravningsspørgsmaalet fik en tilfredsstillende Løsning, f. Eks. ved at de paatænkte Rejsekonsulenter skulde yde Bistand ved Udgravninger, men ved Nationalmuseets Velvilje er der Mulighed for, at Sagen faar en tilfredsstillende Løsning uden Foreningens Hjælp.

Vi vender os atter til Spørgsmaalet om Forholdet mellem Nationalmuseet og Fyens Stiftsmuseum og ser, hvorledes det har formet sig i det sidste Tiaar.

Efter Sophus Müllers Afgang blev Tilsynet lagt om, og bevidst eller ubevidst skete det i Overensstemmelse med Randers Museets Ønske. Inspektør Carl Neergaard skulde føre Tilsyn med Samlingerne fra forhistorisk Tid, Inspektør Chr. Axel Jensen med Erhvervelserne fra historisk Tid, og saaledes at de paagældende skulde skiftes til at komme hvert andet Aar.¹⁵ Efter Carl Neergaards Afgang som Inspektør i 1933 blev Tilsynet overdraget den nye Leder af Nationalmuseets 1. Afdeling, Dr. phil. Johs. Brøndsted, og dermed tør det forventes, at en Politik diametralt modsat Sophus Müllers er indledet for dansk Museumsvesen.

Det vil formentlig komme til at gælde Udgravningsspørgsmaalet. Tilstanden var efterhaanden bleven ganske uholdbar. Ganske vist blev der endnu sendt Fyens Stiftsmuseum Indberetninger om Fund, men Chr. M. K. Petersen sendte loyalt Meddelelsen videre til Nationalmuseet. Det skete saaledes bl. a. 1914, da der paa Hans Jensen Andersens Mark i Hemmerslev, Særslev Sogn, blev gjort Urnefund, det skete 1916, da der ved Langeskov St. blev funden Brandpletter, og samme Aar, da der blev gjort Skeletfund ved Aasum, 1924, da der blev funden en Jernaldergrav ved Ditlevsdal, og flere andre Tilfælde. Hver Gang maatte Stiftsmuseet meddele Finderen, at det ikke maatte grave, og Nationalmuseet kunde først foretage en nærmere Undersøgelse efter nogle Maaneders Forløb, og som Regel var det saaledes, at Stiftsmuseet overhovedet ikke fik Meddelelse om, hvornaar Nationalmuseet gravede paa Fyen, endmindre Indbydelse til at deltage i Gravningen eller i hvert Fald overvære den.

Hos Befolkningen skabte det selvfølgelig Følelsen af, at Indberetning om Fund til Stiftsmuseet var lidet nyttig, og det var saa meget mindre tilfredsstillende, som den fik det Indtryk, at Fundet under alle Omstændigheder vilde gaa til Nationalmuseet, hvor Befolkningen aldrig fik Lejlighed til at se de Ting, der er fundet i fyensk Jord. Det er ganske indlysende, at dette Forhold i allerhøjeste Grad maatte bidrage til at sløve den arkæologiske Interesse og skære Baandet over mellem den fyenske Befolkning og Museet.

Odense Museet var ganske klar over det uheldige Forhold og forsøgte derfor en anden Udvej. Ved Inspektør Neergaards første Inspektionsbesøg havde man paa Oldsagskontoen opsparet en ret betydelig Sum Penge. Neergaard havde for Nationalmuseet foretaget en Undersøgelse af en Broncealdersboplads ved Voldtofte, og denne Undersøgelse var ikke udstrakt til hele det Areal, der kunde være Tale om. Derfor foreslog Chr. M. K. Petersen, at Neergaard for Stiftsmuseets Regning skulde foretage en ny Undersøgelse, hvis Udbytte skulde tilfalde Stiftsmuseet. Der blev stillet ca. 600 Kr. til Raadighed, og Undersøgelsen blev foretaget i Oktober 1921. Paa den Maade opnaaede Museet nok at faa sin Samling forøget med et Materiale, der i alle Tilfælde var bedre end Købet af løsslupne Flintøkser og Pilespidser, men skønt Gravningen skete for Stiftsmuseets Regning, blev den udført af Nationalmuseet, og saaledes kunde den ikke tjene til at hæve Stiftsmuseets Prestige i Befolkningen.

Ikke desto mindre blev det samme Forsøg gjort endnu engang. I 1929 blev der af en Mand i Sdr. Næraa Sogn anmodet om Undersøgelse af en Langdysse paa hans Mark. Da Gaardejeren bestemt ønskede, at det, der fandtes, skulde anbringes i Stiftsmuseet og ikke i København, foreslog Chr. M. K. Petersen, at Nationalmuseet skulde grave for Stiftsmuseets Regning og saaledes, at de fundne Sager gik til Stiftsmuseet.¹⁶ Naar Chr. M. K. Petersen stillede dette Forslag paany, var det af rent videnskabelige Hensyn ud fra Ønsket om, at intet skulde ødelægges, men det er paa den anden Side forklarligt, at Nationalmuseet var uvillig; selv om det fik Lejlighed til at gøre sig be-

kendt med Fundforholdene, maatte det dog være interesseret i selv at faa de Sager, der fandtes. Derfor foreslog det, at Udgravningen iværksattes under Forbehold af, at det senere blev afgjort, hvor det eventuelle Fund skulde opbevares.¹⁷ Ved sin Forelæggelse af Sagen bemærkede Chr. M. K. Petersen, at „den har særlig og principiel Interesse, da der paa Fyen synes at være en voksende Utilbøjelighed til at anmelde Oldsagsfund til Stiftsmuseet, fordi Stiftsmuseet overlader Udgravningen til Nationalmuseet med det Resultat, at dette beholder de fundne Oldsager“.¹⁸

Saaledes var Resultatet blevet efter mange Aars „frugtbar“ Samvirken mellem Stiftsmuseet og Nationalmuseet — for Stiftsmuseets Vedkommende. Men hvad havde Nationalmuseet vundet? Saare lidt. Den arkæologiske Interesse var ganske vist i stærk Vækst paa Fyen, men det var nok saa meget Resultatet af en Privatmands ihærdige Arbejde.

Vi skal atter til at se paa Forholdet mellem den private Samler og Stiftsmuseet. Det vil huskes, hvorledes Hans Rasmussen og Lotze havde staaet overfor hinanden, hvorledes Hans Rasmussen var gaaet udenom det fyenske Museum og havde søgt Forbindelse med Museet i København, og hvorledes Lotze var faret voldsomt ud mod Hans Rasmussen i den Anledning. Nu var Billedet et andet. Nu var Stiftsmuseet den lille.

Svaneapotekets Indehaver, Apoteker Christen Mikkelsen, havde været Fyens Stiftsmuseum en god Mand i det her behandlede Tidsrum. Foruden sine før omtalte Møntinteresser havde han haft en endnu større Kærlighed til Arkæologi. Han var Samleren, der hellere købte Oldsager end selv gravede dem frem, men han købte med Kyndighed Elitestykker og samlede Fund fra Jylland og Fyen; han indlemmede dem i sin Privatsamling, der efterhaanden voksede til et betydeligt Omfang, og en skønne Dag skænkede han dem til sin Bys Museum, saaledes som det nedenfor skal omtales.

Hans Søn, Apoteker Poul Helweg Mikkelsen, fik hans arkæologiske Interesser i Arv, men først efter Faderens Død kom den til fuld Udfoldelse. I Modsætning til Faderen gik hans Lyst mere i Retning af at foretage Udgravninger end i Retning af at

samle. Som Privatmand var han fri for de Baand, der bandt Museet. Velsitueret, som han var, kunde han ofre det fornødne til at opnaa et godt Resultat; han var tillige i Besiddelse af en sjælden Energi og megen Omhu. Helweg Mikkelsen begyndte først at grave ude paa Langø, og opnaaede et særdeles smukt Resultat. Han søgte Forbindelse med Nationalmuseet, ligesom Hans Rasmussen havde gjort det; og det viste sig tilmed, at Befolkningen havde Interesse for Apoteker Mikkelsens Arbejde, der bar Frugter, som vakte Opmærksomhed. Stiftsmuseet var kommen ud for en ny og haard Konkurrence. Men en skønne Dag begyndte Apotekeren ogsaa at lade sin Bys Museum nyde godt af sit Arbejde; som en første Grøde kan nævnes det smukke Fund fra en Folkevandringsgravplads ved Nybølle, som han i 1929 skænkede Museet. Siden kom det pragtfulde Skrøbeshavefund, en Kvindegrav fra romersk Jernalder, som foruden Skelettet indeholdt et Drikkestel af Bronze bestaaende af Fad, Spand, Si og Øse, samt tre Lerkar og nogle Toiletgenstande: Sølvenaale og en af de smukkeste Benkamme, der kendes. Det er nu et af Stiftsmuseets allerskønneste Fund.

Ved at skænke Stiftsmuseet Fundene blev Befolkningen yderligere villig til at give Apoteker Mikkelsen Meddelelse om de Fund, de gjorde paa Markerne. Der var intet om, at Helweg Mikkelsen ikke maatte grave, intet om at Gravningens Resultat skulde gaa til Nationalmuseet, intet om at Gravningen maatte vente flere Maaneder. Der blev begyndt med det samme, og Folk vidste, at en skønne Dag kunde de faa Lejlighed til at se deres Ting opstillede i deres eget Museum.

Hertil kom, at Helweg Mikkelsen knyttede yderligere Forbindelse med Stiftsmuseet efter at der ved dette var ansat en Museumsassistent, som til enhver Tid var til Raadighed. Fra Juli 1933 indlededes et Samarbejde, som stadig er udvidet, og som Museet i allerhøjeste Grad maa være taknemmelig for. Den Omstændighed, at Museet atter er repræsenteret ved Arbejde i Marken og saaledes kommer i direkte Forbindelse med Befolkningen, turde ikke være uden Betydning ogsaa for den fremtidige Stilling. Frugten af dette Samarbejde er bleven en Forøgelse af Museets Samlinger i de sidste Aar, som baade

kvantitativt og kvalitativt er af overordentlig Værdi. Saaledes kan man nævne de smukke samlede Fund fra Espe, Nisted og Emmelev, der i 1934-35 er indgaaet i Museet, hvor Kustode Jørgensen med megen Dygtighed og Forstaaelse foretager Restaurationen. Der er al mulig Grund til paa dette Sted at takke Apoteker Mikkelsen for den Holdning, han i de sidste Aar har indtaget overfor Stiftsmuseet, og for det Bidrag han derved har givet til at hæve dets synkende Position. Men det skal understreges, at han fuldtud har taget Hensyn til de videnskabelige Krav, som Nationalmuseet kan gøre gældende. Fund, der er af kapital videnskabelig Værdi, som Emmelev Fundet fra 1934, hvor man for første Gang paa Fyen fandt to Enkeltgrave fra Stenalderen udstyret med smukt ornamenterede Lerkarsæt og fint forarbejdede Stridsøkser, overlod han beredvilligt til Nationalmuseet uden Vederlag for de store Udgifter, som Gravningen medførte. Netop i disse Dage er Skibet fra Vikingetiden fundet ved Kertinge Nor, efter al Sandsynlighed det første i Danmark. Apoteker Mikkelsen har sammen med Gaardejer Eriksen dannet et Interessentselskab, hvis Formaal er Stedets Fredning efter endt Undersøgelse, men Udgravningen vil formentlig ogsaa her komme til at foregaa ved Samarbejde mellem Apoteker Mikkelsen, Nationalmuseet og Stiftsmuseet, og det tør forventes, at Apoteker Mikkelsen vil overlade det eventuelle Fund til Nationalmuseet.

Saaledes har ogsaa dette Museum Grund til at være Apoteker Mikkelsen taknemmelig for mange og værdifulde Tjenester.

Det blev nævnet, at med Dr. phil. Johs. Brøndstedts Overtagelse af Administrationen af Nationalmuseets 1. Afdeling synes en ny Politik indledet fra Nationalmuseets Side. Allerede ved sit første Inspektionsbesøg i Juli 1933 gjorde Dr. Brøndsted rede for sine Planer og tilbød Etablering af Samarbejde mellem Nationalmuseet og Stiftsmuseet med Hensyn til Udgravninger. Paa Betingelse af, at Stiftsmuseet vilde lade Museumsassistenten deltage i nogle af Nationalmuseet ledede større Udgravninger, saaledes at han kunde blive tilstrækkelig uddannet i Udgravningsteknik og i Udarbejdelse af Fundberetninger, maatte Fyens Stiftsmuseum gerne faa overdraget Udgravnin-

ger paa Fyen med Ret til at indlemme det fundne i sine Samlinger, forsaavidt det ikke er Sager, som af videnskabelige Hensyn absolut burde have deres Plads i Nationalmuseet.¹⁹

I Overensstemmelse med denne Aftale har Museumsassistenten derefter deltaget i Nationalmuseets Gravninger ved Ginne-
rup i Thy 1933 under Professor Hatts Ledelse og ved Stenderup i Sønderjylland 1934 under Dr. phil. H. C. Broholms Ledelse.

Den paatænkte Nyordning er selvfølgelig kun gennemførlig ved Provinsmuseer, som har uddannede Folk, der udelukkende staar i Museets Tjeneste. Men det synes at kunne mulig-
gøre et mere frugtbart Samarbejde i Fremtiden, og en større Hensyntagen baade til Befolkningen og til det paagældende Museum. Ogsaa for Nationalmuseet maa det kunne faa Betydning, at Provinsmuseet kan varetage de mindre Undersøgelser, saaledes at det selv kan koncentrere Kræfterne om de store Opgaver.

Foruden de samlede Fund, som Apoteker Helweg Mikkelsen har udgravet og overladt Fyens Stiftsmuseum, og som utvivlsomt maa betegnes som de smukkeste Erhvervelser i denne Periode, fik Oldsagssamlingen store og værdifulde Forøgelse. Først og fremmest maa Apoteker Christen Mikkelsens store Gave omtales. Bedst er det at lade den gamle, kyndige Samler selv fortælle om sin Kærlighed til Danmarks Oldsager og sin Indsamling.

„Allerede i mine Drengaar interesserede jeg mig for gamle danske og fremmede Mønter og havde en lille Samling deraf. Oldsager begyndte jeg at samle paa, da jeg konditionerede som Medhjælper, dels paa Odense Løveapothek 1869-1872, dels paa Ringkjøbing Apothek — til 1874 — men dog først rigtig, efter at jeg i 1874 var bleven Apotheker i Mariager, i hvis Omegn der dengang ofte fremdroges Oldsager, som jeg gjerne gjorde mig Umage for at komme i Besiddelse af. Undertiden havde jeg ogsaa selv Leilighed til at foretage eller lede Udgravninger af Høie — hvilket forresten ofte bragte Skuffelser, idet der ingen Oldsager fandtes, men derimod Beviser for, at Gravkamrene tidligere havde været undersøgte.



Skrøbeshavefundet



Apotheker Chr. Mikkelsens Samling

Da jeg i Efteraaret 1883 solgte Mariager Apothek og reiste til Odense, hvor jeg i April 1884 overtog Svaneapotheket, havde jeg foruden en pæn lille Møntsamling ca. 350 Numre af Oldsager, deriblandt flere samlede Fund navnlig fra Bronzealderen.

Som Apotheker i Odense fortsatte jeg med at samle paa gamle Mønter og paa Oldsager og det med voxende Interesse og Iver. I Aarenes Løb har jeg foretaget en Mængde Reiser, kortere og længere, naar der var Udsigt til at kunne erhverve Oldsager. I Apotheket blev der ogsaa, navnlig for nogle Aar tilbage, jevnlig tilbudt Oldsager, som jeg i Reglen kjøbte. Desuden har jeg nogle Gange kjøbt mindre Samlinger saavel fra Øerne som fra Jylland (Oldsagerne fra Kolding Fjord, fra Nyborg Østerø, fra Aalund og fra Præstkjær har min Familie og jeg selv indsamlet; ligeledes endel af Sagerne fra Neverkjær). Til Ribe Museum har jeg et Par Gange afhændet større Partier, d. v. s. Samlinger, som jeg havde kjøbt og udtaget forskjellige Stykker af, og til Askov Høiskole samt til et Par Efterskoler har jeg skjænket mindre Samlinger, ligesom jeg jevnlig til Nationalmuseet har afgivet særlig sjældne Oldsager foruden de Samlinger, som dette Museum modtog af mig i 1907 og 1908 Engang imellem har jeg bortbyttet Oldsager.

I Løbet af de mange Aar voxede min Oldsagsamling betydeligt; jeg har flere Gange været nødt til at anskaffe nye Skabe og Montrer og at udarbejde nye Kataloger; men Ordningen havde vedblivende adskillige Mangler, der paa Grund af Pladsforholdene i mit Hjem ikke kunde blive afhjulpne dér. Imidlertid blev jeg ældre og maatte begynde at tænke paa en Ordning m. H. t. min Samlings Fremtid. Medens det forud var givet, at den eller Dele deraf ikke for nogen Pris maatte sælges til Udlandet eller paa Auktion, men skulde opbevares herhjemme i vort Fædreland, til hvis rige Minder ogsaa de høre, var det vanskeligere at faa endelig fastslaaet „hvor og hvorledes“. At sælge Samlingen til et Provinsmuseum el. lign. tiltalte mig ikke; jeg vilde helst, at den skulde gives bort, og det blev ogsaa den endelige Bestemmelse; men det gjaldt nu om at træffe en Ordning, hvorunder Samlingen maatte antages at kunne gøre

størst Gavn samtidigt med, at dens gode og omhyggelige Opbevaring og Pasning sikredes, og det paa en saadan Maade, at jeg selv kunde føle fuld og tryk Glæde derved; min Hustru og mine Børn ligesaa. — Der var forskellige Planer oppe navnlig om en Deling af Samlingen mellem Odense, Kolding og Ribe, hvilket dog ikke rigtig tiltalte mig, men da saa Bestyrelsen for „Fyens Stifts Museum“ lovede at ville afgive og indrette et Værelse i Museet, hvor det Hele kunde opstilles for sig alene, blev Resultatet, at dette Museum valgtes og ved Testamente tilsikredes Samlingen, og det var jeg glad ved; min Familie med.

Men kort derefter tog jeg den Beslutning allerede i en nær Fremtid at afgive Samlingen til Museet og i Henhold til de i mit Gavebrev af 17. Marts 1909 anførte Grunde. Og efterat Museumsbestyrelsen havde modtaget mit Tilbud og Deklaration udstedt (14. og 17. Mai s. A.), blev to nye Skabe taget i Arbejde og Indretning af Lokalet til min Samling paabegyndt. Omflytningen fandt Sted i September, og noget ind i November blev jeg færdig deromme. Afleveringen fandt Sted d. 23. December 1909.“²⁰

Samlingen havde et meget betydeligt Omfang. Der var fra Stenalderen ca. 2800 Stk., fra Broncealderen ca. 200 Numre og fra Jernalderen ca. 100 Numre, og desuden fra Vimosen ca. 450 Stk. De nærmere Betingelser for Overdragelsen gik ud paa, at Samlingen skulde udstilles som Helhed, ingen af Genstandene maatte udsondres for at faa Plads andet Sted i Museet. Lokalet skulde være forsynet med iøjnefaldende Angivelse af, at det er Chr. Mikkelsens Samling, og hvis der skulde vælges et andet Lokale, kunde det kun ske efter Samraad med Direktøren for Nationalmuseets første Afdeling.

Denne Tilgang af Oldsager og disse Bestemmelser medførte en fuldstændig Omordning af Oldsagssamlingen. Til dette Formaal bevilgede Byraadet 1800 Kr., saaledes at de 1155 blev taget af Statens Tilskud, medens de 645 Kr. var ekstraordinært Tilskud fra Kommunen.²¹

Tidligere havde en væsentlig Del af Oldsagssamlingen været opstillet i det store Lokale i Stueetagens Sydside. Chr. M. K. Petersen foreslog en Deling af Rummet, saaledes at man fik

tre Værelser, hvoraf det forreste anvendtes til Apoteker Mikkelsens Samling, de to følgende henholdsvis til Bronze- og Jernaldersamlingerne.

Denne Inddeling af Oldsagssamlingen er siden fastholdt, og der er yderligere foretaget en topografisk Ordning, saaledes at Fundene er opstillet efter Sogne og Herreder. Den eneste Ulempe ved Opstillingen er Apoteker Mikkelsens ovennævnte Krav om, at hans Samling skulde holdes samlet. Derved bryder den paa en uheldig Maade den kronologiske Rækkefølge, som ellers er overholdt.

Til denne Gave fjøede Apoteker Mikkelsen den Samling, som han endnu havde i sin private Besiddelse, og som efter hans Død tilfaldt Museet og indgik i den der opstillede Samling.

Ogsaa Poul Helweg Mikkelsen gav Samlingen en stor Forøgelse — foruden de ovennævnte Resultater af Udgravninger. I 1929 købte han af Lærer Andersen, Vester Alling, Fløjtrupfundet, som paa en udmærket Maade illustrerer den romerske Jernalder i Jylland, og skænkede det til Museet.

Endelig erhvervede Museet i 1912 af Pastor Brummer i Verninge en Oldsagssamling, som tildels bestod af Ting fra Egnen omkring Aars i Jylland, hvor han havde været Præst.

Hvad der i dette Tidsrum har været købt, er for Størstedelen enkeltfundne Genstande. Der blev købt Flintøkser, Flintpile, Mejsler og Rygsave, ofte særdeles smukke Ting, men dog Ting, som var indkommet gennem Opkøbere, thi der var — paa Grund af Nationalmuseets Holdning — ingen anden Vej aaben. Man bestræbte sig dog for at faa Tingene stedfæstet og slog mere og mere ind paa kun at købe fyenske Ting, saaledes at Samlingen fik et mere lokalt Præg. Det er en Udvikling, der i høj Grad bør fremmes; de andre Landsdeles Oldsager har for Fyens Vedkommende væsentlig Interesse ved at danne et Sammenligningsgrundlag.

Ved de store Forøgelser er Museets Oldsagssamling vokset ganske betydeligt. Den regnes blandt Provinsens bedste. Men Pladsforholdene er ikke mere tilfredsstillende, og man kan vanskeligt imødekomme Nutidens Krav om en smuk og over-

skuelig Opstilling, der kan tjene som et Middel til at øge Folks Forstaaelse af vor Oldtid.

Efter Folkemuseets Indretning i Eiler Rønnovs Gaard blev den historiske Samling et mindre væsentligt Led i Stiftsmuseet. De middelalderlige Genstande blev anbragt i et Hjørneværelse — det tidligere Kontor — og fik kun lejlighedsvis Forøgelse. Det var væsentlig Kirkeinventar, som ved Nationalmuseets Mellemskomst blev afgivet til Museet. Saaledes deponerede Nationalmuseet i 1916 et fyensk Røgelseskar med Runer, som stammer fra Heden Kirke; 1918 købte man, paa Nationalmuseets Foranledning, en Præste- eller Degnestol med sengotiske Udskæringer og med Knud Gyldenstjernes Vaaben. Den stammer fra Vester Aaby Kirke og maa efter Vaabenet være fra 1529-34. Fra Frørup Kirke har man faaet en Figur, der forestiller den gravlagte Kristus, og af Kerte Sogns Menighedsraad er der deponeret et gammelt Krucifiks.

I Tidens Løb har ogsaa denne Samling faaet saa mange Forøgelse, at det lille Rum er ganske pakket. Men opstillet i et større og mere velskikket Lokale med Gestelev Tavlen som det straalende Midtpunkt, vil Samlingen kunne give et smukt Billede af Middelalderens Kunst og Fromhedsliv.



Kunstsamlingen har Publikumstække. Alle vil tale med om Kunst, og hver har sine Meninger. Ingen af Museets Samlinger er i saa høj Grad Genstand for Interesse, ingen mere udsat for Kritik. Den Erfaring er gjort ogsaa i den sidste Snes Aar. Hvad der ved Periodens Begyndelse regnedes for de fornemste Navne, er i Dag skubbet til Side for andre Navne; hvad der dengang regnedes for gode Museumsstykker er i Dag sat i Skammekrogen.

Det er allerede omtalt, at Statstilskudet til Indkøb af Kunst svingede en Del i denne Periode, idet det i 1920 blev forhøjet fra 3000 til 5000 Kr., men derefter blev det gradvis nedsat, saa det nu kun er 3500 Kr. De sidste Aars Nedsættelse er der dog



Jul. Paulsen, Kunstnerens Fader



Fritz Syberg, Vinterlandskab



Skulpturhallen 1935



Fra Fuglesamlingen 1935

bødet paa derved, at Ny Carlsbergfondet i 1925 besluttede at købe Kunstværker for 20000 Kr. aarlig og skænke de saaledes erhvervede Arbejder til danske Kunstmuseer.²² Fordelingen foregaar ved Lodtrækning, og Museernes Indflydelse paa, hvad de faar, bliver derved noget indskrænket. Men ubestrideligt er det dog, at Museet ad denne Vej er kommen i Besiddelse af gode Repræsentanter for moderne Malerkunst, bl. a. af Sigurd Swane, Harald Hansen og Axel P. Jensen.

Hvad Indkøbene angaar, har det været vanskeligt at fastholde en bestemt Linie, og det hænger sammen med Formen for Indkøbene. Det var Regel, at Bestyrelsen foretog en aarlig Indkøbsrejse til København; dens Medlemmer skulde i Fællesskab enes om et Kunstværk, og det medførte Kompromiser, som maaske ikke altid gav det bedste Resultat i kunstnerisk Henseende. Bedre havde det maaske været, om et permanent Bestyrelsesmedlem i Forbindelse med Museets Inspektør til Stadighed havde foretaget Købene og ogsaa haft Ansvaret for dem.

Allerede i 1909 henledte Overrettsagfører Jens Rasmussen Bestyrelsens Opmærksomhed paa, at de store Malere, der repræsenterede den fyenske Skole, burde repræsenteres. Der var her et Felt, som burde opdyrkes. Da Forslaget ikke blev fulgt, samlede hans Broder, Grosserer Mads Rasmussen i Faaborg, den enestaaende Repræsentation af fyensk Kunst, der findes i Faaborg Museum.²³ Men selvom det altsaa om dette, som om andre af Museets Omraader gælder, at man kun langsomt kom ind paa at holde en fyensk Linie og at lade den blive Grundtonen i hele Museet, erhvervede man dog Tid efter anden fyenske Billeder. Man fik en smuk Samling af Dankvart Dreyers fint føjte smaa Landskabsbilleder, flere af Julius Paulsens Billeder, bl. a. Billedet af Kunstnerens Fader, endvidere Johannes Larsens festlige „Svanerne letter“ og Sybergs Billede med Motiv fra H. C. Andersens Eventyr „Historien om en Moder“ samt hans Billede af et Landskab med sneklædte Marker, foruden Billeder af Peter Hansen og Poul Christiansen. Det er altsammen Værker, som formentlig vil have blivende Værd.

Det kunde dog ikke være andet, end at der ved Siden af

disse Billeder nu og da blev købt Billeder, som udæskede Kritiken, og den stak ikke noget under Stolen. Navnlig vakte Købet af Agnes Slot Møllers Billede „Cum Fratre Sororem“ Utilfredshed. „Det Dilettanteri, der hidtil har domineret, har baade kunstnerisk og rent økonomisk skadet Museets Malerisamling og hindret den i at indtage en rimelig Plads blandt Byens Seværdigheder“, hed det.²⁴ Det, man tilsigtede, var at faa sagkyndig Assistance taget i Brug ved Indkøbene. En mægtig Forbundsfælle fik Kritiken i Museumsdirektør Leo Swane, som paa et Møde i Fyens Stifts Kunstforening i 1932 kritiserede baade de tidligere Indkøb og Ophængningen. Leo Swane tilbød at foretage en Omhængning af Samlingen. Det skete efter andre Principper. Tidligere havde man fulgt de Regler, at alle Malerier uden Undtagelse skulde anbringes saaledes, at de blev nogenlunde godt belyste, endvidere skulde den østlige Ovenlyssal være forbeholdt Malere født paa Fyen, og endelig skulde Billeder fra samme Kunstners Haand hænge samlede. Direktør Swane havde blandt andet anket over, at ved denne Metode kom Billeder, der i og for sig var gode, til at hænge ved Siden af ligegyldige Arbejder, og de skæmmedes deraf. Han anbragte de bedste Billeder i den sydlige Ovenlyssal og paa nogle af Væggene i den østlige Sal, og skubbede de mindre værdifulde Billeder ud i Sidelokalerne eller kasserede dem ganske.²⁵

Med Hensyn til Indkøb har Leo Swane været Museets Raadgiver. Ved Indkøb paa Auktioner har han skaffet Museet gode Billeder af ældre Malere, ligesom han har foranlediget, at Johannes Larsen har skænket sit smukke Billede af et blomstrende Frugttræ, og paa rimelige Vilkaar har han bragt Købet af Peter Hansens store Parti fra Lerbjerg i Stand. Skønt der skumles over denne Ordning, maa det dog betegnes som en stor Vinding, baade kunstnerisk og økonomisk, at det nu er een Mand, som baade har kunstnerisk Autoritet og let Adgang til Kunstmarkedet, der har Ansvaret for Kunstsamlingens Forøgelse.

En Mangel ved Stiftsmuseets Malerisamling er Savnet af en blot nogenlunde tilfredsstillende Repræsentation af ældre Ma-

lerkunst. Museet ejer saaledes hverken Billeder af Marstrand eller Lundbye. Savnet blev midlertidigt afhjulpet i 1910, ved at Fru Lydia Levy, der var dansk af Fødsel, men boede i Berlin, deponerede 74 Malerier i Stiftsmuseet. Denne Samling bestod væsentlig af ældre Kunst og talte Navne som Jørgen Roed, Vermehren, Sonne, Marstrand, Købke og Michael Ancker; alle var Malere, som savnedes. 1916 blev Billederne atter overdraget Fru Levy,²⁰ men i 1928 overtog Museet til midlertidig Opbevaring fra Pastor Stage, forhen i Kullerup, og Hustru Edma Frølich-Stage en Samling Malerier og Tegninger væsentlig udført af Fru Stages Fader, Lorenz Frølich. Samlingen omfatter ikke mindre end 200 Billeder og findes endnu ophængt i Museets Møntsamling.

Skulptursamlingen har ikke den umiddelbare Tiltrækningskraft paa Publikum, som Malerisamlingen. Den er dog bleven betydeligt forøget i denne Periode, men mest med klassisk Kunst. Allerede i 1885 havde Brødrene Delcomyn foruden det kontante Beløb til Museumsbygningen skænket en Snes Afstøbninger af klassisk Skulptur fra Britisk Museum. I 1905 havde man opsparet af Statstilskudet saa betydelige Beløb, at man saa sig i Stand til at købe en Samling Afstøbninger af antik Kunst og Renæssance. Det blev en af Museumsinspektørens første Opgaver at korrespondere om disse Køb med Museer i Tyskland, Frankrig, England og Italien. Man fik ialt 26 af de klassiske Hovedværker, som sammen med de tidligere erhvervede blev opstillet i Stueetagens Nordsal. Ud fra Nutidens Syn paa Provinsmuseernes Opgaver kan det betvivles, om Samlingen burde udvides ogsaa til dette Omraade, men paa den anden Side har Afdelingen haft en vis Betydning baade ved Skolernes Undervisning i Kunsthistorie og som Objekt for unge Kunstneres Tegneøvelser.

Den Aftale, der i 1894 var truffet med Kunstforeningen om Udlaan af Museets Lokaler til Maleriudstillinger, bibeholdtes i lange Tider. Ganske vist voldte Udstillingerne en Del Ulejlighed efterhaanden som Malerisalene blev fyldt med Billeder, der var Museets Ejendom. Da man dækkede Museets Billeder med spanske Vægge, blev de utilgængelige for Publikum i ca.

en Maaned aarlig. Paa den anden Side trak disse Udstillinger, der betød en Afveksling i den Kost, Museet til daglig serverede, adskillige Mennesker til Museet, og blev saaledes en Reklame for det. Man fandt alligevel, at Ulemperne var større end Fordelene, og i 1929 blev det vedtaget at henvise Kunstforeningen til at søge Lokale andet Sted,²⁷ og fra og med 1931 ophørte Vandreudstillingen paa Museet og dermed et Led i Museets Virksomhed, der siden Lotzes Tid havde haft særdeles Betydning. Manglen paa passende Lokaler bevirkede ogsaa, at man maatte give Afslag paa en Del Ansøgninger fra enkelte Malere om Tilladelse til at arrangere Udstillinger, skønt det dog kunde synes at ligge indenfor et Kunstmuseums Virksomhed.



For Mønt- og Medaillesamlingen har den sidste Snes Aar været en Periode med Fremgang. Samlingen havde været Lotzes Kælebarn; efter hans Død var der ingen, der havde samme Kærlighed til den, og den trængte efterhaanden til en Revision. Inspektør Petersen tilstræbte en bedre Etikettering i Stedet for de latinske Betegnelser, som Lotze havde anvendt, og fra en Privatmand fik han ypperlig Hjælp til en fuldkommen Omordning af den danske Møntsamling. Hvidgarver L. Chr. Petersen havde i 1918 vist Samlingen sin Velvilje ved at skænke den en Del Mønter, der repræsenterede en Værdi af 500 Kr., og yderligere gav han 500 Kr. til Indkøb af Mønter paa en Auktion, som han lod afholde i København. Endelig tilbød han i 1918 at gennemgaa og bestemme Museets Samling af middelalderlige, danske Mønter.²⁸ Ved Samarbejde mellem ham og Inspektøren blev denne Samling i de følgende Aar ordnet, katalogiseret og forsynet med Etiketter, og derefter fortsatte man med Samlingerne fra Tiden efter 1448. Den danske Samling, der i 1922 talte 2508 Stk., hævder sig nu atter blandt de bedste i Landet.²⁹ Ogsaa Samlingen af antike Mønter viede Hvidgarver Petersen sin Interesse, idet han skænkede den en Samling Mønter i ualmindelig smukke Eksemplarer; ydermere testamenterede han Museet den tilbageværende Del af hans Møntsamling, som bl. a.



Fra Mønt- og Medaillesamlingen

indeholdt Mønter prægede i Palæstina og de første romerske Kejsermønter, syriske, fønikiske og enkelte græske Mønter, for største Delen i fine Eksemplarer, og endelig 34000 Kr., for hvis Bestemmelse der nedenfor vil blive gjort Rede.³⁰

For dette store og trofaste Arbejde for Museets Møntsamling og for disse rundhaandede Gaver vil L. Chr. Petersens Navn for altid mindes med Taknemmelighed i Fyens Stiftsmuseums Historie.

Ikke mindre bør Apoteker Chr. Mikkelsen nævnes ogsaa i Forbindelse med Møntsamlingen. Allerede i Lotzes Tid havde han bistaaet ved Møntsamlingens Ordning, og han testamenterede Samlingen ca. 1700 græske og romerske Mønter, som tilfaldt Museet efter hans Død i 1924.

Samlingen af antike Mønter fik en yderligere Forøgelse ved, at Thorvaldsens Museum deponerede 836 Mønter, som i sin Tid var testamenteret det af Kancelliraad O. Devegge. Der er gennem disse Samlinger givet Museet Mulighed for at skabe en fyldig Repræsentation af klassiske Mønter.

Møntsamlingens Styrke ligger altsaa paa disse to Omraader: de danske og de klassiske Mønter. Andre europæiske Landes Mønter er kun sparsomt repræsenterede, men en Grundstamme til en saadan Samling har man i de Mønter, som Kammerherre Vind til Bækkeskov testamenterede Museet, og som tilfaldt det 1906. Foruden en god Samling danske Mønter indeholdt den Mønter fra de fleste civiliserede Lande.



Det er umuligt for et enkelt Menneske at omfatte alle Museets Afdelinger med samme Sagkundskab; ingen kan paa een Gang beherske de historiske og de naturhistoriske Samlinger. Det maa være saaledes, at der paa de specielle Omraader, hvor Museets Leder ikke har særlig Viden, søges speciel Hjælp. I mange Aar havde man til den naturhistoriske Afdeling Konservator Hieronymus som tilsynsførende; han var trofast og omsorgsfuld i sin Gerning, men trods alt Autodidakt. Da han i 1920 gik af som Konservator og Opsynsmand, foreslog Inspek-

tøren derfor, at der blev antaget en virkelig Konservator, som en kortere Tid aarlig kunde tilse Samlingen.³¹ Fra 1920 til 1932 var det Frk. Karen Pirtzel, Kjøbenhavn; siden har det været den ansete Ornitholog, Konservator Henning Scheel, der har varetaget dette Arbejde.

Fuglesamlingen blev ogsaa i en Aarrække af denne Periode forøget ved, at Gaardejer Anders Hansen i Aasum fik Dispensation fra Fredningsloven, og derefter forskaffede manglende Eksemplarer. Hvad Sommerfuglesamlingen angik foranledigede Inspektøren, at den blev bedre etiketteret og mere overskueligt ordnet, og da der viste sig at være nogle Fejlbestemmelser, blev der af Sommerfugleeksperten, Forstkandidat C. S. Larsen, Faaborg, i 1931 foretaget en Gennemgang og Supplering af Samlingen. Samme Brug af Specialister gjorde man i 1933, da mag. scient. Gunnar Thorson ordnede Bløddyrssamlingen og udvirkede, at Universitetets zoologiske Museum skænkede en Repræsentation af de almindeligt forekommende Bløddyr. Iøvrigt fik denne Gren af den naturhistoriske Samlingen en Forøgelse ved, at Kommunalærerinde Fru Math. Ravens i 1920 skænkede Museet sin afdøde Mands Konkyliesamling bestaaende af 1200 Arter. Da Gaven var saa omfattende, gik man ind paa den Klausul, at Samlingen ikke maatte splittes. Det er en Klausul, som ogsaa er lagt paa andre Samlinger, men det vanskeliggør Gavernes fulde Udnyttelse.

Endnu mangler Mineraliesamlingen en tilsvarende Ordning. Lensgrevinde Petersdorff skænkede i 1921 en Samling Mineralier til Supplering af de forhaandenværende; ogsaa der vil man forhaabentlig kunne faa Hjælp hos en Specialist til den endelige Ordning.



I Museets Kælderetage fører den etnografiske Afdeling en stille Tilværelse. Hvis der overhovedet skal drages nogen Grænse for, hvad Fyens Stiftsmuseum bør indeholde, maa man sige, at den etnografiske ligger i Periferien. Allerede i Lotzes Tid og i den følgende Periode var der lejlighedsvis indkommen etnografiske Genstande, og med Nationalmuseet som For-

billede har man vel tænkt, at Stiftsmuseet ikke burde afvise dem. Ydermere fik man i 1909 fra Nationalmuseet en Forøgelse. Ved en Revision af sine Samlinger fandt Nationalmuseet Anledning til at udskyde en Del Genstande, som det tilbød Stiftsmuseet. Det drejede sig ialt om 78 antike og 452 etnografiske Genstande, samt fem større antike Marmorhoveder.³² Formelt var Overdragelsen sket i Form af et Depositum; Sophus Michaëlis var Mellemand; at „Museet har faaet denne Gave, kan vi sikkert takke Museets Mangesidighed for . . . Dér kan vi se, hvor rigtigt Lotzes Princip var at samle paa *alt*“, skrev han begejstret til Chr. M. K. Petersen. Det kan drages i Tvivl, om netop Alsidigheden er en Styrke for Museet, men en Kendsgerning er det, at Samlingen blev sendt til Odense; den blev 1911 installeret i Kælderetagens Sydside og fik i Tidens Løb adskillige Gaver. Trods dens Beskedenhed har den for mange Besøgende været et Middel til at gøre et Museumsbesøg underholdende.



Vi har fulgt Fyens Stiftsmuseums Udvikling fra første Færd, set hvorledes Samlingerne voksede, set Lokalerne blive for smaa, set hvorledes gamle Rammer sprængtes og nye Rammer blev dannet. Vi har set, hvorledes der efter Lotzes og den følgende Tids Indsamling var kommet en Ordningens Tid under Inspektør Petersens Ledelse. Men for alle Udviklingstrin er det karakteristisk, at der var mere ekspansiv Kraft end intensiv; det gjaldt mere om at udvide Samlingerne, end om at bearbejde dem.

I denne Periode blev ikke mindre end to nye Museer oprettede som Afdelinger af Odense Bys offentlige Samlinger: H. C. Andersens Hus og Folkemuseet i Eiler Rønnovs Gaard. Det falder indenfor denne Bogs Rammer ganske kort at opridse deres Oprettelse og Udvikling.

2. H. C. ANDERSENS HUS 1908-1935

H. C. Andersen er den eneste danske Digter med Verdensnavn.

I Hundredaaret for hans Fødsel i 1905 paa hans Fødselsdag 2. April var der stor Fest i Odense. Ud paa Aftenen var en Kreds af Byens Borgere og udenbys Gæster samlede, og Forlagsdirektør Ernst Bojesen og Konferensraad Heide, København, foreslog da Borgmester Dithmer, at Odense skulde købe det Hus, hvori H. C. Andersen var født, og indrette det til et Museum for Digteren.¹

Naturlig og smuk var denne Tanke. Vel havde H. C. Andersen levet sin meste Tid i København, men han var dog født i Odense og havde næsten hele sit Liv igennem haft Tilknytning til sin Fødeby, og han havde drømt om, at den ved ham skulde blive berømt, „hvem veed, maaskee driver jeg det nok saa vidt, at der kommer i Geographien: *Odense*, her er Digteren Andersen født“, skrev han 1837 til Madam Iversen paa Tollelund.² Han havde Venner i Odense, først i de Familier, som han i sin Barn-dom havde været knyttet til, siden blandt de Mennesker, som var glade ved at kunne gøre noget for deres berømte Bysbarn. De udnævnte ham til Æresborger, den største Udmærkelse en By kan give. Han var stolt af, at han kunde vise sin By, at han trods sin fattige Herkomst havde naaet Berømmelsens Tinde. Byen værnede om hans Minde; med Glæde maatte den gribe det stillede Forslag.

Karakteristisk for Dithmer blev der handlet meget hurtigt. 7. April var der Byraadsmøde, og allerede i dette fremstillede Dithmer Sagen, og det blev vedtaget straks at sende Byraadssekretæren hen for at forhandle med Husets Ejer, Enkefru Marie Rasmussen; endnu inden Byraadsmødet var sluttet, kom Sekretæren tilbage med den underskrevne Købekontrakt. Borgmester Dithmer fik frie Hænder til at handle og Byraadet stillede 25000 Kr. til hans Raadighed.

Man havde Huset, men stod paa helt bar Bund med Hensyn til, hvad der skulde anbringes i det. Maalet var et Museum i Lighed med Goethes Hus i Weimar og Schillers i Jena. Tids-

punktet var forsaavidt heldigt valgt, som der endnu levede Mennesker, der havde staaet Digteren nær og som pietetsfuldt værnede om hans Minde og ejede hans Efterladenskaber. Det gjaldt blot at finde en Mand, der med Lyst og Iver vilde paatage sig Indsamlingsarbejdet.

Daværende Lærer ved Giersings Realskole, cand. mag. Hans Brix, havde til Jubilæet i 1905 skrevet en ypperlig Afhandling om H. C. Andersen. Ham valgte Dithmer. I Oktober 1905 fik han overdraget Hvervet at søge Forhandling med Indehaverne af H. C. Andersen Minder og bevæge dem til Afstaaelse af disse Minder til H. C. Andersen Museet.

Paa dette Tidspunkt var allerede andre ude i samme Ærinde. Det var paa Tale at oprette et Museum for den danske Guldalders Digtere, ogsaa Frederiksborg Museet var interesseret i H. C. Andersen, og Dithmer frygtede, at navnlig det sidste vilde sætte Fart paa, især efter at der i Politiken var fremkommet en Notits om Hans Brix's kommunale Hverv.³

Brix handlede imidlertid ogsaa hurtigt. Han søgte først Forbindelse med de Familier, der havde staaet H. C. Andersen nærmest. Ved Korrespondance og ved gentagne Besøg fik han dem interesseret i Sagen; det gjaldt først og fremmest Etatsraadinde Benedicte Collin. Det er formentlig hende, hvis Udtalelser Brix senere anførte: „Jeg synes om den Idé; jeg tror, vi gør Andersens Minde den bedste Tjeneste ved at støtte Odense. Frederiksborg Museet har forhørt, om de kunde faa mine Ting, og jeg lovede at betænke mig paa det. Men nu svarer jeg dem nej, og saa skal De faa til Odense, hvad jeg kan afse til Dem.“⁴ Samme Velvilje mødte han hos Familieerne Drewsen og Melchior; de lovede ham ikke blot deres egne Sager, men ogsaa Støtte hos andre, om hvem man vidste, at Andersen havde haft Forbindelse med deres Slægt.

Da disse Tilsagn var givet, fandt Dithmer og Hans Brix, at Tiden var kommet til et offentligt Opraab om Støtte af Sagen. Dithmer havde vistnok tænkt sig, at man baade skulde anmode om Penge og om H. C. Andersen Minder, men Brix fandt ikke den første Anmodning paa sin Plads: „Det vilde ikke være muntert at se i Nationaltidende: Til Odense: Lille Peters Spare-

gris 80 Øre, med det tidligere indkomne 2,50 Kr."⁵ Han fik sin Vilje, og Opraabet udsendtes i December 1905. Dermed bragtes Indsamlingen til at omfatte videre Kredse, og Arbejdet bar god Frugt.

Det var naturligvis de rige københavnske Patricierslægter, som Andersen havde staaet nær, der bragte den største Skærv og viste den mest storslaaede Offervilje. Fra Collinerne kom de værdifuldste Samlinger. Der var Papirer vedrørende Hovedbegivenheder i hans Liv, hans Daab, hans Konfirmation, hans Karakterbøger, Ordensdiplomer, deriblandt Diplomet som Æresborger i Odense, Pas fra hans talrige Rejser, Regnskaber og Kontrakter om hans Værker, Breve, Billeder, Minder fra hans Rejser og en Del Møbler. Frøknerne Lind, Døtre af Louise Collin, gav Breve, Billedbøger og Originaludgaver, Familien Melchior skænkede Ting, der stammede fra H. C. Andersens sidste ti Leveaar, den gamle Mathilde Ørsted forærede Dedikationseksemplarer af Originaludgaverne, deriblandt de første Eventyrudgaver, og mange flere kunde nævnes, der viste Sagen deres Interesse.

Det var dog ikke alt, der var Gaver. Hos Frøknerne Anholm i Nyhavn havde H. C. Andersen boet til Leje en Snes Aar. De Møbler, han der havde benyttet, opbevarede Familien endnu, men de var villig til at sælge dem for en særdeles billig Pris. Foruden de Ting, Fru Benedicte Collin skænkede, ejede hun 109 af Vilhelm Pedersens Originaltegninger til Eventyrene, de, som hvert dansk Barn kender og elsker; hun overlod dem til Museet for blot 2000 Kr., skønt der var Kræfter i Bevægelse for, at hun ikke skulde lade dem gaa til et Provinsmuseum, men overlade dem til Kobberstiksamlingen⁶. Ogsaa H. C. Andersens egne Tegninger fra Rejserne, ialt 224, ejede hun, ogsaa dem overlod hun Odense for 2000 Kr.

Det blev dog ikke Hans Brix, der kom til at fuldføre Arbejdet. Efter at han i 1906 var foreslaaet til Inspektør ved de offentlige Samlinger, havde han som før omtalt faaet Stilling som Adjunkt i Aalborg, og Chr. M. K. Petersen blev hans Efterfølger. De to Mænd arbejdede en Tid sammen, og derefter overtog den nye Museumsinspektør Arbejdet. Brix havde da gjort

det væsentlige Indsamlingsarbejde, men det ikke mindre væsentlige: Ordningsarbejdet stod tilbage. Det var yderst besværligt at bringe Orden i de mange Ting, fordi de laa deponerede forskellige Steder i Byen. Men Opgaven blev lykkeligt løst.

Huset var imidlertid blevet restaureret af kgl. Bygningsinspektør J. Vilh. Petersen og ført tilbage til den oprindelige Skikkelse. Det kostede 6392 Kr. Efter at Chr. M. K. Petersen havde faaet alle de indkomne Genstande protokollerede — der var ikke mindre end 805 Numre — fremlagde han 20. Marts 1907 Forslag til Museets Indretning. Opgaven var ikke let, thi Pladsen var begrænset; der var ialt kun syv smaa Stuer, og to af dem blev beslagnagt dels til de Møbler, som Andersen selv havde ejet, dels til de Møbler, som man havde købt af Familien Anholm. Det lykkedes imidlertid i al Beskedenhed at danne et Par Interiører, som gav et intimt Billede af Digterens Dagligliv. I de andre Værelser blev anbragt Montrer med Dokumenter, Breve, Bøger og andre Souvenirs, og paa Digterens Fødselsdag 2. April 1908 aabnede Borgmester Dithmer Museet med en Tale om dets Tilblivelseshistorie og dets Indhold.

Til Opsyn antog man den tidligere Ejer af Huset, Enkefru Marie Rasmussen;⁷ hun har siden været i Museets Tjeneste, har fulgt med i dets Udvikling, har set det vokse sig stort og har været en uvurderlig Hjælp ved sin Paapasselighed og Evne til at tage selv vanskelige Situationer med Ro.

Oprettelsen af H. C. Andersens Hus var et lykkeligt Greb. Det skete paa en Tid, hvor der var mange Minder om Digteren bevaret, hvor der var Interesse for dem, og hvor de alligevel ikke havde naaet de svimlende Værdier, de nu har. Dernæst skete Oprettelsen paa en Tid, hvor man fik mere og mere Interesse for Specialmuseerne, hvor Ting fra et begrænset Omraade er samlet og anskueligt opstillet. I H. C. Andersens Hus havde Odense By endelig faaet et Museum, der var særpræget, og som ingen kan skabe Magen til.

Fra første Færd havde det en god Presse; Blade i Danmark og i de andre europæiske Lande omtalte Museets Indvielse og Indretning, saaledes at det meget hurtigt tiltrak Publikums Opmærksomhed. Besøget var stigende og Driftsudgifterne smaa.

Den største Post var længe Lønnen til Opsynet. I 1909 var den for Rengøring 93,55 Kr., for Opsyn 300 Kr. 1913 udviser Regnskabet 90,95 Kr. for Rengøring og 350 Kr. for Opsyn, og siden har den været jævnt stigende, til den i 1929 naaede henholdsvis 261,72 Kr. og 672 Kr. Til Lønnen hørte ogsaa Procenter af Entré og Postkortsalg. De andre Udgiftsposter var saare beskedne. Indtil 1920 naaede Udgiften til Samlingernes Forøgelse ikke op over 213,70 Kr., men siden den Tid har denne Post lejlighedsvis været oppe paa ret betydelige Summer: 1920 1304,52 Kr., 1929 3071,61 Kr. og 1930 5104,29 Kr. Skønt Budgettets enkelte Konti udviste en stærk Stigning paa Udgiftssiden, opvejedes denne af en tilsvarende Stigning paa Indtægtssiden. Vi ser her bort fra Tiden efter 1930 og betragter alene de forudgaaende Aar. Efter at Fru Rasmussens Procenter var fradraget, blev der i 1908 205,01 Kr. til Kommunen for Postkort og 973,17 Kr. for Entré, 1911 var Entréen oppe paa 595,87 Kr., men faldt derefter igennem en Aarrække, indtil Krigen var forbi. I Tyverne kom en vældig Opgang; 1923 var den samlede Sum af Entré og Postkortsalg 1198,59 Kr., 1927 2083,31 Kr. og 1929 2237,78 Kr. Paa den Maade kom Kommunens reelle Udgift til H. C. Andersens Hus ikke til at tynde særlig tungt paa Budgettet. Den holdt sig i Reglen omkring 500 Kr. aarlig; kun naar der kom ekstraordinære Indkøb til Samlingerne, kunde den gaa op til større Beløb; i enkelte Aar har man endog kunnet notere Overskud paa indtil 500 Kr., og det kan vist kun de færreste Museer præstere.

Den Interesse, der i 1905-08 vistes H. C. Andersens Hus fra Ejere af Anderseniana, svækkedes ikke. Der var stadig Tilgang af Dedikationseksemplarer, Breve og Souvenirs. Planen for Museet var oprindeligt den, at man vilde illustrere „Mit Livs Eventyr“ gennem Museets Samlinger. Siden kom man ind paa en mere videnskabelig Tendens. Museet skulde gøres til et af Midtpunkterne i H. C. Andersen Forskningen. Derfor erhvervede man ikke blot en Del Manuskripter, men ogsaa Brevrækker, f. Eks. de værdifulde Breve fra H. C. Andersen til Henriette Hanck, skrevne i Andersens Ungdom. Hertil kom store Køb af baade danske og udenlandske Eventyrudgaver,

Køb af Hans Tegners Originalillustrationer til Eventyrene, o. s. v. Ved alt dette voksede Samlingerne saa betydeligt, at det lille Hus ikke kunde rumme dem.

Nytaarsdag 1929 meddelte Fabrikant Thomas B. Thrige, at han vilde skænke sin By nye Bygninger til H. C. Andersen Museet paa Betingelse af, at de blev udført efter Arkitekt Niels Jacobsens Tegninger. Det var en saa storslaaet Gestus, at man kun med den største Taknemmelighed kunde tage mod Tilbudet. Her skal ikke tales om den voldsomme Kritik, der fremkom mod Museumsplanen; baade Kritiken, der var rettet imod, at Nybygningerne vilde ødelægge Gadebilledet, og Kritiken mod H. C. Andersens Hus som Fødested for Digteren satte Sindene i voldsom Bevægelse, men det har saa langt fra skadet Museet, at man tværtimod maa betegne den som en god Reklame.

Tilbygningerne gav H. C. Andersens Hus en meget betydelig Forøgelse af Pladsen. De omsluttede det gamle Hus, saaledes at der i Stueetagen foruden Forhallen og Kuppelsalen — eller Mindehallen — kom en Udstillingssal. Paa første Sal blev der Plads til to store og smukke Ovenlyssale samt Kontor og Arkiv. Museets Gulvflade blev adskillige Gange større. Arealet i det gamle Hus var 70 Kvadratmeter, men i Nybygningerne ca. 404 Kvadratmeter, og heri er Mindehallen endda ikke medregnet.^a

Det var planlagt, at den nye Bygning skulde staa færdig 1. Maj 1930, 125-Aaret for H. C. Andersens Fødsel. Flytningen blev planlagt længe forinden. Inspektør Petersen maatte paany udarbejde en Plan for Samlingernes Ordning. I det gamle Hus skulde den væsentlige Del af H. C. Andersens Livshistorie fortælles, medens de nye Bygninger skulde indeholde Møblerne, Biblioteket med Eventyrudgaverne samt Eventyrillustrationer og Manuskripter.

I Forbindelse med Indvielsen af Nybygningerne skulde der afholdes en Udstilling af H. C. Andersen-Minder i Privatsamlinger, og ved Henvendelse bl. a. til Familien Melchior, Det kgl. Bibliotek, Grosserer Laage-Petersen og Læge Eiler Høeg fik Chr. M. K. Petersen samlet Stof til en smuk Udstilling.^a

Indvielsesdagen var sat til 11. Juli, men først 6. Juli lukkedes

H. C. Andersens Hus, og i Løbet af fem Dage lykkedes det Inspektør Petersen at faa Samlingerne omordnede og klare til Aabningsdagen. Lønningen for hans Møje var den Sukces, som Arrangementet fik.

Fredag den 11. Juli 1930 afleverede Thomas B. Thrige den pragtfulde Bygning til Kommunen; i tre Dage festede Byen, og saa gled H. C. Andersens Hus i sin nye Skikkelse ind i Rækken af Byens Seværdigheder som den ypperste.

Helt færdig var Museet dog ikke ved Afleveringen. En Komité af Borgere havde foretaget en Indsamling til Udsmykning af Kuppelsalen, og Arbejdet blev overdraget Niels Larsen Stevns. I to Somre stod den aldrende Kunstner paa Stilladset sammen med sin Medhjælper, Wendelboe-Jensen, og i 1932 afleverede han sit Arbejde. Motiverne havde han taget fra „Mit Livs Eventyr“. Det var saa meget mere lykkeligt valgt, som Museets Samling i sig selv illustrerede H. C. Andersens Selvbiografi, og Byen ydermere i 1930 havde købt det originale Manuskript til Museet, hvor det nu er dets største Klenodie; man kunde kalde det Museets Sjæl. I otte store Freskomalerier ser man H. C. Andersens Liv i forskellige Episoder fremstillet. De straalende Farver fylder ikke blot Rummet, men kaster et poetisk Skær over hele Museet; det er maaske vort Aarhundredes mest monumentale danske Kunstværk.

Borgerkomitéen til Museets kunstneriske Udsmykning havde endvidere Midler til at lade Billedhugger Erik Rahr udføre et Skulpturarbejde i Bronze, en Dreng, der løftes af en Ørn, som blev opstillet i Blomstergaarden, og yderligere skænkede Ny Carlsbergfondet 30000 Kr. til Udsmykning af Forhallens Vægflade; hertil malede Fritz Syberg to store Oliemalerier med Motiver fra „Historien om en Moder“. De blev afleveret i 1934, og dermed var H. C. Andersens Hus fuldt færdig.¹⁰

Den ejendommelige Evne, de Odense Museer har til at formere sig, har heller ikke fornægtet sig for H. C. Andersen Samlingernes Vedkommende.

I Striden om H. C. Andersens Fødested havde Barndomshjemmet i Munkemøllestræde Forkæmpere, der mente, at H. C. Andersens Museum rettelig burde have ligget dér; man

fandt, at der burde gøres noget ogsaa for dette Hus, thi indenfor dets Mure havde H. C. Andersen henlevet det meste af sin Barndom. I Tidens Løb var det imidlertid blevet stærkt forandret ved Tilbygning af en Etage, men i 1930 købte A/S Odense Teater Huset, og ved Arkitekt Jens Christensens Bistand blev det ført tilbage til sin oprindelige Skikkelse og skænket Kommunen.

Der var Røster fremme om, at Huset skulde indrettes som et Interiør med Skomagerværksted og saaledes minde om Hans Andersens Værksted. Tanken var forstaaelig, men kunde meget let føre til, at man vilde bruge Ordet Humbug om det lille Hus. Det blev lykkeligt afværget. Der anbragtes nogle Billeder fra det gamle Odense paa Væggene, og de Minder, som i H. C. Andersens Hus fandtes fra Digterens Barndom, blev overført dertil. 4. Juni 1931 blev Barndomshjemmet aabnet for Besøgende. Det er et Lilleputmuseum, som ikke appellerer til den store Hob, men som er en Perle for de virkelige Elskere af Eventyrdigteren.



H. C. Andersen Samlingerne har gjort Odense kendt. Efter de nye Bygningers Indvielse er Besøgstallet mangedoblet. Festaaret 1930-31 kan naturligvis kun betegnes som en Undtagelse. Da kom der 28409 Gæster, men 1931-32 var Tallet oppe paa 16295 mod 7521 i 1929. Derefter fulgte en Nedgang i 1932-33, hvor der kom 13756, men siden synes Samlingernes Ry at vokse og Linien er igen opadgaaende. 1933-34 var Tallet 18726 og 1934-35 ca. 20000.

Driftsudgifterne er naturligvis bleven større; baade Udgifterne til Skatter og Assurance, til Bygningernes Vedligeholdelse, til Rengøring og Opsyn og til Samlingernes Forøgelse er mere end fordoblede; men det opvejes af den større Entréindtægt, der i 1930-31 var 14714,63 Kr., i 1931-32 7079,60 Kr., i 1932-33 5600,77 Kr., i 1933-34 7898,56 Kr. og i 1934-35 ca. 8500 Kr., og Forholdet er i Virkeligheden det, at Museet for de sidste to Aars Vedkommende har givet et Overskud, der i 1933-34 var paa 1982,79 Kr. og i 1934-35 bliver ca. 3000,00 Kr. Oversku-

det har Byraadet stillet til Museumsudvalgets Raadighed til Samlingernes Forøgelse.

Hvad dette Punkt angaar, har ogsaa de sidste Aar smukke Resultater at opvise. Skønt Priserne paa H. C. Andersen Sager er steget til svimlende Summer, saaledes at et Brev i Almindelighed betales med ca. 150 Kr., har man købt adskillige Brevsamlinger, hvoraf navnlig Brevene fra H. C. Andersen til Henriette Wulff er værdifulde; en Del af disse Breve blev skænket Museet af en anonym Odense Borger. Familien Melchior gav i 1935 endnu et Bevis paa sin Interesse for Museet, idet den ejendommelige Skærm, som H. C. Andersen klistrede i 1874-75, og som Museet i mange Aar har ønsket at erhverve, efter Louise Melchiors Død tilfaldt Museet.

Man kan spørge, hvad der har bevirket Digtermuseets Berømmelse, og vil i første Række faa det Svar, at det er H. C. Andersens eget Verdensry; men det skyldes ogsaa den Omstændighed, at der i H. C. Andersens Hus er skabt et særpræget Museum. Det er et kulturhistorisk Museum, hvor de kunstneriske Virkemidler er taget i Brug, saaledes at de sidste understreger det førstes Betydning. I Modsætning til de andre Odense Samlinger er H. C. Andersens Hus et helstøbt Museum og saaledes i Overensstemmelse med Nutidens Krav.

Hvor forskelligt er ikke det Indtryk, man faar, naar man fra H. C. Andersens Hus med de smukke Udstillingslokaler, den gode Plads og de velordnede Samlinger vender sig til Fyens Stiftsmuseums Anneks, Fyens Folkemuseum i Eiler Rønnovs Gaard.

3. FYENS FOLKEMUSEUM I „EILER RØNNOVS GAARD“ 1910-1935

Blandt danske Købstæders bevarede og daterede Bindingsværksgaarde er Eiler Rønnovs Gaard den næstældste. I Nørregade ligger den nu klemt ganske inde mellem de høje Huse og er derfor ikke ret i Stand til at genskabe Forestillingen om, hvorledes den gamle By saa ud. Men der er Poesi over Huset.

Paa det solide Kampestensfundament hviler det stærke Bindingsværk, som indrammer de røde Murstensfelter. Støttet af svære Knægte springer den øverste Etage frem over den underste, og Lyset falder dæmpet ind gennem de tætstillede, bly-indfattede Ruder. Over Porten sidder Porthammeren med Indskriften:

MESTERMAD MAS: RAB: 1547 SANCTE

GEORGIJ DAG IJ OTTENSE BY VOR JEG OPREEST AF NY ELER RØNO

Det tolkes saaledes, at Tømmermand Mads Rab 1547 byggede Gaarden for Eiler Rønno. Datoen St. Georgii Dag er 23. April.

Eiler Rønno var Lensmand paa Næsbyhoved og Ejer af flere Godser, bl. a. Hvidkilde. Som andre Adelige havde han sin Gaard i Byen; den er nu den eneste bevarede Odense-Gaard fra den Tid. Efter Eiler Rønno sank Gaardens Anseelse; den kom paa Smaaafolks Hænder, og fra 1829 husede den et Brændevinsbrænderi. I 1900 stod den for Fald og var blevet nedreven, hvis ikke lykkeligvis Odense Kommune havde købt den for 18000 Kr., og Staten lod den restaurere for 17000 Kr. ved kgl. Bygningsinspektør J. Vilh. Petersen. Saaledes var den reddet fra Undergang.¹

Der var haardt Brug for dette Hus til de historiske Samlinger. Disse havde været anbragt i Stiftsmuseets Stueetage i Nordsalene, og Tingene var fordelt i en Bonde- og Borgerstue, men Rummene var overfyldte. Det var dog først efter at H. C. Andersens Hus var indrettet, at der blev Tid til at ofre Eiler Rønnos Gaard nogen Opmærksomhed.

I Oktober 1907 anmodede Museumsbestyrelsen Byraadet om Tilladelse til at indrette et Folkemuseum i Bygningen; det skulde give „et levende Indtryk af de fyenske Borgeres og Bønders Liv siden Reformationstiden“. Tilladelsen blev givet, og saasomt H. C. Andersens Hus var aabnet, gik Inspektør Petersen i Gang med denne Opgave. Den var slet ikke let at løse. For det første var Rummene ikke særlig velskikkede til Museumslokaler. Dertil var de for mørke. For det andet havde man slet ikke Overblik over, hvad der skulde være af historiske Genstande. Protokolleringen havde ikke været særlig omhygge-

lig, og man havde fulgt det lidet priselige Princip ikke at nummerere Genstandene. Chr. M. K. Petersens første Opgave blev derfor at gennemgaa de gamle Erhvervelsesprotokoller og opnotere, hvad der skulde flyttes. Fortegnelsen blev udarbejdet, saaledes at Genstandene samledes i Grupper efter deres Beskaffenhed, og derefter maatte det overvejes, hvorledes Tingene skulde anbringes. Allerede dengang var man baade i Nabolandene og herhjemme inde paa Tanken om, at de kulturhistoriske Museer skulde ordnes saaledes, at Tingene kom til at danne Interiører, der viste de forskellige Tidsperioders Stilpræg; om en saadan Ordning kunde der ikke være Tale, idet man var daarligt forsynet med Møbler. Inspektør Petersen mente da ogsaa, at de Besøgende kunde faa en lige saa klar kulturhistorisk Forstaaelse, naar de fik at se, hvilke Forandringer de enkelte Brugsgenstande hver for sig havde undergaaet i Tidens Løb. Efter dette Princip blev Samlingerne anbragt. I det store Rum i Stueetagen fandt Møbler og Ovne deres Plads; det forreste Værelse paa første Sal blev indrettet til en Slags Bondestue, hvor den særdeles gode Fajancesamling, Manglebrædter og Beklædningsgenstande anbragtes. Det bageste Værelse paa første Sal forbeholdtes væsentlig Lavssamlingerne og andre Ting, som angik Borgersamfundet og de borgerlige Næringsveje.²

Selv om man kunde mene, at det havde været ønskeligt, om der var bleven arbejdet hen imod ogsaa at skabe Interiører, som dog giver et langt mere levende Indtryk af Fortidens Kultur, tillod Pladsen det ikke, og Huset laa tilmed paa et Sted, hvor enhver Udvidelse var umulig.

1. November 1910 blev Folkemuseet aabnet uden større Højtidelighed. Som Opsynsmand havde man antaget fhv. Blikkenslager Wilms, men da han kort efter fik en anden Stilling, afløstes han fra 1. Januar 1911 af J. C. Christiansen, der har været Museet en omhyggelig og trofast Mand i snart 25 Aar. Administrativt er Folkemuseet at betragte som et Anneks til Stiftsmuseet. Det nød godt af Statstilskudet til den historiske og forhistoriske Samling, men har iøvrigt haft et saare beskedent Budget. Først i 1920 fik det en særlig Sum til Samlingernes

Forøgelse, men nævnte Aar var det kun 66 Kr., siden har det vist sig meget nødvendigt at forhøje den. 1924 anvendtes der 226,05 Kr. paa denne Konto og 1933-34 2305,50 Kr. Den væsentligste Udgiftspost har været Lønningen til Opsynsmanden, men ogsaa den har været beskeden. I de dyre Aar omkring 1922 var den oppe paa 1080 Kr., men siden er den falden til ca. 848 Kr. Paa den anden Side har Entréindtægten ikke været svimlende. I 1911 var den paa 121,76 Kr., 1916 253,94 Kr., 1919 292,41 Kr. og derefter faldende saa den 1932 kun var 118,98 Kr.

Naar Folkemuseet, hvad Besøget angaar, er saa slet stillet, er det i hvert Fald ikke, fordi Samlingerne er fattige. I de foregaaende Afsnit er der i smaa Glimt vist, hvor mange morsomme Erhvervelser Museets historiske Samlinger havde faaet Tid efter anden. Tilgangen fortsattes i denne Periode; ingen anden af Byens Samlinger har saa store aarlige Forøgelser at opvise, ingen anden er i den Grad Genstand for Publikums Velvilje. Der er heller ikke nogen Samling, som i den Grad skulde kunne vække de Besøgendes Interesse; blot de har den mindste Interesse for Fortiden, er Samlingen jo som en virkelig Billedbog. Blot ved at tage et Overblik over denne Periodes Erhvervelser, vil man føle det.

Mange Træskærerarbejder fra gamle Huse blev givet; mange Portbjælker med skønne Snitværker og fromme Indskrifter samledes til Huse.

Løcken kommer och Løcken gaar,
hvo Gud frøcter, han Løcken faar,

siger een. Flere af disse Porthamre stammer fra Oluf Baggers gamle Gaarde, andre fra Rosenvinges og Østerbyes Gaarde, for at nævne nogle. I det Hele taget er Minderne om Oluf Bager fremtrædende. Et Panelværk fra Overgade 11 er fra Oluf Baggers Pragtsal, som netop var i den Ejendom. Det er et af de værdifuldeste Paneler, der findes i Landet — men ingen bemærker det.

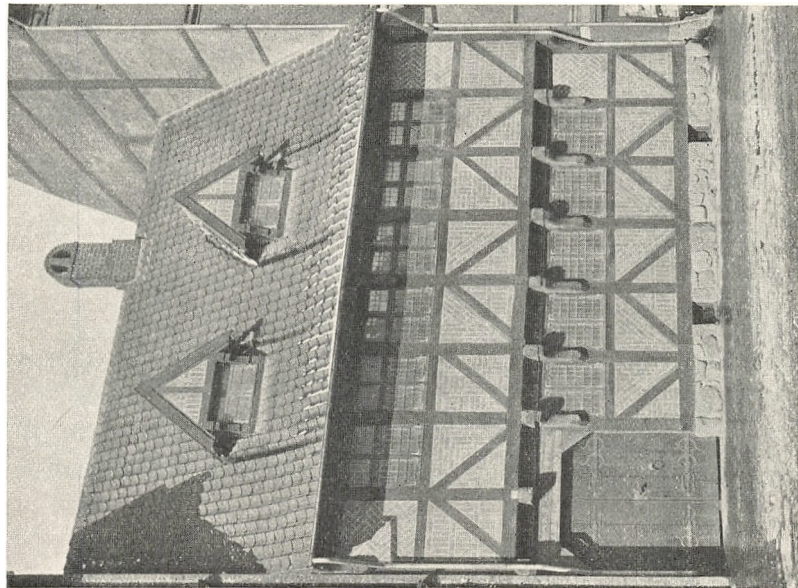
I Forstuen til Eiler Rønnovs Gaard hænger en mægtig Vinduesramme. Karm og Midtsprosse er rigt udskaarne; paa Midtsprossen sidder en Kvindefigur, paa Karmene Drengeskikkelser. Den er fra 1640'erne og stammer fra Overgade 3.

Af Husgeraad, Fajance og Sølvtøj, af Klædedragter og Fodtøj, alt det, som hører Dagliglivet til, indkom der meget, men i Almindelighed gælder det, at Bykulturen er stærkere repræsenteret end Bondekulturen. I sin Tid havde man jo ved Købet af den Axelsenske Samling faaet et værdifuldt Grundlag for en Samling af Minder om fyensk Bondekultur. I 1912 fik man som Arv efter Frk. Alfrieda Schmidt ca. 190 Numre, der gav Minderne om Borgerkulturen en fortrinlig Forøgelse.

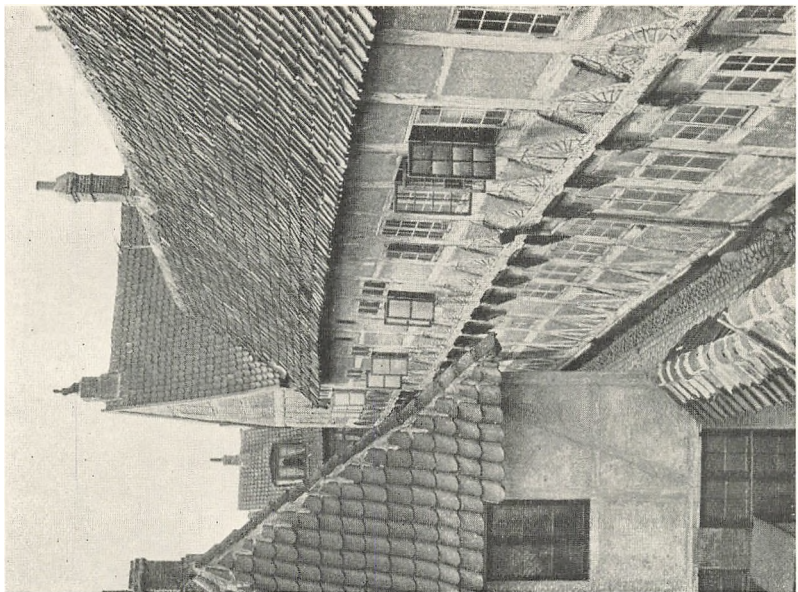
Haandværkerforeningerne havde mere og mere Forstaaelse af, at Folkemuseet var Opbevaringsstedet for deres Lavssager, og baade Smedene, Tømrerne og Snedkerne gav deres Samlinger i Museets Værge. Om Bystyret i gammel Tid er der adskilligt, om Borgernes Forlystelser fortæller ikke blot Silhouetterne af Foreningen „24-Tallets“ Medlemmer, men ogsaa broderlige Fiskeselskabs vældige Sølvfisk og drabelige Fane. Man sættes helt tilbage til en tidligere Tids Kongetroskab, naar man læser det pompøse Digt, som i 1822 i Transparent bød Fyens Guvernør, Prins Christian, den senere Christian VIII, og hans Gemalinde velkommen hjem til Odense fra deres Udenlandsfærd:

Fra Alpers høje Top og London Verd'nens Vrimmel
Velkommen atter hjem til Danas stille Dal!
O, ædle Fyrstepar! hvis Iid om Cimbrens Himmel
Med Demantkjæder engang hegne skal,
Hvad Stort og Herligt hist for Eders lyse Aand
Den endte Vandringsfærd, til Folkets Held lod møde,
Vil frodig blomstre her i Lye ved Eders Haand,
Og aabne Danien en bedre Morgenrøde!

En Mangel ved Samlingerne er det, at der ikke er lagt særlig Vind paa Anskaffelse af Møbler; de forskellige Stilarter er knap nok repræsenterede. Det er først ved den nuværende Formands, Redaktør Dreyers, Hjælp, at det er lykkedes at skaffe Midler til en Ændring af dette Forhold. Nævnes skal ikke blot Købet af forskellige Bondemøbler, men fremfor alt et prægtigt Renæssanceskab, fra ca. 1630, der i 1933 blev købt for 2000 Kr., den hidtil største Sum, der er ofret paa Folke-



Eiler Rønnoys Gaard



Møntergaarden



Jytte Hoegs Teppe 1652

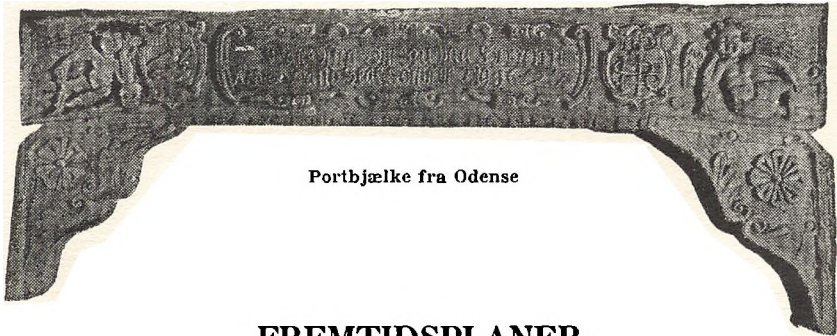
museets Samlinger, men en Sum, der er vel anvendt. Skabet stammer fra Nyborgegnen.

I den allersidste Tid har ogsaa Samlingen af Tekstiler faaet en meget værdifuld Forøgelse, idet det er lykkedes at erhverve et af de ret sjældne Tæpper, som Adelens Damer i det 17. Aarhundrede syede. Folkemuseets Tæppe er sandsynligvis syet af Jytte Høeg i 1652. Det er oversaaet med Blomster og Dyr; i Midten sidder Rester af hendes og hendes Mand Niels Krags Vaaben. Iøvrigt er Tæppet ganske velbevaret, og det vil blive en Pryd for Museet, naar det engang faar saa megen Plads, at det kan udstilles.

Det skal ogsaa nævnes, at der systematisk er indsamlet Fotografier af gamle fyenske, specielt odenseanske Bygninger, en Samling, som allerede tæller mange Hundrede Numre, og som vil faa overordentlig Betydning for Eftertiden.

I Almindelighed gælder det, at Indkøbene til Folkemuseet er ved at blive lagt om, saaledes at man i Stedet for at købe Smaaating og Kuriositeter, ønsker at koncentrere sig om Erhvervelsen af de virkelig værdifulde Stykker i Haab om engang at faa Plads til dem.

Vanskeligt er det at rive sig løs fra disse Samlinger, saa rigelige er de, saa levende fortæller hvert enkelt Stykke om den gamle Tid. Denne Bogs Billeder er for en væsentlig Del hentet fra Eiler Rønnovs Gaard. De gengiver kun et lille Udvalg af de mange Ting, men kunde de bidrage til at henlede Opmærksomheden paa det oversete Museums store kulturhistoriske Skatte, da var meget naaet. Det kunde dog maaske bidrage til Forstaaelse af, at de burde have baade større og smukkere Rammer.



Portbjælke fra Odense

FREMTIDSPLANER

Den spæde Spire til et Museum i Odense, som interesserede Borgere plantede i 1860, havde Livskraft. Det er paavist, hvorledes Museumsbygningen blev rejst takket være Gustav Lotzes Energi, og hvorledes Samlingerne øgedes, saa nye Afdelinger kom til, Personale blev ansat og Ledelsen kom ind i en fast Gænge ved Byens Forstaaelse baade af den Pligt man havde overfor Lotzes Minde, og den Pligt man havde til at værne om Fortidens Kultur. Det tør siges, at ingen anden By har vist en tilsvarende Offervilje, og den Kontakt, der ikke mindst i de sidste 10 Aar har været mellem Byraadets Udvalg og dets Inspektør, har baaret god Frugt. Der er atter kommen den Enhed og Fasthed i Ledelsen, som var en Styrke i Lotzes Tid, men som til andre Tider manglede.

Efter saaledes at have fulgt de offentlige Samlingers Vækst kan vi gøre Status, opgøre Resultatet, betragte Manglerne og antyde mulige Retningslinjer for Fremtidens Udvikling.

Hvidgarver L. Chr. Petersen skrev i 1919¹ et Brev til Museumsbestyrelsen, hvori han kritiserede Museumsforholdene i Odense og kom til det Resultat, at Museerne stagnerede. Set fra visse Synspunkter havde han Ret. Maalestokken for et Museums Livskraft er til en vis Grad Publikums Interesse og Besøgstallet. Der kan i de sidste Aartier spores Svingninger, men i Almindelighed er det konstant; kun H. C. Andersens Hus danner en Undtagelse. Aarsagen til det konstante Besøgstal kan søges i mange Omstændigheder; det kan være, at Publikums Museumstræthed er blevet større, at andre Adspredelser

har stærkere Tiltrækningskraft, men først og fremmest bør Aarsagerne søges hos Museerne selv.

For de fleste Mennesker er det ufatteligt, at der til et Provinsmuseums Ledelse kræves to Tjenestemænd, foruden Kustode og Opsyn. Kun de færreste forestiller sig, hvor megen Tid alene den daglige Administration kræver; det er ikke blot et omfattende Regnskab, der skal passes, det er ogsaa skriftlig Ekspedition af ca. 500 Sager aarlig, hvoraf hver enkelt Sag ofte kræver lange Forberedelser. Det er mundtlige Forespørgsler, og det er endelig Indkøb til Samlingerne. Alt dette skulde indtil 1931 besørges af Inspektør Petersen alene, og i Løbet af et Par Timer daglig. Men de indkøbte Genstande skulde føres til Protokols, og ydermere stillede navnlig H. C. Andersens Hus større og større Krav til Inspektøren i Henseende til Repræsentation. Det laa over menneskelig Evne at udrette mere end netop det nødvendigeste.

Hertil kommer, at navnlig de historiske Samlingers Splittedhed er en Grundskade, som i høj Grad besværliggør Ledelsen, og endelig, at man bortset fra Møntsamlingen, ganske staar uden noget Kartotek, der kan give et virkeligt Overblik over, hvad der findes mellem Museernes mange Tusinde Numre. Først i de sidste Aar er det lykkedes at faa et saadant nogenlunde udarbejdet for H. C. Andersen Museets Vedkommende.

Under disse Omstændigheder har der absolut ikke været Mulighed for at gøre andet Arbejde, end blot forøge Samlingerne ved Indkøb efter de een Gang givne Linjer, og at modtage de Gaver, som Folk gerne vil have opbevaret i Museerne, skønt Pladsforholdene ikke muliggør tilfredsstillende Udstilling, hvis det overhovedet er muligt at udstille dem. En væsentlig Aarsag til Stilstanden er den manglende Plads, der ikke tillader en smuk og interessant Opstilling.

Hvidgarver L. Chr. Petersen nøjedes ikke med at kritisere, han stillede ogsaa positive Forslag til en Forbedring, og ydermere testamenterede han Samlingerne ca. 34000 Kr. til samme Formaal. I sit Testamente af 29. Juli 1924 bestemte han, at denne Kapital skulde bruges til Udvidelse af Stiftsmuseet eller helst danne Grundfonden for et helt nyt Museum, „da det

gamle efter min Mening er for lille og ligger indknebet, udsat for Brandfare; med Hensyn til Ejler Rønnovs Gaard, som igen burde lægges sammen med det gamle Museum, gælder det samme, og henstiller jeg, at det i Lighed med, hvad der findes i Udlandet med lignende Bygninger udlejes til en af Kommune- eller paalidelig Mand mod en lille Leje. Om Museet i Ejler Rønnovs Gaard maa jeg endvidere have Lov til at udtale min Mening, at det aldeles ikke med den knebne Plads og daarlige Lysforhold egner sig til Museum, dertil kommer den store Brandfarlighed, omgivet som det er, af høje Fabriks- og Beboelseshuse; disse Forhold kan bidrage til, at Folk, som ejer værdifulde gamle Ting, som de kunde have Lyst til at efterlade til Museet, afholdes derfra, dels af Frygt for, at det maaske kan blive Rov for Luerne, og maaske ogsaa fordi det ikke synes dem attraaværdigt at faa disse Ting, som de sætter Pris paa, pakket sammen med det andet, som alt findes der, og derfor hellere sælger eller forærer det bort til andre.

Et nyt Museum paa et fritliggende Sted, for Eksempel Nonnebakken, omfattende zoologiske Samlinger, Mønter, Oldsager, samt Ting fra den nyere og allernyeste Tid, med Interiører fra forskellige Tidsaldre, de forskellige Moder paa Klædedragten, som endnu vist er lette at skaffe, og i Lighed med hvad der findes paa andre Museer, synes jeg derfor vilde være en stor Forbedring af vore Museumsforhold. Det gamle Museum vilde passende kunne benyttes til Kunstmuseum og Maleriudstilling."

Den gamle Hvidgarver, hvis Kærlighed til Museerne i Odense aldrig fornægtede sig, har utvivlsomt vist Fremsyn og peget paa noget af det rigtige.

Hans Forslag tilsigter for det første at skaffe mere Plads. At dette Krav er begrundet er saa tit fremsat, at det ikke behøver yderligere Motivering. Dernæst vil en Realisation af hans Tanker skabe en naturligere Gruppering af de offentlige Samlinger, idet alle de historiske Afdelinger: Oldsager, Middelalder-samling, Folkemuseum og Møntsamling forenes under et Tag. For det tredje vilde Brandfaren formindskes. Det kan betvivles, om han har Ret i, at Stiftsmuseet er særlig udsat i saa Henseende; at Folkemuseet, beliggende mellem et Bageri og en

Sprittfabrik, kun ved Skæbnens Gunst hidtil er undgaaet Ødelæggelse, er en kendt Sag.

Hvidgarver Petersens Tanker er i Pagt med de nye Idéer, der i de sidste Aartier er kommen frem indenfor Museumsverdenen. I tidligere Tid var det en Æressag for et Museum at have saa fyldige Samlinger som muligt udstillede i Montrer og Skabe. Nu stræber man tværtimod efter Overskuelighed; man ønsker, at hver lille Ting skal virke for sig, og alligevel skal den samlede Opstilling danne et harmonisk Hele; derigennem søges Museumstrætheden modvirket. I Nationalmuseet anvendes dette Princip, i H. C. Andersens Hus er det i det sidste Aars Tid blevet gennemført, tilsyneladende med godt Resultat.

En Gruppering af Samlingerne efter Hvidgarver Petersens Forslag vil betyde, at Odense kan faa et virkeligt kulturhistorisk Museum, hvor man kan følge Kulturens Udvikling, fra Stenaldermanden dannede sine Redskaber til vor egen mekaniserede Tid.

Derimod er det næppe tænkeligt, at Samlingerne kan anbringes i et nyt Hus paa et fritliggende Sted.

Glædeligt er det, at netop i Jubilæumsaaet viser Odense By atter sin Forstaaelse af Museernes Arbejde. I det sidste Aar er der blandt Borgerne og i Byraadet slaaet til Lyd for en Forbedring af vore Museumsforhold. Men i Erkendelse af, at det er Byens Pligt at værne ogsaa om den gamle Bygningskultur og den gamle Købstadidyl, som er ved at svinde i den moderne Udvikling, samler Tankerne sig om en Bevaring af en gammel Gade. Der tales om Møntestræde, hvor den gamle Adelsgaard — Falk Gøjes Gaard — efter en Restaurering formentlig kan anvendes til Museumsbrug; der tales om en Flytning af Eiler Rønnovs Gaard, en Genopførelse af Østerbyes Gaard og Eil-schows Boliger, og eventuelt Opførelse af en lille Nybygning til Møntsamling, Oldsagssamling og Kontorer. Hvis denne Plan, under en dygtig Arkitekts Ledelse, lidt efter lidt virkeliggøres, vil Muligheden være givet for at skabe virkelig gode Pladsforhold og et særpræget fyensk Museum, som er anbragt i de gamle Bindingsværksgaarde, der ligger i det gamle Stræde og saaledes vil give et sandt Billede af det gamle Odense og den

svundne Kultur. Man vil ydermere i det gamle Stiftsmuseum kunne faa den haardt tiltrængte Plads til Kunstsamlingerne, medens de naturhistoriske Afdelinger enten kan forblive dér eller et andet Sted, hvor de naturligt hører hjemme.

Saa er der Mulighed for, at Museerne kan virke efter deres Bestemmelse; de hidtidige Opgaver kan røgtes mere tilfredsstillende, og nye Opgaver kan tages op.

Et Museum skal være belærende. Det har været en Grundtanke i Odense-Samlingernes Ledelse fra første Færd. Det skal vise den opvoksende Slægt vore Fædres Kultur og give dem Kærlighed til vort Lands Minder. Det er ikke nok, at den ene Klasse Børn efter den anden gaar gennem Museets Samlinger. Der maa være et Lokale, hvor de kan samles og gennem Lysbilleder faa suppleret de Oplysninger, de har faaet i Samlingerne; det var ønskeligt, om der ogsaa for andre Besøgende kunde gives smaa vejledende Oversigter over forskellige Sider af vor Kultur; Inspektør Petersen omgaas ogsaa med Tanken om, at der af Museet skal udsendes smaa instruktive Oldsags-samlinger til Skolerne; dette Ønske udtales ogsaa stærkere og stærkere af Stiftets Lærere, og det haabes, at det i Løbet af kort Tid kan imødekommes. Allerede dette vil være et Middel til at knytte en stærkere Forbindelse mellem Stiftsmuseet og Befolkningen. Men Museet maa ogsaa kunne magte andre Opgaver.

For at Museet kan belære, maa der bag dets Arbejde ligge en Gnist af selvstændigt, videnskabeligt Arbejde. Dermed vender vi tilbage til Udgangspunktet. Da Provinsmuseerne blev oprettede, var det et Led i Bestræbelserne for at decentralisere det videnskabelige Liv; man vilde ikke konkurrere med Museerne i København, men man krævede Samarbejde ogsaa i videnskabelig Henseende. Vi har fulgt dette Krav som den røde Traad i vore Provinsmuseers Historie; det er lige saa levende i Dag, som det var i 1860, thi endnu er Kravet ikke opfyldt. For Skoler, Biblioteker og Arkivers Vedkommende har Landet udenfor København i nogen Grad faaet sine Ønsker opfyldt, men over Provinsmuseerne svævede den oplyste Enevældes Aand meget længe. Provinsmuseerne bøjede sig for Kravene, men ikke uden Protest, thi de Baand, der forbandt en Befolk-

ning med sit Museum, reves sønder, uden at der i mindste Maade knyttedes stærkere Baand mellem Befolkningen og København. Dermed er det fastslaaet, at den Politik, der blev ført, var forfejlet.

Men den private Arkæolog drog Fordel deraf, og i sidste Instans kom det ogsaa Fyens Stiftsmuseum til Gode. Det er jo ganske betegnende for Tilstandene, at det i Løbet af ganske faa Aar lykkedes Apoteker P. Helweg Mikkelsen at skabe sig en saa stor arkæologisk „Praksis“, at der mellem ham og den fynske Befolkning knyttedes meget stærke Baand. Det skyldes hans Uselvskhed, at der mellem ham og Fyens Stiftsmuseum er indledet et Samarbejde, som ganske vist lægger stærkt Beslag paa Museets Arbejdskraft, men tillige har bidraget til at styrke Museets synkende Position i Befolkningen. Mange Oldtidsminder vilde uden denne Mands ihærdige og dygtige Arbejde være gaaet til Grunde, uden at hverken Stiftsmuseet eller Nationalmuseet havde faaet mindste Underretning derom. Han har rundhaandet ofret Tid og Penge derpaa; han har imødekommet baade Befolkningens levende og naturlige Ønske om at faa Fundene anbragt i Stiftsmuseet, og Nationalmuseets Ønske om at faa overladt de i videnskabelig Henseende interessante Fund. Skønt dette Krav med de moderne tekniske Hjælpe-midler maaske er mindre velbegrundet end før, har Apoteker Mikkelsen erkendt det berettigede i, at da Nationalmuseet er Landets Hovedmuseum, bør det have de smukkeste og værdifuldeste Fund.

Arbejdet i Marken bør imidlertid ikke indskrænkes til Udgravninger. Netop i disse Dage har Apoteker Mikkelsen foreslaaet Samarbejde og tilbudt økonomisk Støtte til en arkæologisk Kortlægning af Fyen.

Det maa haabes, at Nationalmuseet i Kraft af sine Erfaringer vil give denne Plan sin Støtte, saaledes at der ogsaa derigennem kan komme et frugtbart Samarbejde i Stand imellem de to Museer.

En tredie Opgave, der er baseret paa Løsningen af den foregaaende, vil være at skaffe et fyldigt Billedmateriale af Fyens Fortidsmindesmærker, der kan anvendes til Skoleundervis-

ning, og man vil derved tillige faa Mulighed for at kunne føre Tilsyn med disse Minder.

Det maa saaledes haabes, at Nationalmuseet, i hvilket der hersker en ny Aand, vil forandre sin tidligere Holdning overfor de store Provinsmuseer og betragte dem ikke som Konkurrenter, der skal holdes nede, men som Institutioner, der ved deres lette Adgang til Befolkningen har adskillige Betingelser for at medvirke ved Løsningen af mange af de ovenfor omtalte Op-gaver. Det vil ogsaa være i Nationalmuseets Interesse, thi den voksende anti-københavnske Indstilling er et Faktum, som ogsaa dette Museum maa regne med.



NOTER

INDLEDNING

¹ Rasmus Nyerups antiqvariske Reiser i Aarhus Stift 1808. Jvf. Sammes antiqvariske Fodreise i Fyen, August 1805, og sammes antiqvariske Reise til Fyen Juli 1814. ² Rasmus Nyerup, Oversyn over Fædernelandets Mindesmærker fra Oldtiden, saaledes som samme kan tænkes opstillede i et tilkommende National-Museum. 1806. ³ V. Hermansen i Aarbøger for nordisk Oldkyndighed 1931, 265 ff. ⁴ Vedel Simonsens Korrespondance med Werlauff, udgivet af G. L. Wad i „Fra Fyens Fortid“, II, 1916. ⁵ Vedel Simonsen til Werlauff, 24. Marts 1852. Anf. Sted 290. ⁶ Samme til Samme, 18. Juli 1853. Anf. Sted 290. ⁷ Samme til Samme, 30. Juni 1857. Anf. Sted 369. ⁸ Werlauff til Vedel Simonsen, 4.-5. Sept. 1853. Anf. Sted 292. ⁹ Vedel Simonsen til Werlauff, 12.-13. Dec. 1853. Anf. Sted 298. ¹⁰ Samme til Samme, 27.-28. Febr. 1853. Anf. Sted 279. ¹¹ Samme til Samme, 5. April 1855. Anf. Sted 328. ¹² Samme til Samme, 5. April 1855. Anf. Sted 329. ¹³ Aasum Herreds Skifteprotokol, 1828 (Landsarkivet for Fyen). ¹⁴ C. G. V. Faber i Aarbøger for nordisk Oldkyndighed, 1868, 334 f. ¹⁵ Joh. Forchhammer i Samlinger til jydsk Historie og Topographie, I, 1866-67, 48-65. ¹⁶ Anf. Sted.

DET NORDISKE MUSEUM I ODENSE

¹ For dette og følgende: Forhandlingsprotokol for Nordisk Museum i Odense. ² Regnskab og Medlemsfortegnelse f. Nordisk Museum. (Landsarkivet for Fyen). ³ Patriotisk Selskab til Bestyrelsen 2. April 1861. ⁴ Fyens Stiftamt til Nordisk Museum, 1. Sept. 1860. Slotsforvalter O. Jensen til Nordisk Museum, 7. Sept. 1860. ⁵ Det kgl. Museum for nordiske Oldsager til Nordisk Museum, 18. Aug. 1860. ⁶ Fyens Stiftsbibliotek til Nordisk Museum, 22. Okt. 1860. ⁷ Det nordiske Museums Forhandlingsprotokol. ⁸ Direktionen for Graabrødre Hospital til Nordisk Museum, 24. Okt. 1863. Slotsforvalter Jensen til Bestyrelsen, 11. Nov. 1865. ⁹ J. J. A. Worsaae til G. Lotze, 8. Juni 1865. ¹⁰ Samme til Samme, 18. Juni 1865. ¹¹ Om „den hvide Doktor“ henvises til G. L. Wad, „Fra Fyens Fortid“, II, og Christine Reimer, „Nordfyensk Bondeliv i Mands Minde“, V, 755ff. ¹² Wad. Anf. Sted, S. 278 f. ¹³ Fyens Stiftstidende, 17. Juni 1871.

GUSTAV LOTZE

1. Forberedelser

¹ E. Dam, Odense Løveapoteks Historie 1583-1893. Udgivet af hans Hustru 1903. S. 118 ff. ² Regnskab for det nordiske Museum nævnte Aar. ³ Hans Rasmussen til Lotze, 27. September 1883. ⁴ Henry Petersen til Lotze, 1883. Professor Stephens meddelte Resultatet af sine Undersøgelser i Aarbøger for nordisk Oldkyndighed 1885. ⁵ Det oldnordiske Museum til det nordiske Museum 9. November 1880 og 16. December 1880. ⁶ Veksellerer Simonsen til Lotze, 15. Aug. 1880. ⁷ Lotze til Herbst, 2. Aug. 1880. ⁸ Herbst til Lotze, 10. Aug. 1880. ⁹ Simonsen til Lotze, 15. Aug. 1880. ¹⁰ Samme til Samme, 25. Aug. 1880. ¹¹ Herbst til Lotze, 26. Aug. 1880. ¹² Lotze til Herbst, 2. Aug. 1880. ¹³ Odense Byraad til Lotze, 30. Okt. 1880. ¹⁴ Lotze til Herbst, 17. Jan. 1880. ¹⁵ Herbst til Lotze, 29. Dec. 1880. ¹⁶ Lotze til Herbst, 17. Jan. 1881. ¹⁷ Samme til Samme, anf. Sted. ¹⁸ Samme til Samme, 26. Jan. 1881. ¹⁹ Ludvig Bramsen til Lotze, 23. Okt. 1883. ²⁰ Lotze til Ludvig Bramsen, 27. Dec. 1883 og Ludvig Bramsen til Lotze.

2. Museumsbygningens Opførelse

¹ „Ude og Hjemme“, 27. Juli 1879. ² Borgmester Skrike til Borgmester Koch, 12. Febr. 1883. ³ Odense Byraad til Museumsbestyrelsen, 23. Febr. 1874. ⁴ Odense Byraads Forhandlinger, 1878, 72. ⁵ Skøde af 7. Maj 1880. ⁶ Skøde af 19. Maj 1880. ⁷ Lotze til Byraadet, 4. Marts 1882. ⁸ Byraadet til Lotze, 13. Marts 1882. ⁹ Stiftsøvrigheden til Byraadet, 26. Nov. 1880. ¹⁰ Lotze til Koch og Faber, 13. Maj 1883 med deres Bemærkninger. ¹¹ Fyens Morgenavis, 26. Maj 1883. ¹² Liste over Bidragene til Museet. ¹³ Korrespondance mellem Aksel Hansen og Lotze, 1883-85. ¹⁴ Koch til Lotze, 27. Dec. 1882. ¹⁵ Malthe til Lotze, 7. Okt. 1883. ¹⁶ Samme til Samme, 6. Okt. 1883. ¹⁷ Samme til Samme, 2. Marts 1884. ¹⁸ Malthe til G. Lotze, 2. Febr. 1884. ¹⁹ Lotze til Rosenørn Lehn, 24. Aug. 1887. ²⁰ Korrespondance vedrørende Købet af Jeanssons Samling. ²¹ Korrespondance mellem Lotze og Direktionen for Frederik VII's Stiftelse. ²² Boye til Lotze, 14. April til 27. Maj 1884. ²³ Herbst til Lotze, 11. Jan. 1885. ²⁴ Udateret Koncept i Arkivet. ²⁵ Lotzes Tale ved Indvielsen. Manuskript i Museets Arkiv.

3. Museumsdirektør Gustav Lotze

¹ Lotze til Koch, 8. Maj 1885. ² Rosenørn Lehn til Lotze, 18. Sept. 1886. ³ Ministeriet til Bestyrelsen, 3. Novbr. 1887. ⁴ Koncept i Museets Arkiv. ⁵ Anbefalinger bilagt Ansøgning til Byraadet, 1884. ⁶ Malthe til Lotze, 16. Maj 1884. ⁷ Lotze til Byraadet, 25. Aug. 1884. Ansættelsen er dateret 25. Sept. 1884. ⁸ Fyns Tidende, 30. August. ⁹ Henry Petersen til Lotze, 26. Febr. 1886. ¹⁰ Samme til Samme, 19. Aug. 1886. ¹¹ Samme til Samme,

9. Sept. 1886. ¹² Herredsfuld­mægtig J. W. Jørgensen til Lotze, 20. Aug. 1887. ¹³ A. P. Madsens Indberetning. Kopi i Stiftsmuseets Arkiv. ¹⁴ Lotzes Andragende, 8. Aug. 1886. Koncept. ¹⁵ Barfoed til Lotze, 7. Febr. 1887. ¹⁶ Samme til Samme, 10. Febr. 1887. ¹⁷ Lotze til Herbst, 14. Maj 1887. ¹⁸ Sophus Müller til Lotze, 17. Maj 1887. ¹⁹ Samme til Samme, 16. Juli 1887. ²⁰ Samme til Samme, 23. April 1890. ²¹ Samme til Samme, 16. Juli 1887. ²² Samme til Samme, 18. April 1888. ²³ Samme til Samme, 1. Maj 1883. ²⁴ Lotze til Sophus Müller, 7. Maj 1893. ²⁵ Sophus Müller til Lotze, 10. Maj 1893. ²⁶ Lotze til Herbst, 31. Juli 1893. ²⁷ Sophus Müller til Lotze, 17. Sept. 1888. ²⁸ Samme til Samme, 22. Sept. 1888. ²⁹ Samme til Samme, 5. Nov. 1889. ³⁰ Lotze til Nationalmuseet, 29. Juli 1892. ³¹ Sophus Müller til Hans Jensen og Lotze, 2. Aug. 1892. ³² Jürgensen til Lotze, 4. Aug. 1892. ³³ Sophus Müller til Hans Jensen og Lotze, 9. Aug. 1892. ³⁴ Hans Rasmussen til Lotze, 7. Febr. 1889. ³⁵ Samme til Samme, 22. April 1891. ³⁶ Fyens Stiftstidende, 31. Aug. 1891. ³⁷ Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet til Odense Museum, 3. Nov. 1887. ³⁸ Lotze til Rosenørn Lehn, 27. Maj 1888. ³⁹ Rosenørn Lehn til Lotze, 2. Aug. 1888. ⁴⁰ Foss til Lotze, 24. Aug. 1892. ⁴¹ Lotze til Foss, 27. Aug. 1892. ⁴² Kunstnerforeningen til Lotze, 17. Marts og 6. April, Lotze til Kunstnerforeningen, 14. April. ⁴³ Bestyrelsen til Byraadet, 9. Juni 1890. ⁴⁴ A. P. Weis til Lotze, 29. Nov. 1890. ⁴⁵ Undervisningsministeriet til Lotze, 28. Sept. 1891. ⁴⁶ Lotze til Museumsbestyrelsen, 20. Okt. 1891. ⁴⁷ Fyns Tidende, 10.-13. Sept. 1893.

EN OVERGANGSTID

¹ Fru Lotze til Koch, 27. Dec. 1893. ² Bestyrelsen til Byraadet, 10. Sept. 1897. ³ Byraadet til Bestyrelsen, 29. Sept. 1897. Jvf. Museets Forhandlingsprotokol. ⁴ Aksel Hansen til Neergaard, 6. Juli 1895. ⁵ Museets Forhandlingsprotokol, 10. Sept. 1895. ⁶ Fru Lotze til Byraadet, 30. April 1896. ⁷ Museets Forhandlingsprotokol, 8. Maj 1896. ⁸ Vilh. Petersens Erklæring, 4. Sept. 1896. ⁹ Museets Forhandlingsprotokol, 9. Sept. 1896. ¹⁰ Blicher til Museumsbestyrelsen, 7. Febr. 1901. ¹¹ En Skrivelse fra Wad i sin Egenskab af Landsarkivar til Museumsbestyrelsen, 15. Jan. 1902, hvori han krævede udleveret fire gamle Lavsskraaer, som han mente maatte tilfalde Arkivet og ikke Museet, vakte de andre Bestyrelsesmedlemmers Harme, skønt Dithmer som Jurist maatte give Wad Ret. „Den eneste Udvej er, at vi indgaar til Kultusministeriet med Andragende om, at de her ommeldte Sager indtil videre maa opbevares i Museet, men er det Umagen værd? Det skulde da være, at vi derved ville opnaa en Triumf over vor Kollega Arkivaren, hvis Uomgængelighed og sejge Stædighed stadig er os en Kilde til Ærgrelse ved vore ellers saa hyggelige Møder. Iøvrigt kunne vi jo tale om Sagen ved Lejlighed og da ogsaa overveje, om han ikke rettelig bør udelukkes fra Deltagelse i vor forestaaende Rejse til København. Vi kunne da, medens vi nyde duftende

Havannacigarer paa en Varieté, henviser ham til at bide en Ende af de Skraaer, som han nu foreholder os," voterede Dithmer, og han fik Medhold hos de andre Medlemmer, men Wad tog Dommen med Fatning: „Som den forfulgte Uskyld maa jeg naturligvis finde mig i dennes sædvanlige Lod i Verden og blive Offer for nedrig Hævn — naar blot Arkivet beholder sine Skraaer.“ ¹² Dithmer til Museumsudvalget, 9. Jan. 1902. Vilh. Petersen til Dithmer, 26. Febr. 1904. ¹³ Museets Forhandlingsprotokol, 24. Maj 1894, og Museumsudvalget til Pindstofte, 2. Nov. 1900. ¹⁴ Førstelærer Petersen, Søby, til Fyens Stiftsmuseum, 10. Juni 1904, og Museets Svar, 13. Juni 1904. ¹⁵ Museets Forhandlingsprotokol 1898. ¹⁶ Bruun til Hans Rasmussen, 30. Maj 1894. ¹⁷ Hans Rasmussens Referat af Forhandlingerne. ¹⁸ Koncept i Museets Arkiv. ¹⁹ Hans Rasmussens Koncept til hans Tale. ²⁰ A. P. Madsen til Hans Rasmussen, 14. Juni 1894. ²¹ Hans Rasmussen til Nationalmuseet, 15. April og 23. April 1896. ²² Samme til Samme, 24. Aug. og 16. Sept. 1896. ²³ Samme til Samme, 15. April og 5. Maj 1897, og Nationalmuseet til Odense Museum, 13. April og 17. April 1897. ²⁴ Sophus Müller til Dithmer, 6. Okt., 14. Okt. og 17. Okt. 1900, og Dithmer til Sophus Müller, 15. Okt. 1900, samt Forhandlingsprotokollen. ²⁵ Cirkulære af 15. Dec. 1899. ²⁶ Hans Rasmussens Koncept, udat. 1898. ²⁷ Nationalmuseet til Odense Museum, 26. Aug. 1895. ²⁸ Kirke- og Undervisningsministeriet til Odense Museum, 30. Nov. 1895. ²⁹ Fru Axelsen til Hans Rasmussen, 27. Sept. 1896. ³⁰ Hans Rasmussen til Bardenfleth, 20. Okt. 1896. Kc. ³¹ Fru Axelsen til Hans Rasmussen, 19. April 1897. ³² Bernhard Olsen til Hans Rasmussen, 5. Maj 1897. ³³ Hans Rasmussen til Koch, 6. Maj 1897. ³⁴ Bernh. Olsen til Koch, 7. Maj 1897. ³⁵ Koch til Hans Rasmussen, 8. Maj 1897. ³⁶ Hans Rasmussen til Koch, 9. Maj 1897. ³⁷ Hans Rasmussen til Bernh. Olsen, 27. Maj 1897. ³⁸ Møllerup til Hans Rasmussen, 9. Sept. 1897. ³⁹ Bernh. Olsen til Hans Rasmussen, 27. Okt. 1897. ⁴⁰ Nationalmuseet til Enkefru Østerbye 21. Juli 1903. ⁴¹ Undervisningsministeriet til Odense Museum, 1. April 1896. ⁴² Samme til Samme, 10. Aug. 1898. ⁴³ Odense Museum til Ministeriet, 21. Aug. 1898. ⁴⁴ Fru C. Lotze til Bestyrelsen, 13. Maj 1899; Bestyrelsen til Fru Lotze 15. Juli s. A.

ODENSE BYS OFFENTLIGE SAMLINGER

1. Fyens Stiftsmuseum. 1906-1935

¹ G. L. Wad, Fra Fyens Fortid, I, 38. ² Kirke- og Undervisningsmin. til Sophus Müller, 13. Aug. 1914, og Sophus Müllers Erklæring af 15. Aug. 1914. (Nationalmuseet.) ³ Museets Forhandlingsprotokol, 7. Febr. 1906. ⁴ Samme, 22. April 1908. ⁵ Fyens Stifts Sparekasse til Bestyrelsen, 29. April 1911; Byraadet til Bestyrelsen, 11. Maj 1911. ⁶ Museumsudvalget til Udvalget for de kommunale Bygninger, Dec. 1934. ⁷ Museumsbestyrelsen til Byraadet, 6. Okt. 1909. ⁸ Byraadet til Bestyrelsen, 30. Okt. 1909. ⁹ Randers Museum til Kirke- og Undervisningsministeriet, Febr. 1912. ¹⁰ Aar-

hus Museum til Randers Museum. ¹¹ Referat i Nationalmuseets Arkiv. ¹² Sophus Müllers Cirkulærskrivelse til Provinsmuseerne, 25. Febr. 1921. ¹³ Fortid og Nutid, VIII, 75 ff. ¹⁴ Anf. Sted, VIII, 240 ff. ¹⁵ Nationalmuseet til Stiftsmuseet, 14. Okt. 1921. ¹⁶ Stiftsmuseet til Nationalmuseet, 9. Sept. 1929. ¹⁷ Nationalmuseet til Fyens Stiftsmuseum, 12. Sept. 1929. ¹⁸ Museets Forhandlingsprotokol, 29. Okt. 1929. ¹⁹ Anf. Sted, 29. Dec. 1933. ²⁰ Forord til Chr. Mikkelsens Katalog over Samling af Oldsager skænket til Fyens Stiftsmuseum 1909. ²¹ Deklaration vedr. Overdragelsen af Samlingen, 1909. Byraadet til Bestyrelsen, 17. Maj 1909. ²² Ny Carlsbergfondets Direktion til Fyens Stiftsmuseum, 19. Dec. 1925. ²³ Uttenreiter, Fritz Syberg. ²⁴ Fyens Venstreblad, 5. Dec. 1925. ²⁵ Aarsberetning fra Odense Bys offentlige Samlinger 1932. ²⁶ Fru Lydia Levy til Fyens Stiftsmuseum, 26. Aug. 1916. ²⁷ Museets Forhandlingsprotokol, 1929. ²⁸ Anf. Sted, 16. Okt. 1918. ²⁹ Aarsberetning fra Odense Bys offentlige Samlinger, 1922, med Opgørelse over Museets danske Møntsamling nævnte Aar. ³⁰ L. Chr. Petersens Testamente af 29. Juli 1924 i Uddrag i Museets Forhandlingsprotokol, 26. Okt. 1927. ³¹ Museets Forhandlingsprotokol 1920. ³² Nationalmuseet til Fyens Stiftsmuseum, 3. April 1908.

2. H. C. Andersens Hus. 1908-1935

¹ Om Oprettelsens Forhistorie, se Borgmester Dithmers Tale ved Indvielsen 2. April 1908. Trykt. ² 2. Dec. 1837. Original i H. C. Andersens Hus. ³ Dithmer til Brix, 19. Okt. 1905. ⁴ Gads danske Magasin, 1908, 570. ⁵ Brix til Dithmer, 5. Dec. 1905. ⁶ Benedicte Collin til Brix, 7. Dec. 1905. ⁷ Udnævnelse 9. Febr. 1908; Ansættelse fra 1. April. ⁸ Niels Jacobsen til Fyens Stiftsmuseum, 18. Juli 1929. ⁹ Museumsinspektørens Referat af Rejsen, i H. C. Andersens Hus's Arkiv, 1930. ¹⁰ Aarsberetninger fra de offentlige Samlinger 1932-34. ¹¹ Anf. Sted, 1931.

3. Fyens Folkemuseum i „Eiler Rønnovs Gaard“. 1910-1935

¹ Chr. Axel Jensen i „Architekten“, 281 ff. ² Museumsinspektørens Forslag, 20. Marts 1907.

FREMTIDSPLANER

¹ L. Chr. Petersen til Museumsbestyrelsen, 19. Aug. 1919.

Hvor andet ikke er anført, findes Brevene i Odense Bys offentlige Samlingers Arkiv.

PERSONREGISTER

- Aagaard, C. F., Maler, 48
Ancher, Michael, Maler, 127
Andersen, A. F., Murmester, 38, 40, 42
Andersen, Fr. E., Arkitekt, 38, 42, 75, 79 f.
Andersen, H. C., Digter, 132 f., 134 f., 136 ff.
Andersen, Hans Jensen, Gaardejer, 115
Andersen, S., Lærer, 123
Anholm, Frøknerne, 134 f.
Axelsen, Marie, Frue, 91 f.
- Bache, Otto, Maler, 48
Baden, G. L., Landsdommer, 10
Bager, Oluf, Købmand, 143
Bang, Johs., 46
Bardenfleth, V., Indenrigsminister, 92
Barfoed, H. P., Hospitalsforstander, 59 f.
Baumann, H. R., 72
Benzon, Jens, 14
Blicher, Stadsingeniør, 81
Blixen-Finecke, C. Fr. A., 12
Bloch, Emil, Inspektør, 70 f.
Bloch, Carl, Maler, 30
Bloch, Valdemar, Borgmester, 99, 101
Bojesen, Ernst, Forlagsdirektør, 132
Bonnesen, Carl, Billedhugger, 96
Boye, Vilh., Arkæolog, 46 f.
- Brahe, Bille, 34
Bramsen, Ludvig, Forsikringsdirektør, 35
Brasen, H., Maler, 48
Brendekilde, H. A., Maler, 48, 96
Brix, Hans, Professor, Dr. phil., 101, 133 f.
Brockdorff, Juel, 34
Broholm, H. C., Museumsinspektør, Dr. phil., 120
Brummer, V. E., Præst, 123
Bruun, G. F. S. B., Godsejer, 85
Brøndsted, Johs., Museumsinspektør, Dr. phil., 115, 119
Bülow, Elisabeth, f. Hoppe, 13
Bülow, Johan, 10, 13, 27, 37 f.
- Christensen, Jens, Arkitekt, 139
Christian Frederik (Chr. VIII), Prins, 13, 19, 144
Christiansen, J. C., Opsynsmand, 142
Christiansen, Guldsmed, 86
Christiansen, Poul, Maler, 125
Christophersen, F., Købmand, 41
Clausen, S. Harris, Lærer, 17 f, 20 f.
Collin, Benedicte, Etatsraadinde, 133 f.
Collin, Louise, g. Lind, Frue, 134
Cour, Janus la, Maler, 74
- Delcomyn, Fr. og A., Købmænd, 39, 127

- Devegge, O., Møntsamler, 129
 Dithmer, L., Borgmester, 81 f., 88, 94, 98 f., 102 f., 132 f., 135
 Dorph, A., Maler, 48
 Dreyer, Dankvart, Maler, 125
 Dreyer, Jørgen Chr., Redaktør, 101, 144

 Engelhardt, H. C. C., Adjunkt, 22
 Engelstoft, C. Th., Biskop, 19, 27
 Eriksen, Erik, Gaardejer, 119
 Exner, Julius, Maler, 96

 Faber, C. G. V., Adjunkt, 16 ff., 29 f., 38, 46, 48, 56
 Faber, Valdemar, Vicekonsul, 39
 Fabricius, Knud, Professor, Dr. phil., 113
 Forchhammer, Joh. N. G., Overlærer, Dr. phil., 15
 Foss, Harald, Maler, 73
 Frederik V, Konge af Danmark, 9
 Frederik VII, Konge af Danmark, 11, 15, 25, 45
 Fredstrup, Carl B., Museumsassistent, 88
 Freund, H. E., Billedhugger, 74
 Friis, Hildeborg Marie A. N., Enkefrue, 73
 Frohne, J. W., Murmester, Antikvitetssamler, 92
 Frölich, Lorenz, Maler, 48, 127

 Gjedde, Ove, 97
 Griffenfeldt, Peter, se Schumacher
 Grill, Dyrslæge, 69
 Gyldenstjerne, Knud, Biskop, 124

 Hanck, Henriette, Forfatterinde, 136
 Hansen, Aksel, Billedhugger, 42 ff., 74, 79, 95 f.
 Hansen, Anders, Gaardejer, 97
 Hansen, Harald, Maler, 125
 Hansen, Heinrich, Professor, 49
 Hansen, Jørgen, Stenhugger, 69
 Hansen, Peter, Maler, 125 f.
 Hatt, Gudmund, Professor, Dr. phil., 120
 Heide, Axel, Bankdirektør, 132
 Heltzen, Eugenius Sophus Ernst, Stiftamtmand, 49
 Herbst, C. F., Museumsdirektør, 31, 33 f., 47, 57 ff., 61, 65
 Hieronymus, Niels, Konservator, 54, 83, 104, 129
 Holbeck, H. St., Rektor, 101
 Holsten-Charisius, A. C., Baron, 12
 Høeg, Eiler, Læge, 137
 Høeg, Jytte, Adelsdame, 145

 Irminger, V., Maler, 74
 Iversen, K. M., Frue, 132

 Jacobsen, Carl, Brygger, 49
 Jacobsen, Niels, Arkitekt, 80, 101, 137
 Jeansson, Sygehusinspektør, 45
 Jensen, A. H., Redaktør, 94
 Jensen, Axel P., Maler, 125
 Jensen, Chr. Axel, Museumsinspektør, mag. art., 94, 115
 Jensen, Hans, Antikvitetshandler, 31, 66 ff., 89
 Jensen, Helga, g. Ehrmann, Frue, 100
 Jensen, Kathrine, Lærerinde, 109
 Jerichau, Jens Adolf, Billedhugger, 44, 70
 Jerichau-Baumann, Elisabeth, Malerinde, 44, 48
 Jochimsen, Stadsingeniør, 39 f., 47
 Juel, Jens, Maler, 96
 Jürgensen, Herredsfoged, 67

Jørgensen, Toldinspektør, 109
Jørgensen, P., Kustode, 104, 119

Knudsen, Niels, Gravrøver, 89
Koch, J. G. C. F., Borgmester, 36, 38,
40, 42, 48 ff., 52 f., 77 f., 92 f.
Krag, Niels, Adelsmand, 145
Kragh, P. H., Overlærer, 41
Krabbe, C., Redaktør, 17 f.
Kruuse, P. A., Konsul, 101, 104
Krøyer, P. S., Maler, 48, 96
Kyhne, V., Maler, 74
Købke, P., Maler, 127

Laage-Petersen, Holger, Grosserer,
137

Lange, Rasm. L. H. L., Godsejer, 34
Larsen, C. S., Forstkandidat, 130
Larsen, Johs., Maler, 125 f.
Larsen, Svend, Museumsassistent,
104

Lassen, Axel Frederik, fhv. Batail-
lionskirurg, 23 ff., 33, 39

Lefolii, H. H., Overlærer, 16

Levy, Lydia, Frue, 127

Lind, Frøknerne, 134

Lindgaard, Salomon, Kancelli-
raad, 10, 34

Locher, Carl, Maler, 96

Lotze, Christiane, Etatsraadinde,
77, 79 ff., 95

Lotze, Gustav, Apoteker, 17 f., 20 ff.,
56 f., 59 ff., 70 ff., 81 f., 83 f., 87,
96 ff., 101, 104, 113, 117, 128 f.,
130 f., 146

Lundbye, J. T., Maler, 127

Mackeprang, M., Museumsdirektør,
109, 113

Madsen, A. P., Kaptajn, 64, 87

Malthe, Secher, Billedhugger, 42 ff.,
47, 53 f., 70 ff., 74

Marstrand, Vilhelm, Maler, 127
Mathiessen, Aage Henrik, Arkitekt,
94

Melchior, Familien, 134, 137, 140

Melchior, Louise, 140

Michaëlis, Sophus, Forfatter, 54,
64, 77, 83, 131

Mikkelsen, Chr., Apoteker, 47, 117,
120, 122 f., 129, 151

Mikkelsen, Poul Helweg, Apoteker,
117 ff.

Møllerup, W., Museumsdirektør,
90, 93

Moltke-Hvitfeldt, Ad. G., Greve, 18

Muus, E., Grosserer, 41

Mylius, S. W., Kammerherre, 34

Müller, Sophus, Museumsdirektør,
53, 59 f., 62 ff., 75 f., 79, 84 ff., 92,
100 f., 107, 109 ff., 115

Münter, Fr., Biskop, 10

Møller, Agnes Slot, Malerinde, 126

Møller, F. A., Plantageejer, 97

Neergaard, Carl, Museumsinspek-
tør, 115 f.

Neergaard, Peter Johansen de,
Apoteker, 77 ff., 82, 86 f., 98, 109

Nielsen, Klædehandler, Møntsam-
ler, 33

Nielsen, Jens, Gaardejer, 87

Niss, Thorv., Maler, 48, 74

Nyerup, Rasmus, Professor, 9 f.

Nyrop, Camillus, 113

Ollendorff, F., Justitsraad, 109

Olsen, Bud, 54

Olsen, Bernh., Museumsinspektør,
92 f.

Paulsen, Julius, Maler, 48, 125

Pedersen, Vilhelm, Søløjtnant,
Tegner, 134

Peters, Professor, 53, 74

- Petersdorff, C. A., Lensgreve, 34, 130
 Petersdorff, Lensgrevinde, 130
 Petersen, Væver, 69
 Petersen, Chr. M. K., Museumsinspektør, 101 ff., 113, 115 ff., 122, 128, 131, 134 f., 137 f., 141 f., 150
 Petersen, Helm-, Boghandler, 16
 Petersen, Henry, Museumsdirektør, 47, 56 f.
 Petersen, J. Vilh., kgl. Bygningsinspektør, 78 ff., 82, 97, 100, 109, 134, 141
 Petersen, L. Chr., Hvidgarver, Møntsamlers, 128 f., 146 f.
 Petersen, W., Grosserer, 17 f.
 Philipsen, Th., Maler, 96
 Pindstoft, Niels Andersen, Kustode, 53 f., 64 f., 70 f., 73, 82, 104
 Pirtzel, Karen, g. Bjerregaard-Nielsen, Konservator, 130
 Poulsen, J. C., Lærer, 37
- Rab, Mads, Tømmermand, 141
 Rahr, Erik, Billedhugger, 138
 Rasmussen, H., Skolebestyrer, Museumsdirektør, 30, 67 f., 78 f., 81, 84 ff., 90, 92 f., 117 f.
 Rasmussen, Jens, Overretssagfører, 99, 125
 Rasmussen, Mads, Grosserer, 125
 Rasmussen, Marie, Opsyn, 132, 135 f.
 Ravens, Math., Kommunelærerinde, 130
 Ring, E. F., Billedhugger, 74
 Ring, L. A., Maler, 96
 Roed, J., Maler, 48, 127
 Rosenørn-Lehn, O. D., Kultusminister, 43, 48, 50, 52, 69 ff.
 Rønno, Ejler, Lensmand, 141
- Sandberg, Vinhandler, Møntsamlers, 33
 Scavenius, J. F., Indenrigsminister, 48
 Scheel, Henning, Konservator, 130
 Schilden, Berner, Godsejer, 34
 Schiøtz, Th., Bryggeridirektør, 17, 46, 97
 Schmidt, Alfrieda, Frk., 144
 Schumacher (Griffenfeldt), Peder, Statsmand, 31
 Schwandenflügel, Arkitekt, 39 f.
 Seedorff, M. K., Stiftsfysikus, 53, 77 f.
 Sehestedt Juel, Godsejer, 34
 Simonsen, Cederfeld de, Godsejer, 34
 Simonsen, Vedel, Historiker, 10 ff., 14
 Simonsen, Veksellerer, 33 f.
 Simony, J. F., Borgmester, 78, 81
 Smith, Jos., Billedhugger, 42
 Sonne, J. V., Maler, 127
 Stage, Præst, 127
 Stage, Edma Frölich, Pastorinde, 127
 Stein, Billedhugger, 74
 Stemann, F. I. G. V., Kontorchef, 75
 Stephens, George, Professor, 30
 Stevns, Niels Larsen, Maler, 138
 Strøm, V., Overlærer, 97
 Swane, Leo, Museumsdirektør, 126
 Swane, Sigurd, Maler, 125
 Syberg, Fritz, Maler, 125, 138
- Tegner, Hans, Maler, 137
 Therkildsen, H. M., Maler, 74
 Thomsen, C. J., Museumsdirektør, 10
 Thomsen, Ove Theodor, Bankrevisor, Møntsamlers, 33, 35
 Thorson, Gunnar, Museumsassistent, 130

Thrane, H. P., Murmester, 37
Thrige, Thomas B., 137 f.
Tietgen, C. F., Købmand, 34

Valeur, Johs., Købmand, 41
Vermehren, J. F. N., Maler, 127
Vestergaard, M. K. M., Kommune-
lærer, 97

Vind, C. A., Kammerherre, 12
Vind, E., Kammerherre, 129

Wad, G. L., Landsarkivar, 78 f., 82,
98 f.

Weis, A. P., Fuldmægtig, 75
Wendelboe-Jensen, Maler, 138
Werlauff, E. C., Professor, 10 ff.
Wilde, Amtsforvalter, 109
Wilms, Blikkenslager, 142
Worsaae, J. J. A., Museumsdirektør,
10 f., 14, 22 f., 25, 31, 49, 56, 63
Wulff, Henriette, Frk., 140

Zahrtmann, Kr., Maler, 48

Ørsted, Mathilde, Frk., 134
Østerbye, C. C., Farver, 94

FORTEGNELSE OG FORKLARING

TIL BILLEDERNE

- Side
- 9 Kong Frederik V's Ankomst til Odense 1747. Tegning af Grønvold.
- 12—13 Johan Bülow til Sanderumgaard (1751-1828). Kopi af Aug. Behrends 1821 efter Jens Juel.
- 16 Lerkar fra Bronzealder og Jernalder.
- 20—21 Benkniv med Boreornamenter. Paa den Side, der affildes til venstre, fremstiller Punkterne tværløbende, regelmæssige Mønstre. Paa den anden Side en Menneskefigur med Benene adskilte og den højre Arm bøjet ind mod Brystet; til den anden Side løber Figuren over i et uforstaaeligt Parti. Umiddelbart fra Hovedet rejser der sig en Fugl, vendt til højre, Halen vifteformet. Ovenfor ses tilhøjre to Fugle over hinanden, Hovederne vendt til samme Side, Halerne trekantede. Det modstaaende, tilvenstre, skal vist ogsaa forestille to Fugle; ovenfor følger Baandmønstre (Sophus Müller, Stenalderens Kunst, 10). Den ældste Menneskefremstilling.
- 20—21 Kvindefigur fra Bronzealderen; funden i Ferrerlev.
- 20—21 Dupsko fra Bronzealderen.
- 24 Hammer med Runer og Duer udført af A. F. Lassen.
- 26—27 Glasmalerier fra Skomagernes og Skræddernes Lavshus, 16. Aarh.
- 26—27 Skomagernes Lade fra 1519. Laden er af Kobber med indgraveret Indskrift, som vistnok skal læses „Anno do m ccccc xix IHS per matrem eius mariam anna sua cum pace servaret Knud domina pia nunc precibus nunc anna precibus. — helip populum cristi nunc maria.“ I fri Oversættelse: I Herrens Aar 1519. Maatte Jesus ved sin Moder Maria med Anna, med sin Fred bevare Knud! O fromme Frue! (Hjælp) nu med Dine Bønner! (Hjælp) nu Anna med Dine Bønner! Hjælp nu Kristenfolket! (Hjælp) Maria! Laden, der har været til Opbevaring af Penge og Dokumenter, er vistnok den ældste bevarede Lavslade. (Tidsskrift for Kunstindustri, 1888, S. 38.)
- 28 Medailler for Frederik I 1530 og Christian III 1559 (formindskede).

- 31 Blyplade med Runer funden i Læseforeningens Have.
- 48—49 Gustav Lotze (1825-1893).
- 48—49 Fyens Stiftsmuseum 1935. — Plan af Museets Stueetage 1897.
- 68—69 Alterklæde fra Vissenbjerg Kirke. Dannet af forskelligefarvede Tøjstykker. Klædet fremstiller den hellige Historie; man begynder nedenfra tilvenstre: 1. Marias Bebudelse. 2. De hellige tre Kongers Tilbedelse. 3. Fremstillingen for Simeon i Templet. 4. De tolv Apostle. 5. Getsemane Have med Kristus trøstet af Englen, og Kristus, der finder sine tre Apostle sovende. 6. Paagribelsen ved Judas og Vagten. 7. Kristus for Kaiphas, ved Siden Peter og Tjenestepigen ved Kulilden. 8. Kristus for Ypperstepræsten, og Judas hængt i et Træ. 9. Kristus for Herodes. 10. Kristus for Pilatus. 11. Bespottelsen. 12. Ecce homo. 13. Gangen til Golgatha. 14. Korsfæstelsen. 15. Kvinderne ved den tomme Grav og Kristus vandrende med de to Disciple til Emaus. 16. Kristi Genkomst.
- 77 Manglebrædt.
- 80—81 C. G. V. Faber, J. G. C. Koch, Hans Rasmussen, P. de Neergaard.
- 90—91 Altertavle fra Gestelev, Salling Herred, Beg. af 16. Aarh. — De tre Figurgrupper i Alterskabet forestiller de tre Mariaer — Maria, Jesu Moder, og hendes to Halvsøstre: Maria Salome og Maria Kleofas og deres Frænder. I Midten sidder Jomfru Maria. Jesusbarnet, som hun har holdt foran sig, er gaaet tabt. Bag hendes Stol staar St. Anna og hendes Moder. — Til venstre for Jomfru Maria sidder Maria Kleofas med sine fire Sønner Simon, Jacob d. Yngre, Judas og Josef den Retfærdige. De fire Mænd bagved er sikkert hendes Ægtefælle Alfæus og St. Annas tre Ægtefæller Kleofas, Salome og Joakim. — Til højre for Maria sidder Maria Salome med sine to Sønner Jacob d. Ældre og Evangelisten Johannes; bag Maria Salome staar hendes Ægtefælle Zebedæus; imellem ham og St. Anna staar Jomfru Marias Mand Josef. — Højre Fløjdør viser foroven Johs. Døberen med Guds Lam paa Armen, St. Katharina, maaske den svenske Helgeninde, død 1381, Datter af den hellige Birgitte. Forneden den norske Helgeninde Sunniva (10. Aarh.) med et Klippestykke, og St. Siliacus. — Venstre Fløjdør viser foroven den svenske Kong Erik, død 1160, og den norske Helgen Kong Olaf, død 1030. Olaf træder paa en Drage. Forneden St. Laurentius, der blev levende stegt paa en Rist 258, og St. Barbara med sine Attributer Kalken og Taarnet, som hentyder til, at hun blev indespærret i et Taarn og siden halshugget.
- 90—91 Skrin til Odense Bys Signet. Skrinet er forsolvet. Øverst paa Laaget læses: Hans Nielsen (d. v. s. H. N. Chulnbrun, Borg-

- mester 1634-51), Borgemestere F A B (d. v. s. Frederik Ammerbach, Borgmester 1634-38 eller 41) 1638. Ligeledes ses de to Borgmestres Vaaben. Paa Laagets Forside findes de 7 Raadmænds Navne og Vaaben eller Bomærker. H E S (Hans Ebbesen, død 1641), I M K (Jørgen Mortensen Krag, død 1644 eller 45), A E (Augustinus Ebbel, død 1650), M H S (Mads Hansen, død 1665), E I (Erik Jørgensen, død 1659), P K (Peder Knudsen Gaas, død 1644 eller 45), T B (Thomas Brodersen Riisbrich, død som Borgmester 1665). Skrinets Sider er prydet med Billeder af Mennesker og Dyr.
- 90—91 Dødshue fra St. Knuds Kirke.
- 90—91 Relikviekapsel fra Sanderum Kirke.
- 90—91 Røgelseskar med Runer fra Heden Kirke; deponeret i Stiftsmuseet af Nationalmuseet.
- 93 Odense Bys Vaaben 1610. Glasmaleri, der tidligere har siddet i det gamle Raadhus.
- 96—97 Kr. Zahrtmann, Italiensk Interiør. — J. la Cour, Uroligt Vejr.
- 96—97 Malerisamlingens forreste Ovenlyssal 1935.— Østerbyes Gaard i Vestergade, nedreven 1903, købt af Odense Kommune og opmagasineret.
- 98 Kisteforside med Egern-Friisernes og Bildternes Vaaben fra Ørbæklunde, 16. Aarh.
- 104—105 L. Dithmer, Chr. M. K. Petersen, Chr. Mikkelsen, L. Chr. Petersen.
- 120—121 Skrøbeshavefundet.
- 120—121 Apoteker Chr. Mikkelsens Samling i Fyens Stiftsmuseum.
- 124—125 Jul. Paulsen, Kunstnerens Fader. — Fritz Syberg, Vinterlandskab. — Skulpturhallen 1935. — Fra Fuglesamlingen 1935.
- 128—129 Fra Mønt- og Medallesamlingen: Øverst Species 1623 (Sølv). Derunder Portugaløser 1591 (Guld) og $\frac{1}{2}$ Dukat 1647 (Brilledukat) (Guld). Nederst forgyldt Sølvmedaille i Anledning af Christian IV's Kroning 29. Aug. 1596.
- 144—145 Eiler Rønnovs Gaard. — Møntergaarden, set fra Møntestræde. Jytte Høegs Tæppe — Lærredstæppe med Broderier udført med rød og gul Silke. I Midten har været anbragt to Vaaben i en oval Krans, der nu tildels er forsvunden. De to Sæt Forbogstaver N K og J H tyder dog paa, at Tæppet har tilhørt Jytte Styggesdatter Høeg gift med Niels Krag til Trudsholm. Tæppets øvrige Flade er dækket af Broderier, som forestiller dels Blomster, dels Dyr. Blomsterne er hentede fra den hjemlige Flora, men af Dyrene er flere eksotiske, man ser bl. a. en Elefant, en Kamel, en Panter og en Enhjørning.
- 146 Portbjælke fra Vestergade 24, Odense.

INDHOLD

Forord	7— 8
Indledning	9—15
Rasmus Nyerup og Nationalmuseet 9. Vedel Simonsens Oldsagssamling 10. Johan Bülow's Legat 13. De første Provinsmuseer 14.	
Nordisk Museum i Odense 1860-1877.....	16—27
Foreningen for det nordiske Museum oprettes 16. Samlingen dannes 18. Økonomiske Forhold og Administration 20. Forholdet til det oldnordiske Museum i København 22. Den hvide Doktors Samling 23. Museumsforeningens Opløsning 26.	
Gustav Lotze 1877-1893	28—76
1. Forberedelser 1877-1885. — Økonomiske Forhold 28. Oldsagssamlingens og den historiske Samlings Forøgelse 29. Danefæbestemmelserne 31. Købet af den Simonsenske Medaillesamling.	
2. Museumsbygningens Opførelse. — Det Hoppe-Bülow'ske Legat 36. Grundkøb 37. Byggeplan 38. Tilskud fra Institutioner, Private og Kommune 39. Den kunstneriske Udsmykning 42. Rasmus Secher Malthes Virksomhed 43. De naturhistoriske Samlinger 45. Samlingernes Ordning og Placering 46. Museumsbygningens Udvidelse 48.	
3. Museumsdirektør Gustav Lotze 1885-1893. — Reglementet for Museets Bestyrelse 50. Personalets Ansættelse 53. Økonomiske Forhold 55. Forholdet til det oldnordiske Museum og Statstilskudet til Oldsagssamlingen 56. Betingelserne for Statstilskudet 60. Sophus Müller og Lotze 63. Den private Samler 67. Oldsagssamlingens og den historiske Samlings Forøgelse 68. Statstilskudet til Kunstsamlingerne og Forholdet til Malthe 69. Maleriudstillinger og Forholdet til Kunstnerne 72. Udvidelsesplaner 74. Lotzes Død 76.	

En Overgangstid 1898-1906	77— 97
Museets Administration indtil 1900 77. Bygningens Udvidelse 79. Administration og Personale indtil 1906 81. Økonomiske Forhold 83. Forholdet til Nationalmuseet 84. Udgravninger 87. Oldsagssamlingen og den historiske Samlings Forøgelse 90. Tilsynet med Kunstsamlingerne 95. Kunstforeningens Udstillinger 96. De andre Samlinger 97.	
Odense Bys offentlige Samlinger 1906-1935.....	98—152
Bestyrelsens Sammensætning 98. Inspektørstillingens Oprettelse 101.	
1. Fyens Stiftsmuseum 1906-1935. — Personalet 104. Økonomiske Forhold 105. Museumsbygningen 106. Forholdet til Nationalmuseet 107. Dansk kulturhistorisk Museumsforening 113. Udgravningsspørgsmaalet 115. Den private Samler 117. Nationalmuseets nye Kurs 119. Oldsagssamlingens Forøgelse 120. Kunstsamlingernes Forøgelser 124. Mønt- og Medaillesamlingen 128. De naturhistoriske Samlinger 129.	
2. H. C. Andersens Hus 1908-1935. — Oprettelse 132. Økonomiske Forhold 136. Udvidelsen 137. H. C. Andersens Barn-domshjem 138. Entréindtægter 139.	
3. Fyens Folkemuseum i Eiler Rønnovs Gaard 1910-1935. — Bygningen 140. Samlingernes Installering 142. Samlingernes Forøgelse 143.	
Fremtidsplaner	146—152
Noter	153—157
Personregister	159—163
Billedfortegnelse	164—166